

АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ

БИЛТЕН

судске праксе

**КРАГУЈЕВАЦ – година VII
бр. 1/2016**

**Intermex
Software & Communication
Београд**

Билтен судске праксе Апелационог суда у Крагујевцу

За Апелациони суд у Крагујевцу: Дубравка Дамјановић, *председник суда*

ИЗДАВАЧ: Intermex, Београд, Булевар Војводе Мишића 37/II

За издавача: Љиљана Миланковић Васовић, *директор*

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Дубравка Дамјановић, *председник суда*

Заменици главног и одговорног уредника:

- за кривичну материју: Александар Блануша, *судија*

- за грађанску материју: др Илија Зиндовић, *судија*

РЕДАКЦИЈА:

СУДИЈЕ: Љубинко Тетеновић, Оливера Бојовић, Смиљана Ристић, Симонида Милорадовић, Радоман Спарић, Милевка Миленковић.

СЕКРЕТАРИ

РЕДАКЦИЈЕ: - за кривичну материју, Јелица Марашевић,
судијски помоћник

- за грађанску материју, Немања Ковачевић,
судијски помоћник

ТЕХНИЧКИ

СЕКРЕТАР: Славица Јовановић

САДРЖАЈ:

Извод из Извештаја о раду Апелационог суда у Крагујевцу,
за период од 01.01.2015. – 31.12.2015. године5

Годишњи распоред послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2016. годину9

Заштита права на суђење у разумном року

Председник Апелационог суда у Крагујевцу

Дубравка Дамјановић

Закон о заштити права на суђење у разумном року и стандарци Европског суда за
људска права19

КРИВИЧНО ПРАВО

Александар Блануша

Процесна дисциплина и стручност процесних субјеката као фактори ефикасног
судског поступка.....25

Оливера Бојовић

Кривични законик – општи део, Законик о кривичном поступку.....40

Оливера Бојовић

Измене кривичног законодавства са посебним освртом на нека кривична дела и закон
о привредним друштвима као факторима сигурности страних инвестиција.....49

**ПРАВНИ СТАВОВИ, ЗАКЉУЧЦИ И
ОДГОВОРИ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА55**

СУДСКА ПРАКСА

Сентенце из одлука судова.....60

Материјално право.....68

Процесно право.....74

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Др Илија Зиндовић

Упис у јавне књиге – *CONDICTIO SINE QUA NON* за стицање права својине на
непокретностима или битан елемент начела правне сигурности.....90

Надежда Видић

Примена и тумачење права у контексту доношења судских одлука.....97

Јасмина Симовић

Право на накнаду штете власника возила који није управљао возилом у време настанка штетног догађаја по Закону о обавезном осигурању у саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 51/2009 и 78/2011).....103

**ПРАВНИ СТАВОВИ, ЗАКЉУЧЦИ И
ОДГОВОРИ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА155**

СУДСКА ПРАКСА

Сентенце из одлука судова138

Парнични поступак124

Стварно-правни односи.....127

Облигационо право.....129

Наследно право133

Радно право.....135

ИЗВОД ИЗ
ИЗВЕШТАЈА О РАДУ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ
за период 1. 1. 2015. - 31. 12. 2015. године

Укупан број предмета у раду у суду

У Апелационом суду у Крагујевцу је у периоду од 1.1.2015. до 31.12.2015. године укупно било у раду 17993 предмета, од ког броја новопримљених предмета је било 13093 предмета, а нерешених предмета на почетку извештајног периода 4900 предмета.

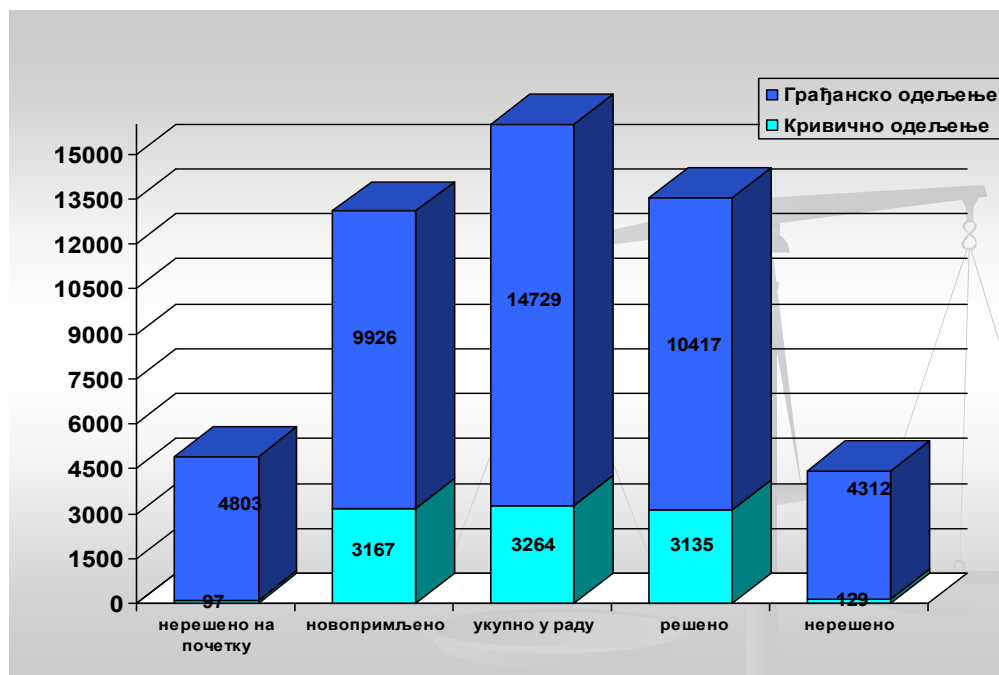
Просечан прилив предмета по судији у суду је био 29,03.

Од 17993 предмета укупно је решено 13552 предмета, од тога мериторно 11734 предмета или 86,59%, а на други начин 1818 предмета или 13,41%.

Решено је укупно 3227 старих предмета према датуму пријема у суд и 7851 старих предмета према датуму иницијалног акта.

Судије Апелационог суда у Крагујевцу су просечно месечно решавале по 30,05 предмета. Остало је укупно нерешено 4441 предмет, од тога 151 старих предмета према датуму пријема, а 2931 старих предмета према датуму иницијалног акта. Просечно је предмета остало у раду по судији у одељењу 108,32, од тога старих према датуму пријема 3,68, а старих према датуму иницијалног акта 71,49. Процент решених предмета на нивоу Апелационог суда износи 75,32%.

Графички приказ рада Апелационог суда
у целини за 2015. годину

Из графичког приказа рада у целини Апелационог суда у Крагујевцу је јасно уочљиво да је у 2015. години био знатно већи прилив предмета у грађанској материји која обухвата и радне спорове од прилива у кривичном одељењу, где је прилив смањен због измена прописа о надлежности, а што је све резултирало тиме да се кривично одељење у потпуности ажурира, док је број нерешених предмета у грађанском одељењу и у одељењу за радне спорове знатно повећан и поред великог броја предмета које су решавале судије.

На нивоу Апелационог суда решено је укупно 13552 предмета или 75,32% предмета од укупног броја предмета у раду, од тога 11734 предмета или 86,59% мериторно.

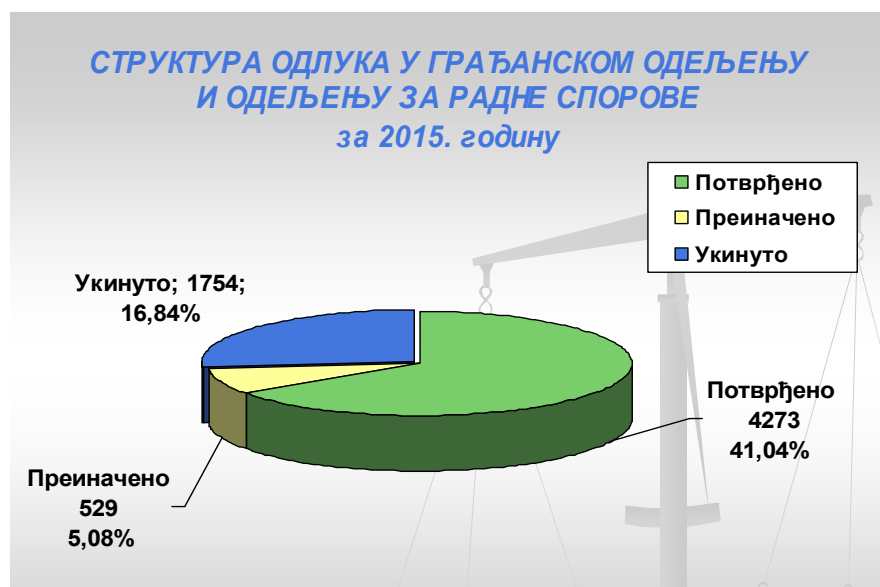
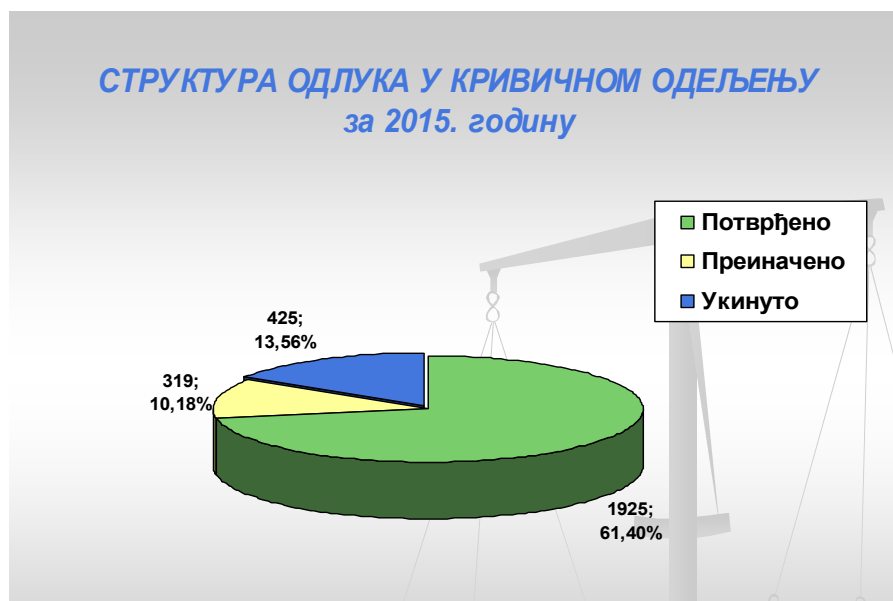
Ажурност на нивоу суда износи 3,73.

***Упоредна анализа примљених предмета (прилив предмета)
за период 1. 1. 2015. - 31. 12. 2015. године у односу
на период 1. 1. 2014. - 31. 12. 2014. године***

Упоредном анализом извештаја о раду суда у погледу новопримљених предмета у извештајном периоду 1. 1. 2015. - 31. 12. 2015. године у односу на извештајни период 1. 1. 2014. - 31. 12. 2014. године, утврђује се да је у периоду 1. 1. 2015. - 31. 12. 2015. године примљено укупно 13087 предмета, односно 2296 предмета мање или 14,93% предмета у односу на исти извештајни период 2014. године када је примљено 15383 предмета.

У кривичном одељењу Апелационог суда у Крагујевцу у периоду 1.1.2015. - 31. 12. 2015. године примљено је 3167 предмета, што је за 446 предмета или 12,34% мање предмета у односу на исти период 2014. године када је примљено 3613 предмета. Од укупног броја примљених предмета у овом одељењу у периоду 1. 1. 2015. - 31. 12. 2015. године, примљено је укупно 1633 „Кж1“ предмета што је за 226 предмета или 12,16% мање у односу на исти период 2014. године, када је примљено 1859 „Кж1“ предмета. Такође је у периоду 1. 1. 2015. - 31. 12. 2015. године, од укупног броја примљених предмета у овом одељењу у „Кж2“ материји примљено укупно 1345 „Кж2“ предмета што је за 136 предмета или 9,18% мање у односу на исти период 2014. године, када је примљено 1481 „Кж2“ предмета, док је у „Кжм1“ материји примљено укупно 57 предмета у периоду 1. 1. 2015. - 31. 12. 2015. године што је приближно једнак број предмета у односу на исти период 2014. године када је примљен 51 „Кжм1“ предмет.

У грађанском одељењу, рачунајући и одељење за радне спорове Апелационог суда у Крагујевцу у периоду 1.1.2015. - 31. 12. 2015. године примљено је 9920 предмета, што је за 1850 предмета или 15,72% предмета мање у односу на исти период 2014. године када је примљено 11770 предмета. Од укупног броја примљених предмета у овом одељењу у периоду 1.1.2015. - 31. 12. 2015. године, примљен је 3321 „Гж“ предмет што је за 608 предмета или 15,47% мање у односу на исти период 2014. године када је примљено 3929 „Гж“ предмета. Такође је у периоду 1.1.2015. - 31. 12. 2015. године, од укупног броја примљених предмета у овом одељењу у „Гж1“ материји примљено укупно 4301 „Гж1“ предмета што је за 662 предмета или 13,34% мање у односу на исти период 2014. године, када је примљено 4963 „Гж1“ предмета. У периоду 1.1.2015. – 31.12.2015. године, у „П1“ материји примљено је укупно 608 предмета што је приближно исти број предмета у односу на период 2014. године, када је примљено 592 "П1" предмета. Такође, у периоду 1.1.2015. – 31.12.2015. године, у материји "П4р" примљено је укупно 574 предмета, што је за 376 предмета више него у истом периоду 2014. године, када је примљено 198 „П4р“ предмета.

Структура одлука Апелационог суда у Крагујевцу*Реализација Програма решавања старих предмета*

Апелациони суд у Крагујевцу је остварио план садржан у Програму решавања старих предмета, с обзиром да је број старих предмета према датуму пријема у суд смањен са 445 предмета на 151 предмет. Такође је смањен и број старих предмета према датуму иницијалног акта са 3243 на 2931 предмет. Значајно је смањен и број предмета у којима одлука није донета дуже од годину дана, који се прате према чл. 28 Закона о судијама, тако да је година завршена са укупно 21 предметом старијим од годину по датуму пријема

у Апелациони суд и то у материји „Кж“ - 2 предмета, у материји „Гж1“ – 3 предмета и у материји „Гж“ – 16 предмета.

***Резултати рада Апелационог суда у Крагујевцу
за период 1. 1. - 30. 6. 2016. године***

У Апелационом суду у Крагујевцу, у периоду од 1. 1. 2016. до 30. 6. 2016. године, било је нерешено на почетку 4441 предмет у свим материјама, од тога старих према датуму пријема у суд 151 предмет, а према датуму иницијалног акта 2931 предмет.

Примљено је 7777 предмета или просечно по судији 29,46, тако да је било укупно у раду 12218 предмета.

Решено је укупно 7247 предмета, од тога мериторно 6580, старих према датуму пријема у суд 586, а према датуму иницијалног акта 3833 предмета, или просечно решено предмета по судији у одељењу 27,45.

Остао је нерешен на крају 4971 предмет или просечно по судији 112,98, од тога старих према датуму пријема у суд 241 или просечно по судији 5,48, а старих према датуму иницијалног акта 3278 или просечно по судији 74,50.

Прилив је савладан 93,19%.

Укупан квалитет на нивоу суда је 99,31%.

Коефицијент ажурности у посматраном периоду је износио 3,84.

***Упоредна анализа примљених предмета (прилив предмета)
за период 1. 1. 2016. - 30. 6. 2016. године у односу
на период 1. 1. 2015. - 30. 6. 2015. године***

Упоредном анализом извештаја о раду суда у погледу примљених предмета у извештајном периоду 1. 1. 2016. - 30. 6. 2016. године у односу на извештајни период 1. 1. 2015. - 30. 6. 2015. године, констатује се да је у првих шест месеци 2016. године примљено укупно 7777 предмета, односно 2560 предмета више или 49,07% предмета у односу на исти извештајни период 2015. године када је примљено 5217 предмета.

У кривичном одељењу Апелационог суда у Крагујевцу у периоду 1. 1. - 30. 6. 2016. године примљен је 1651 предмет што је за 172 предмета више или 11,63% у односу на исти период 2015. године када је примљено 1479 предмета. Од укупног броја примљених предмета у овом одељењу у првих шест месеци 2016. године примљено је укупно 972 „Кж1“ предмета што је за 280 предмета више или 40,46% у односу на исти период 2015. године када је примљено 692 „Кж1“ предмета. У првих шест месеци 2016. године примљено је укупно 26 „Кж2“ предмета што је за 19 предмета више или 271,43 % у односу на исти период 2015. године када је примљено 7 „Кж2“ предмета.

У грађанском одељењу и одељењу за радне спорове Апелационог суда у Крагујевцу у периоду од 1. 1. 2016. до 30. 6. 2016. године примљено је 6126 предмета што је за 2388 предмета више или 63,88% у односу на исти период 2015. године када је примљено 3738 предмета. „Гж“ предмета примљено је 2082 што је за 696 предмета више или 50,22% у односу на исти период 2015. године када је примљено 1386 „Гж“ предмета. „Гж1“ предмета примљено је 2427 што је за 954 предмета више или 64,77% у односу на

исти период 2015. године када је примљено 1473 „Гж1“ предмета. „Гж2“ предмета примљено је укупно 360 предмета што је за 148 предмета више или 69,81% у односу на исти период 2015. године када је примљено 212 „Гж2“ предмета. „Р“ предмета примљено је укупно 631 што је за 474 предмета више или 301,91% у односу на исти период 2015. године када је примљено 157 „Р“ предмета.

ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ЗА 2016. ГОДИНУ (пречишћен текст)

I СЕДИШТЕ СУДА

Послови из надлежности Апелационог суда у Крагујевцу обављају се у седишту Апелационог суда у Крагујевцу које се налази у судској згради у Крагујевцу, у Ул. Трг војводе Радомира Путника бр. 4.

Радно време Апелационог суда у Крагујевцу је од 7,30 до 15,30 часова.

II СУДСКА УПРАВА

Пословима судске управе руководи председник Апелационог суда у Крагујевцу, судија Дубравка Дамјановић.

За заменика председника суда одређује се судија **Симонида Милорадовић**.

Заменику председника суда, поред општих послова, у смислу чл. 52 ст.3 и чл.53 ст.1 Закона о уређењу судова, поверавају се *посебне обавезе*, овлашћења и одговорности и то: у одсуству председника суда доноси и потписује акте судске управе који нису у искључивој – непреносивој надлежности председника суда, поступа по захтевима за изузеће и искључење судија у кривичним и грађанским стварима, врши надзор у финансијском пословању суда, стара се о спровођењу програма решавања старих предмета, прима странке и поступа по притужбама, врши надзор над радом судске писарнице и поступа по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Заменик председника суда дужан је да председнику суда доставља по потреби месечне извештаје о свом раду у вези са посебним овлашћењима, обавезама и одговорностима.

Посебне обавезе у складу са чл.74 Судског пословника поверавају се:

- судији **Оливери Бојовић** - за евиденцију и праћење рада судијских помоћника за кривичну материју
- судији **Светлана Бранковић** за евиденцију и праћење рада судијских помоћника за грађанску материју.

Послове секретара суда обављаће судијски помоћник Марија Чампаревић.

Послове координатора за медије, поступање по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја и уређење web site-а суда и послове у вези притужби обављаће судијски помоћник Зорица Јовановић, која ће и мењати секретара суда у случају њеног одсуства.

III СУДСКА ОДЕЉЕЊА

Ради обављања послова оснивају се следећа одељења:

- **Кривично одељење**
- **Одељење за кривичне поступке према малолетницима**
- **Грађанско одељење**
- **Одељење за радне спорове**
- **Одељење за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року**
- **Одељење судске праксе**
- **Припремно одељење**

Од 53. судија колико је утврђено Одлуком Високог савета судства за Апелациони суд у Крагујевцу, у судска одељења Апелационог суда у Крагујевцу овим Годишњим распоредом послова распоређено је укупно 48 судија са председником суда.

По избору недостајућег броја судија, распоред послова ће бити утврђен изменама Годишњег распореда послова за 2016. годину.

IV ПРЕДСЕДНИЦИ СУДСКИХ ОДЕЉЕЊА

Председници одељења стараће се да се послови обављају законито, тачно, једнообразно, уредно и благовремено, а ради ефикаснијег поступања, као и у случају спречености или одсутности, те послове ће обављати њихови заменици.

Председник кривичног одељења је **судија Александар Блануша**, а његов заменик **судија Оливера Бојовић**.

Председник одељења за кривичне поступке према малолетницима је **судија Марина Илић**, а њен заменик **судија Радоман Спарић**.

Председник грађанског одељења је **судија Смиљана Ристић**, а њен заменик **судија Јасмина Симовић**.

Председник одељења за радне спорове је **судија Симонида Милорадовић**, а њен заменик **судија Јасминка Вукановић**.

Председник одељења за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року је **судија Радоман Спарић**, а његов заменик **судија Сузана Видановић**.

Председник одељења судске праксе је **председник суда судија Дубравка Дамјановић**, а заменик је **судија Оливера Бојовић**.

V

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ**V-a**

У кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу распоређује се 17 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у кривичном поступку формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Александар Блануша – председник већа
2. судија Љубодраг Вуковић – члан већа
3. судија Олга Пековић – члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Љубинко Тетеновић – председник већа
2. судија Весна Димитријевић – члан већа
3. судија Злата Несторовић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Оливера Бојовић – председник већа
2. судија Драган Лековић – члан већа
3. судија Есад Вељовић – члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Милевка Миленковић – председник већа
2. судија Драгиша Радисављевић – члан већа
3. судија Жарко Стевановић - члан већа
4. судија Татјана Мишић – члан већа

5. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Радоман Спарих – члан већа
3. судија Мирјана Војиновић – члан већа
4. судија Ружица Ђурђевић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник Кривичног одељења.

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда за кривична дела за која је прописана казна затвора од 30 до 40 година већа Кривичног одељења у складу са чл. 21 ст. 2 тач. 2 Законика о кривичном поступку ће се допуњавати судијама из следећих већа у том одељењу.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник Кривичног одељења.

V-6

Веће надлежно за одлучивање по жалбама у трећем степену

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против пресуда другостепеног суда у **трећем степену**, у складу са чл.21 ст.3 Законика о кривичном поступку, формира се веће у следећем саставу:

1. судија Љубинко Тетеновић – председник већа
2. судија Александар Блануша – члан већа
3. судија Радоман Спарих – члан већа
4. судија Милевка Миленковић – члан већа
5. судија Татјана Мишић – члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

У време годишњег одмора и друге оправдане одсутности судија постојећег већа у трећем степену одсутне чланове већа замењују судије: Оливера Бојовић и Марина Илић.

VI

ОДЕЉЕЊЕ ЗА КРИВИЧНЕ ПОСТУПКЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Ради одлучивања у другом степену по жалбама против одлука првостепеног суда у кривичним поступцима према малолетницима формира се следеће веће:

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Радоман Спарих – члан већа
3. судија Мирјана Војиновић – члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

Чланови већа Одељења за кривичне поступке према малолетницима у случају одсутности или спречености попуњаваће се по потреби са судијама из већа кривичног одељења које поседују сертификат о посебним знањима из области права детета и преступништва младих, у складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица.

VII

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

У грађанско одељење распоређује се 17 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у грађанско правним споровима формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Смиљана Ристић – председник већа
2. судија Драгана Сретовић – члан већа
3. судија Бојан Пешић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Ацо Вучићевић – председник већа
2. судија Надежда Видић - члан већа
3. судија Наташа Стевановић – члан већа
4. судија Мирјана Поповић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Јасмина Симовић – председник већа
2. судија Јасмина Јовановић - члан већа
3. судија Татјана Кандић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Илија Зиндовић – председник већа
2. судија Ана Спасић - члан већа
3. судија Грозда Арнаут - члан већа

5. ВЕЋЕ

1. судија Роса Терзић – председник већа
2. судија Сузана Чоловић – члан већа
3. судија Дејан Лукић – члан већа
4. судија Тања Павловић-Недељковић - члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа у грађанском одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у грађанском одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник грађанског одељења.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник грађанског одељења.

VIII**ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ**

У грађанско одељење за радне спорове распоређује се 13 судија.

1. ВЕЋЕ

1. судија Симонида Милорадовић – председник већа
2. судија Светлана Бранковић – члан већа
3. судија Мирјана Станковић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Мирјана Симић – председник већа
2. судија Марија Марковић – члан већа
3. судија Живанка Божић – члан већа
4. судија Душица Живковић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Сузана Видановић – председник већа
2. судија Марија Петковић – члан већа
3. судија Гордана Тошић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Јасминка Вукановић – председник већа
2. судија Радмила Николић – члан већа
3. судија Наташа Петровић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа у грађанском одељењу за радне спорове вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећег већа у том одељењу.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у грађанском одељењу за радне спорове вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник грађанског одељења за радне спорове.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник грађанског одељења за радне спорове.

IX**Поступање у предметима рехабилитације**

По жалбама против решења у поступку рехабилитације, сходно чл.18 ст.2 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, број 92/11), одлучиваће следећа већа:

1. ВЕЋЕ

- 1.судија Олга Пековић – председник већа
- 2.судија Дејан Лукић – члан већа
- 3.судија Злата Несторовић – члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић – председник већа
2. судија Ана Спасић – члан већа
3. судија Есад Вељовић – члан већа

3. ВЕЋЕ

- 1.судија Радоман Спарић – председник већа
- 2.судија Сузана Чоловић – члан већа
- 3.судија Ружица Ђурђевић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа.

По жалбама против решења у поступку рехабилитације из чл.30 ст.1 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 92/11) а у вези чл.6 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 33/06) поступаће веће у саставу:

1. судија Радоман Спарих – председник већа
2. судија Ружица Ђурђевић – члан већа
3. судија Ана Спасић – члан већа
4. судија Сузана Чоловић – члан већа
5. судија Марина Илић – члан већа

Х

ПОСТУПАЊЕ ПО ЗАХТЕВИМА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

Све судије Апелационог суда у Крагујевцу као чланови једног одељења одлучиваће у предметима покренутим по захтеву за заштиту права на суђење у разумном року према чл. 8а-8в Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11, 78/11, 101/11, 101/13 и 40/15) у материји у којој поступају у оквиру других одељења по Годишњем распореду послова, сходно чл.34 ст.1 Закона о заштити права на суђење у разумном року ("Сл. гласник РС", бр. 40/15).

Судије које ће, поред председника суда, одлучивати и водити поступак по правним средствима којима се штити право на суђење у разумном року на основу Закона о заштити права на суђење у разумном року ("Сл. гласник РС", бр. 40/15), су:

За предмете из *кривичне материје*:

- судија Марина Илић

За предмете из *грађанске материје*:

- судија Смиљана Ристић
- судија Јасмина Јовановић
- судија Грозда Арнаут

За предмете из материје *радних спорова*:

- судија Симонида Милорадовић
- судија Сузана Видановић
- судија Гордана Тошић

ХИ

ОДЕЉЕЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Одељење судске праксе сачињавају: председник суда и његов заменик, сви председници судских одељења и њихови заменици, руководиоци судске праксе по судским одељењима и председници већа.

За руководиоце судске праксе по судским одељењима одређују се:

- судија Љубинко Ћетеновић - за руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу, а судија Радоман Спарих за заменика руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу,
- судија Марина Илић - за руководиоца судске праксе у Одељењу за кривичне

поступке према малолетницима,

- **судија Ацо Вучићевић** - за руководиоца судске праксе у грађанском одељењу,

- **судија Јасминка Вукановић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за радне спорове,

Заменици руководиоца судске праксе у грађанском одељењу и одељењу за радне спорове су председници већа по потреби и распореду који унапред сачињава председник одговарајућег одељења.

- **судија Сузана Видановић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року.

Одељење судске праксе своје задатке извршава на седници одељења, као и у кривичној и грађанској секцији одељења, које сачињавају судије из одељења судске праксе који поступају у кривичној, односно грађанској материји.

Секције одељења судске праксе помажу председнику кривичног, односно грађанског одељења и одељења за радне спорове у припреми седница одељења на којима се разматрају питања из судске праксе, као и руководиоцима судске праксе у кривичној, грађанској материји и материји радних спорова у обављању послова на уједначавању судске праксе и подизању квалитета рада суда уопште.

Одељење судске праксе ће најмање једном у шест месеци вршити анализу судске праксе по судским одељењима.

Редакцијски одбор Билтена судске праксе

Редакцијски одбор Билтена судске праксе Апелационог суда у Крагујевцу сачињавају:

1. Председник одељења судске праксе, председник суда судија Дубравка Дамјановић, која је уједно и главни и одговорни уредник Билтена судске праксе.

2. Заменици главног и одговорног уредника су судија Александар Блануша из кривичног одељења и судија Илија Зиндовић из грађанског одељења.

3. Чланови редакције:

- судија Оливера Бојовић, судија Љубинко Тетеновић, судија Смиљана Ристић, судија Александар Блануша, судија Симонида Милорадовић, судија Милевка Миленковић и судија Радоман Спарих, као и сви чланови одељења судске праксе.

XII

ПРИПРЕМНО ОДЕЉЕЊЕ

У припремном одељењу обављаће се послови предвиђени одредбом чл.16 Судског пословника.

У припремном одељењу ће се испитивати испуњеност процесних претпоставки за вођење поступка и одлучивања о правним лековима и на погодан начин означавати дозвољеност, благовременост и уредност жалбе, означавати датум иницијалног акта и датум изјављивања жалбе. Тако ће се већ приликом завођења предмета знати да ли се ради о старом предмету и да ли предмет треба означити и увести у програм решавања старих предмета. У кривичним предметима ће се поред испитивања напред наведених процесних претпоставки означити и рок застарелости кривичног гоњења.

За надзорне судије у овом одељењу одређују се председници кривичног и грађанског одељења и њихови заменици.

XIII

РАСПОРЕЂИВАЊЕ ПРЕДМЕТА

Распоређивање предмета у судским одељењима вршиће се у складу са Судским пословником, тако да се обезбеди равномерна оптерећеност судија предметима, водећи рачуна о хитности, старим предметима, времену подношења иницијалног акта и другим околностима од значаја за распоређивање предмета.

Судије су у обавези да предмете решавају према редоследу пријема у складу са законом и Судским пословником.

Предмети се једнако распоређују судијама, с тим што заменику председника суда, председницима кривичног одељења, грађанског одељења и грађанског одељења за радне спорове, руководиоцима судске праксе, председницима већа у другостепеном поступку, председнику већа надлежном за одлучивање по жалбама у трећем степену и судијама одређеним за евиденцију и праћење рада судијских помоћника припада 20% умањења норме, само по једном основу, а у складу са чл.19 ст.2 Правилника о критеријумима, мерилима, поступку и органима за вредновање рада судија и председника судова ("Сл. гласник РС", бр. 81/2014, 142/2014 и 41/2015).

Распоред предмета у којима се одлучује по жалби на основу члана 343 Законика о кривичном поступку против решења о потврђивању оптужнице

Распоред предмета у којима се одлучује по жалби на основу члана 343 Законика о кривичном поступку против решења о потврђивању оптужнице вршиће се тако што ће ови предмети бити распоређивани по реду у рад судијама на следећи начин:

Распоређивање напред наведених новопримљених предмета вршиће се судијама Кривичног одељења по редоследу за пријем предмета у складу са Годишњим распоредом послова за 2016. годину.

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против пресуда првостепеног суда, предмет се, сходно члану 37 став 1 тачка 4 Законика о кривичном поступку, не распоређује судији односно већу које је претходно поступало у том предмету тј. донело одлуку којом се потврђује првостепено решење о потврђивању оптужнице, већ се такав предмет распоређује, првом по реду судији по редоследу за пријем предмета у складу са Годишњим распоредом послова за 2016. годину.

Распоред предмета у случајевима када је за поступање по предметима потребно поседовање посебних знања

У грађанском одељењу сва већа поступају у **породично-правним споровима** ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у породичним споровима. Све судије које поседују сертификат о посебним знањима из области права детета у складу са чл. 203 Породичног закона, задужују се предметима из ове области.

Судије грађанског одељења и одељења за радне спорове које поседују сертификат о **посебним знањима у вези са заштитом узбуњивача**, у складу са чл.25 ст.1 Закона о

заштити узбуњивача, задужују се предметима из наведене области, сходно материји у којој поступају.

***Распоред предмета при одлучивању о дозвољености изузетне ревизије
и посебне ревизије***

О дозвољености изузетне ревизије из чл. 395 Закона о парничном поступку („Сл.гл.РС“, бр.125/04 и 111/09) и посебне ревизије из чл.404 ст.2 Закона о парничном поступку („Сл. гл. РС“, број 72/11) које су изјављене до 31. 5. 2014. године, као и о жалбама на решења Апелационог суда у Крагујевцу из чл. 399 ст.4 и 5 Закона о парничном поступку („Сл. гл. РС“, бр. 72/11) одлучиваће прво следеће веће чији чланови нису учествовали у доношењу ожалбеног решења према редоследу већа утврђеном Годишњим распоредом послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2016. годину.

**ПРЕДСЕДНИК СУДА
Дубравка Дамјановић**

ЗАШТИТА ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

*Председник Апелационог суда у Крагујевцу
Дубравка Дамјановић*

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ И СТАНДАРДИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Од 1. јануара 2016. године у примени је Закон о заштити права на суђење у разумном року. Тај Закон представља значајну новину у нашем правном систему због тога што даје сасвим нову димензију заштити једног од основних људских права.

Као и увек када смо пред изазовом примене нових законских прописа, од судија се очекује да активно, на усаглашен начин и са напредним степеном познавања принципа и стандарда који су темељ новог закона, кроз донете одлуке, том закону удахну живот и покажу оправданост његовог доношења.

Овог пута, ту активност оживљавања закона кроз донете одлуке, прати повећана одговорност судија, утолико што ће се ефектима примене овог Закона мерити и спремност и способност нашег правосуђа да се реформише и развија на начин који је по мери потреба грађана и који је тиме у складу са стратешким циљевима реформе.

Сврха Закона о заштити права на суђење у разумном року је да пружи судску заштиту праву на суђење у разумном року и тиме предупреди настајање повреда и неразумно дуго трајање судских поступака. Закон је конципиран на стандардима Европског суда за људска права који су изграђени кроз дугогодишњу праксу и изражени кроз многобројне одлуке тог суда.

Право на суђење у разумном року је људско право које ужива заштиту као елемент права на правично суђење и заштита тог права је неопходна управо због тога што се често закаснела правда може изједначити, по последицама које погађају странке у судском поступку, са неправдом.

Уставом Републике Србије – чл. 32 ст. 1, где је наведено да „*свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и о оптужбама против њега*“, је право на суђење у разумном року готово на исти начин дефинисано као и у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода у чл. 6 ст. 1, где је наведено „*свако током одлучивања*

о његовим грађанским правима и обавезама или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона...“

Међутим, и поред чињенице да осим Устава, готово сви наши процесни закони у свом тексту имају одредбе о праву грађана да очекују одлуке надлежних органа о њиховим правима и обавезама у разумном року, у једном моменту је дошло до колапса у остваривању и заштити тог права пред националним судовима, појавио се велики број старих предмета, што је резултирало појавом великог броја грађана који су се, због дугог трајања судских поступака, ради заштите наведеног права, представкама обратили Европском суду за људска права у Стразбуру.

Због такве ситуације, када су грађани масовно почели да траже заштиту права на суђење у разумном року изван националних оквира, за Републику Србију, с обзиром да је ратификовала Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, било је нужно и логично да активира примену одредби чл. 13 Конвенције, како би се пружила делотворна заштита једног од основних људских права, успостављањем „делотворног правног лека пред домаћим властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству“.

Став Европског суда за људска права, изграђен кроз дугогодишњу праксу и тумачење чл. 13 у вези са чл. 6 Конвенције, јесте да треба јачати делотворно функционисање система заштите људских права на националном нивоу.

Европски суд за људска права функционише на начелу супсидијарности, које подразумева да је држава та која је првенствено одговорна за заштиту људских права и примену стандарда у вези са људским правима. Један од кључних елемената тог начела је право на делотворан правни лек у оквиру националног законодавства.

С обзиром да је правни лек делотворан ако спречава настанак или трајање повреде или обећава одговарајуће обештећење, уколико је повреда учињена, управо је тај делотворни правни лек магичан институт који треба оживети јасно дефинисаним нормама да би се постигао суштински циљ заштите права на суђење у разумном року. На том концепту делотворног правног лека цео Закон о заштити права на суђење у разумном року је и заснован.

Судови у Србији се налазе у ситуацији да имају велике заостатке, велики број старих предмета, много предмета у раду и тиме претњу у виду повећања броја старих предмета, јер предмети сваког дана старе и прелазе старосне границе које смо одредили. Разлози који поспешују старење и неразуман рок решавања судских предмета су многобројни и разноврсни и у њих се могу уврстити политичке промене, транзиционе економске мере, реформе законодавства, реформе правосуђа, недовољан број судија, недостаци у правилима поступка и друго.

У мноштву околности које су наведене, судије морају функционисати у поступку примене закона, на активан, креативан и развојни начин. Судије морају познавати овај,

као и друге законе, уз разумевање и познавање начела и стандарда који су инкорпорирани у садржај закона, како би кроз донете одлуке дали одговоре који обезбеђују владавину права, која је суштински предуслов за миран и одржив развој друштва.

Ако се вратимо уназад, лако ћемо резимирати да је право на суђење у разумном року један од елемената права на правично суђење и као такво је темељ владавине права.

С тим у вези, треба подвући још једном да Европски суд за људска права сматра да је прекомерна дужина поступка знак лошег функционисања правосуђа, као и да је држава дужна да сопствено судство организује на начин који не омогућава прекомерно кашњење у решавању предмета и одговорна је ако то не учини.

Власт се не може ослободити од одговорности за укупно кашњење поступака јер су државе дужне да своје правне системе организују на начин који ће омогућити судовима да свакоме гарантују право да њихов предмет буде решен без непотребног одлагања (пресуда *Цимерман и Штајнер против Швајцарске; Курзак против Пољске*).

Разуман рок је врло деликатан концепт. Време је потребно за квалитет истраге, таложене правних питања, смиревање односа међу странкама, за размишљање судија и др. Због наведеног су критеријуми за оцену да ли неки судски поступак траје неразумно дуго, вишеструки, разноврсни и подробно наведени у чл.4 Закона о заштити права на суђење у разумном року. Сам процес анализе критеријума је врло сложен и захтева посебну пажњу и полазиште утемељено на стандардима које је поставио Европски суд за људска права и који су, као последица прагматичног бављења концептом разумног рока, природно уграђени и у наш Закон о заштити права на суђење у разумном року. Ваља рећи и то да се морају посматрати сви критеријуми али да се може одлучити и само на основу једног критеријума да је дошло до повреде права на суђење у разумном року.

Неки од општих стандарда ЕСЉП, без чијег познавања се не може кренути у поступак разматрања повреде права на суђење у разумном року, су следећи:

- Сам протек времена није по себи довољан за закључак да поступак траје неразумно дуго. Потребно је испитати да ли су државни органи мудро користили сво време у једном поступку и може ли се период непоступања оправдати.

- Никада и апсолутно никада се не сме изгубити из вида правичност поступка.

- У поступку испитивања да ли је учињена повреда права на суђење у разумном року судски поступак се мора посматрати у целисти, тј. свеобухватно, дакле кроз све фазе поступка пред судом, а и пред другим државним органима, ако је странка имала законску обавезу да се тим органима обрати ради остваривања свог права.

Код грађанског поступка период који се разматра као дужина поступка почиње да тече од покретања судског поступка (када је поднета тужба суду) и траје до извршења обавезе, уколико је неопходно ставити државни апарат на располагање онима који траже остваривање својих права (стандард постављен у пресуди *„Силва Понтас против Португала 1994. године“*).

Грађански поступак обухвата и административне процедуре пред другим државним органима (пресуда „*G.S. против Аустрије*“).

Код кривичног поступка период који се разматра као дужина поступка може да почне и на дан хапшења и на други начин, не само достављањем оптужног акта државном органу. Тачније, оптужба у смислу чл. 6 ЕСЈП се тумачи као званично обавештење дато појединцу од стране надлежних органа власти о наводима да је то лице извршило кривично дело, што је могло битно утицати на положај осумњиченог, а обухвата и жалбени поступак (пресуда *Фоти против Италије, 1982. година* и *Екле против Немачке*).

Наведени стандард о периоду који представља трајање поступка је оправдан са становишта заштите права грађана, јер странкама нису битне фазе поступка. Када странка у судском поступку тражи заштиту било ког свог права или интереса и очекује да у разумном року добије тражену заштиту, за њу није битно кроз колико и којих фаза поступак пролази, већ је странка заинтересована за коначни исход, тако да се само оценом свеукупног трајања поступка пред судовима може пружити суштинска заштита права на суђење у разумном року.

Управо због наведеног је „целовитост поступка“ стандард кога се морамо придржавати и кроз који морамо тумачити одредбе Закона о заштити права на суђење у разумном року, што значи да се у поступку одлучивања да ли је дошло до повреде права на суђење у разумном року оцењује свеукупна дужина трајања поступка а не само дужина трајања поступка пред судом пред којим се предмет тренутно налази.

- Затим, правно лице може да тврди да је жртва повреде права на суђење у разумном року и може да поднесе захтев за накнаду нематеријалне штете (пресуда *Comingersoll S.A. protiv Portugala, 2004. година*).

Сваки од поменутих стандарда је захвалан материјал за дискусију и разрађен је кроз одлуке ЕСЈП са којима се морамо упознати и чији садржај можемо користити при изради наших одлука у одговарајућим ситуацијама.

Ваља посебно нагласити да је Закон о заштити права на суђење у разумном року донет искључиво у циљу заштите права странака и представља средство за заштиту права странака. Закон није донет у циљу дисциплиновања поступајућих судија и никако се не сме тако посматрати, што је посебно важно у ситуацији када судија, код кога се налази предмет, сачињава извештај (чл. 9 ст. 2 Закона). Наиме, извештај треба да садржи изјашњење о развоју поступка у времену и предлог рока у коме поступак може да се оконча и треба да буде сачињен објективно и без правдања евентуалних личних пропуста у поступању.

У духу уверења да су судије благовремено и потпуно упознате са садржајем Закона о заштити права на суђење у разумном року, овај текст није замишљен као приказ Закона или водич кроз њега. Ово кратко излагање треба схватити као увод у детаљније припреме за примену новог Закона, са посебним наглашавањем да се Закон о заштити права на суђење у разумном року непосредно или посредно тиче свих нас и да га морају добро

познавати не само председници судова и судије које поступају по овлашћењу председника суда у предметима заштите права на суђење у разумном року, већ све судије, и то управо зато што познавање стандарда ЕСЈП поводом питања разумног рока суђења и активна примена Закона о заштити права на суђење у разумном року, треба да трасира сигуран пут до мудрог коришћења времена у свим фазама судског поступка, од стране оних који руководе поступком и тиме створи услове за успостављање судског система без старих или са значајно мањим бројем старих предмета.

КРИВИЧНО ПРАВО

АЛЕКСАНДАР БЛАНУША

судија Апелационог суда у Крагујевцу

**ПРОЦЕСНА ДИСЦИПЛИНА И
СТРУЧНОСТ ПРОЦЕСНИХ СУБЈЕКТА
КАО ФАКТОРИ ЕФИКАСНОГ СУДСКОГ ПОСТУПКА****Увод**

Проучавајући разлоге дугог трајања судских поступака, пре свега у кривичној материји, аутор овог реферата уочио је присуство процесне недисциплине, уз недовољну одлучност органа поступка у санкционисању таквог понашања, као један од разлога недовољно ефикасног кривичног поступка, који као такав не може увек дати адекватан одговор државе криминалној делатности појединаца.

Осим тога, схватање је аутора, у битноме ефикасност судског поступка зависи и од стручности процесних субјеката, где се нарочито издваја суд од чије стручности, али и високих моралних особина судије, зависи како ефикасност поступка тако и сам углед правосуђа, па сходно томе и однос грађанства према судској одлуци.

Са тих разлога се настојало писањем реферата, у обиму који дозвољава рад ове врсте, указати на облике, како неспорне тако и оне прикривене, процесне недисциплине и њеног утицаја на ефикасност поступка, не само кривичног јер је овај фактор ефикасности свакако присутан и у другим поступцима, на наша и страна искуства у овој области, мере којима законодавци настоје да омогуће органима поступка сузбијање ове појаве, поступање у пракси и досадашње резултате код нас и окружењу, те последње законске измене у кривичнопроцесном законодавству Републике Србије у овом делу.

Такође, циљ је реферата и да укаже на нужност високе стручности и високих моралних особина процесних субјеката и то посебно суда као главног процесног субјекта, у циљу остварења максималне ефикасности у судском поступању, стварању и увећању угледа правосуђа, а тиме и поверења у судску одлуку која само у том случају може бити предмет добровољног прихватања и подвргавања тој одлуци, а потом и поверења у саму државу и све њене облике власти.

Реферат је замишљен у две целине. Прве, где је приказан значај ефикасног судског поступка у супростављању криминалитету, однос процесне дисциплине и стручности процесних субјеката према таквом поступку, међународни стандарди, те домаћа и страна искуства у овој области, и друге, где је дат сажет приказ одредби нашег Законика о кривичном поступку у делу који се односи на процесну дисциплину.

**Појам и међусобни однос процесне дисциплине,
стручности процесних субјеката и ефикасног кривичног поступка**

Захтев за ефикасношћу кривичног поступка једна је од важинијих особености не само савремене науке кривичног процесног права, већ и савременог кривичнопроцесног

законодавства и ефикасног кривичног поступка, као инструмента успешне борбе против криминалитета, насупротив неефикасном кривичном поступку који, обрнуто, охрабрује извршиоце кривичних дела.³

Један од основа, и то веома битних, за неефикасно поступање судова (и осталих органа поступка) лежи у процесној недисциплини која је, охрабрена неодлучношћу органа поступка у примени законом прописаних инструмената борбе против ње, узела маха и постала образац понашања странака и њихових правних заступника. При томе не треба занемарити да ова неодлучност може бити последица и недовољне стручности оних процесних субјеката који треба да реагују на злоупотребу процесних овлашћења странака, јер процесну дисциплину, да би се на њу адекватно реаговало, треба пре свега препознати будући да она није увек тако јавна и очигледна већ је понекад веома прикривена и увијена у форму наизглед законито и коректно предузете процесне радње.

Неодазивање физичких лица на позиве, недостављање у остављеном року података, исправа или списка суду од стране правних лица и других органа и организација, непоступање вештака у роковима одређеним у наредби за вештачење, безразложно захтевање бранилаца да се главни претреси одложе, безразложно захтевање изузећа, касно предлагање доказа и изношење чињеница и сл. постало је свакодневица и уобичајено понашања у судским поступцима. Таква процесна недисциплина, ако не би била адекватно сузбијана или бар сведена на колико – толико прихватљив ниво, нарушава, или боље рећи обрушава углед правосуђа, од чега цела држава и грађани имају велике штете, а криминал само користи.

Осим тога, стручност процесних субјеката је фактор који у битноме утиче на углед правосуђа, а тиме и на ефикасност поступка, при чему се мисли на све субјекте који ступају у кривичнопроцесне односе и у њему врше функцију суђења, кривичног гоњења или пак одбране. Права и дужности субјеката у поступку су различитог квалитета и квантитета, у чему се огледају и њихове основне разлике, међутим, своју процесну улогу квалитетно може да оствари само онај процесни субјект који има потребну стручност али и висок степен моралних квалитета. Ту се, свакако, издваја суд којег јавност види кроз конкретног судију који има своје име и презиме и од чије стручности и моралних особина зависи у битноме ефикасност поступка и углед правосуђа. Свакако да (не)ефикасности поступка могу допринети и остали побројани процесни субјекти, а донекле и они које сврставамо у споредне кривичнопроцесне субјекте (оштећени на страни јавног тужиоца, лица од којих се одузима имовинска корист и др.), с тим што је срж реферата усмерена на суд као главни процесни субјект.

Само стручан, образован и са високим моралним особинама судија може представљати оличење праведности и само такав судија може да спроведе максимално ефикасан поступак, те оствари онај положај суда и судија који је описан још пре Христа у речима великог Аристотела: „Ићи судији значи ићи правди“. Праведност без које нема поверења грађанства у правосуђе, а тиме ни ефикасног поступка и поштовања судске одлуке, подразумева на првом месту поштовање закона, односно примењивање права једнако у једнаким случајевима. Услов за то је свакако висока стручност суда и поседовање највиших моралних квалитета.

Но, није све на појединцу који свакодневно мора да тежи личном усавршавању, већ је много тога и на држави која не стиче својство правне државе тако што ће у свом уставу

³ Проф. др Станко Бејатовић, Ефикасност кривичног поступка као међународни правни стандард, 2010. год.

константовати да је правна држава, већ то постаје у оном случају када резултат права на то указује, да је право легитимно у свом настанку и легално у својој примени⁴. Суд и судије морају имати све гаранције потпуне самосталности и независности у доношењу одлука, без чега нема праведног и ефикасног судског поступка. Судија не може бити чиновник, нити је он фабрички радник на траци чији се учинак мери бројем склопљених производа, односно решених предмета. Радно време судије далеко је дуже од осам сати, у сложеним предметима се ради и после радног времена, спремају се предмети за суђења, израђују одлуке код куће... Судија је личност од јавног поверења и не може бити државни чиновник. По својој стручности, мудрости и моралним особинама он мора да буде *iudex est lex loquens* – закон који говори.

Ефикасност норми кривичнопроцесног законодавства, као и правних норми уопште, може бити примарна, која се осигурава добровољним усклађивањем понашања са диспозицијом правне норме, и секундарна, која применом санкције обезбеђује понашање сагласно правној норми⁵. Исто тако, прихватање одлуке суда може али и не мора бити добровољно, зашта је од посебног значаја стручност и углед суда, без чега добровољног прихватања нема. У супротном се одлука суда доживљава као репресија државе уз одсуство сваке добровољности у поступању по тој одлуци, а не као нешто праведно, поштено, морално и нешто што ужива толико поверење да се, након правноснажности, не доводи у питање.

За ефикасност кривичног поступка, поред осталих фактора који нису предмет овог реферата, неопходна је процесна дисциплина у свакој фази поступка и од стране не само учесника у поступку већ и органа који воде поступак или пак у њему поступају у неком другом својству (органи, односно организације које извршавају одређене мере или радње које на основу законских овлашћења одређује орган поступка). Дисциплину уопште посматрано, али и у контексту процесне дисциплине, ваља схватити као подвргавање или самоподвргавање друштвеном реду и прописима, те као савесност у испуњавању дужности, па самим тим недисциплину као неподвргавање прописима, несавесност у испуњавању дужности и сл.

Поређења ради наше судске праксе и законских решења из Законика о кривичном поступку, са праксом и законским решењима других држава, у делу који се односи на борбу против процесне недисциплине, аутор указује на чл. 257 Закона о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине који предвиђа кажњавање због нарушавања реда и процесне дисциплине, те ради заштите права на праведно и јавно суђење односно одржавања достојанственог и неометаног суђења, у смислу удаљења оптуженог из суднице за одређени временски период, ако и после упозорења настави са понашањем због којег је упозорен, затим удаљења тужиоца, браниоца, вештака и других лица из суднице ако ометају ред у судници или се не покорвају наредбама председника већа, уз новчано кажњавање и обавештавање адвокатске коморе или пак Високог тужилачког већа, при чему браниоцу или пуномоћнику, ако наставе са таквим понашањем, суд може ускратити у целости даље заступање на главном претресу и поново га казнити.

Затим, у Републици Хрватској константовани су у пракси следећи случајеви несавесног коришћења процесног овлашћења пред трговачким судовима, што се свакако односи и на остале врсте поступака: спречавање функционисања доставне службе, изношење у каснијим фазама поступка доказа који су странци били познати на почетку

⁴ Др Драган Илић, Чланак, Пожаревац, 2008. год.

⁵ Проф. др Војислав Ђурчић, Кривичнопроцесно законодавство као нормативна претпоставка ефикасности поступања у кривичним стварима, 2008. год.

поступка, предлагање доказа који се неће моћи извести, пропуштање рокова и рочишта, подношење неоснованих захтева за изузеће и др. Овакво поступање санкционише се новчаним казнама а дужност је судије да се брине о одржавању реда у судници и достојанству суда. Новчано кажњавање примењује се и према лицима која присуствују суђењу ако вређају суд или друге учеснике у поступку, ако ометају рад суда или ако се не покоравају наредбама суда за одржавање реда, с тим што се у целини гледано санкције састоје у опомену, новчаном кажњавању и удаљењу из суднице.

Потом, Уставни суд Босне и Херцеговине, на седници одржаној дана 12.05.2011. године, константовао је да је решењем Кантоналног суда у Сарајеву, које је потврђено решењем Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине, браниоцу окривљеног изречена новчана казна због нарушавања процесне дисциплине за време трајања главног претреса, и то што је на главном претресу нарушавао процесну дисциплину тако што се није покоравао наређењима председника већа због начина испитивања вештака економске струке у оквиру унакрсног испитивања, па је наставио са таквим понашањем, након чега је уследило новчано кажњавање.

Ваља указати и на чл. 242 Закона о казненем поступку Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, који санкционише нарушавање реда и процесне дисциплине у смислу удаљења лица из суднице ради заштите права на праведно и јавно суђење, те ради одржавања достојанственог и неометаног суђења, затим новчаног кажњавања учесника поступка након упозорења на понашање којим се повређује процесна дисциплина и др.

Указао бих, мада се не односи непосредно на кривични поступак, али је јасан показатељ да је проблем процесне недисциплине препознат на глобалном нивоу као негативна појава која се мора сузбити у циљу ефикасности судског поступка, да је Препоруком бр. Р(84)5 Комитета министара земаља чланица Савета Европе предвиђено да поступак треба учинити што ефикаснијим уз одржавање високог нивоа правичности који се захтева у демократском друштву, те да се мора постићи заштита од злоупотребе процесних овлашћења и одуговлачења поступка, посебно што ће се суду обезбедити овлашћења потребна за ефикасно вођење поступка. Начелом бр. 2 прописано је да када странка поступа несавесно и очигледно злоупотребљава процесна овлашћења, суд мора бити овлашћен да такву странку казни, обавезе је на накнаду штете или забрани јој предузимање процесних радњи. Даље стоји да се морају позвати и професионална удружења адвоката да обезбеде дисциплинско кажњавање њихових чланова који поступају на овај начин. Начелом бр. 5 прописано је да се докази морају предлагати пре краја припремне фазе поступка (осим када је оправдано то учинити касније) те да суд не треба да прихвати чињенице које су касније изнете, а у циљу одуговлачења поступка и очигледне злоупотребе овлашћења.

Указујем и на Извештај Владе Републике Хрватске из јануара 2012. године, у вези нужности измене процесног закона у грађанској материји, будући да је тада било нерешених 95.000 предмета пред грађанским и трговачким судовима, а што је у једном делу било последица неефикасног дотадашњег судског поступка, без концентрованих доказа на припремном рочишту и са нарушеном процесном дисциплином. Од стране Министра правде указано је на нужност да главна расправа тече у континуитету, са једним или два рочишта, да се вештацима може оставити рок од највише 60 дана за израду налаза и мишљења, да се уведе електронска достава и др. Посебно је указано да судија треба да постане „господар парнице и господар трошкова“. Садашњи Закон о парничном поступку Републике Хрватске прописује у чл. 9 обавезу странака да се савесно користе правима која

су им законом призната, а чл. 10 обавезује суд да онемогући злоупотребу права у поступку.

С тим у вези указујем и на Закључак грађанског одељења Врховног касационог суда Републике Србије од 13.09.2010. године који гласи: „Приликом одлучивања о благовремено изјављеном правном леку суд неће разматрати објашњења или допуне навода из поднеска упућеног суду по истеку законског рока за изјављивање тог правног лека“. Неспорно је, како произилази из образложења Закључка, да је он проистекао из настојања да се поопштри процесна дисциплина и сузбију понашања која представљају злоупотребу процесних овлашћења учесника у поступку. Управо у том правцу су прописани законски рокови за процесне активности, а тиме и елиминисане могућности да се судски рокови продужавају. Странке морају имати у сваком предмету и без обзира на врсту поступка једнаку процесну и законску заштиту, уз постојање инструмената против злоупотребе законом датих права. Уколико би се странци дало право да по истеку законског рока за жалбу, па и на самој седници већа пред другостепеним судом, износи нове наводе и даје додатна објашњења, суштински би се омогућила злоупотребила процесних права и вршио утицај на жалбени суд изношењем ван законских рокова нових чињеничних и правних аргумената.

Брз и ефикасан поступак, мада то не изгледа увек тако, у интересу је и самог окривљеног, нарочито у делу одлуке о трошковима који могу бити веће оптерећење од саме санкције, будући да ће код осуђујуће пресуде (ако пресуда не буде ослобађајућа или пак ако не буде пресудом оптужба одбијена или на други начин правноснажно окончан кривични поступак) он бити обавезан да накнади трошкове чија висине ће зависити и од самог трајања поступка (трошкови ангажовања браниоца, судски паушал и др.). О интересу оштећеног, сматрам, није потребно ни говорити, јер се неспорно подразумева да оштећени жели да суд што пре реши конкретну кривичноправну ствар и да му потом, најчешће у парници, буде отворен пут ка накнади свих облика штете коју је претрпео криминалном делатношћу осуђеног лица. Наравно, интерес је и државе да кривични и други поступци буду ефикасни и економични и тиме створено, одржавано и увећавано поверење у државу и све њене облике власти.

Поједини аутори разликују ефикасан кривични поступак од ефикасног поступања (поступање посматрано од тренутка извршења кривичног дела), па тако под ефикасним поступањем подразумевају шири појам од само ефикасног кривичног поступка и у овај појам увршћују и поступање у преткривичном (предистражном) поступку⁶.

Најјасније речено, под ефикасношћу кривичног поступка, подразумева се таква мера брзине поступања која обезбеђује законитост у вођењу кривичног поступка, а доприноси да се у тим оквирима време трајања кривичног поступка сведе у разумне оквире⁷. Дакле, ефикасним се може сматрати само онај поступак у којем је у реално кратком временском интервалу од његовог покретања па до окончања, уз пуно поштовање законитости његовог вођења, донесена правилна и законита правноснажна одлука⁸.

Из свега напред реченог очигледно је да на ефикасност поступка утиче низ фактора, а један од битних је неспорно процесна дисциплина. Остали фактори се састоје у организацији правосуђа, материјално-техничкој опремљености, кадровској оспособљености, сложености конкретног кривичног предмета, односу кривичнопроцесних

⁶ Проф. др Драго Радуловић, Нови Законик о кривичном поступку Црне Горе као нормативна претпоставка за ефикасније поступање у кривичним стварима, 2008. год.

⁷ Исто.

⁸ Проф. др Станко Бејатовић, Ефикасност кривичног поступка као међународни правни стандард, 2010. год.

субјеката и др. При томе, када је реч о процесној дисциплини, треба имати у виду да се она не састоји увек у очигледном и лако препознатљивом поступању противно одређеној норми или пак наредби суда (опет заснованој на одређеној правној норми), већ и у прикривеним и на први поглед коректним радњама процесних субјеката, пре свега одбране у ситуацији када оцени да брзо окончање поступка у конкретном случају није у интересу окривљеног (или пак самог браниоца који на истом случају може да заради мали новчани износ, или пак велики уколико поступак буде трајао дуго). У том случају под видом једне потпуно коректне радње, на коју одбрана има право по закону и која је са формалне стране посматрано уредна, крије се одређена злоупотреба процесних овлашћења и њихово коришћење у другом правцу, а не у оном којег је закон имао у виду када је право на ту радњу дао одбрани. Ова злоупотреба права у поступку, као облик процесне недисциплине, може се састојати не само у чињењу него у одређеним случајевима и нечињењу, а свакако да може бити опаснија од осталих облика јер ју је некада тешко препознати па је самим тим тешко на њу и адекватно реаговати.

Санкционисање свих облика процесне недисциплине, како произилази из напред наведених примера судске праксе и садржине законских и осталих прописа, чини се опоменом, мером новчаног кажњавања и, у законом одређеним случајевима, удаљењем учесника у поступку из суднице, односно другог места где се обавља одређена процесна активност. Сврха новчаног кажњавања састоји се неспорно у обезбеђивању процесне дисциплине и омогућавању несметаног вођења поступка, али је услов за њено изрицање, када је реч о злоупотреби процесних овлашћења, да је несумњиво утврђено постојање те злоупотребе, и то да је конкретно лице свесно предузело одређену радњу у поступку или пак пропустило одређену радњу у смислу злоупотребе овлашћења, а такође услов је и да се на други начин не могу спречити штетне последице ове процесне недисциплине по сам поступак, или су пак ове последице већ наступиле. Нужно је дакле не само неспорно утврдити да је реч о процесној недисциплини, већ утврдити и да не постоји процесно овлашћење суда којим би се исти циљ постигао без новчаног кажњавања.

Код нас, као нпр. и у Немачкој а супротно САД-у, новчана казна због процесне недисциплине није кривична новчана казна, у смислу што се о њој не води евиденција и не улази у досије тог лица. У Немачкој нпр. суд не може да новчано казни адвоката и једино средство према овој категорији учесника у поступку јесте прекид суђења и обавештавање адвокатске коморе уз захтев да се предузму мере према том адвокату. Однос између судства и адвокатури у Немачкој је специфичан, обзиром да је адвокатура саставни део правосуђа и као таква је дужна да чува и углед суда.

Питање процесне дисциплине, свакако, било је предмет разматрања и пред Европским судом за људска права у Стразбуру, па указујем да овај суд под „застојем у случају“ подразумева прекорачење разумног рока у претресању поједине ствари, а за отклањање застоја у поступку и остварење начела суђења у разумном року неопходно је упознати разлоге застоја, а они су евидентирани, поред осталог, у злоупотреби процесних овлашћења и непоштовања процесне дисциплине окривљених и осталих учесника у поступку, али и органа и организација који у одређеним фазама поступка предузимају одређене радње. Пракса је показала, у поступцима пред нашим кривичним судовима, да је то нарочито случај код тежих кривичних дела која за собом повлаче и строжије кажњавање, будући да по правилу поступци у тим правним стварима трају дуже, а одбрана не ретко жели одуговлачењем поступка да отупи оштрицу јавне осуде за учињено кривично дело, када се и у случају најтежих кривичних дела после дужег времена средства јавног информисања више и не интересују за тај случај, када ни оштећени више не наступају пред судом на начин како су то на почетку поступка чинили и када ће и суд у

образлагању санкције казати да је као олакшавајућу околност ценио протек времена од извршења дела.

Најопштије речено, свако поступање учесника у кривичном поступку које је противно Законику о кривичном поступку представља процесну злоупотребу. При томе од окривљеног се не захтева, за разлику нпр. од сведока, да буде поштен, јер је њему допуштено да да и неистинит исказ, али му се не може допустити да ради на штету поступка у смислу оглушавања о обавезе које се тичу поштовања реда у судници, поштовања осталих учесника у поступку, одазивања на позиве, поштовања рокова и др.

Законик прописује, поред осталог, и форму процесних радњи као унапред одређен начин њиховог предузимања. Она гарантује несметано вршење права која припадају процесним субјектима, а надаље гледано њихову правну сигурност и једнакост грађана пред судом⁹. Нужно је, како би поступак био законито спроведен, испоштовати ову законом одређену форму али истовремено спречити злоупотребу форме која се настоји ставити изнад суштине која је циљ форме а не обрнуто, јер управо начин предузимања процесне радње има за циљ да омогући учешће у тим радњама странака и вршење законом датих права али само на начин како је то и у ком правцу је то законом одређено.

Указујем на драстичан пример злоупотребе процесних овлашћења које је у последње време веома актуелно на подручјима неких судова. Реч је о злоупотреби Уставом и законима датог права на употребу свог језика у судском поступку. Многа суђења одложена су, у циљу наступања застарелости кривичног гоњења, услед истицања захтева да се окривљенима изврши превод писаних доказа и усмене речи са српског на босански језик. У свим судовима је у употреби српски језик, али Законик о кривичном поступку, Закон о службеној употреби језика и писма и Устав Републике Србије, дају право окривљеном да се користи својим језиком и писмом, што је од стране одређеног броја окривљених лица, али и њихових бранилаца, злоупотребљено захтевањем преводјења на босански са српског језика, а знајући да у целој Републици Србији постоји само један овлашћени преводилац за босански језик. Очигледно је да се овде ради о злоупотреби овлашћења у поступку, будући да је у свим евидентираним случајевима реч о лицима која су рођена на територији Републике Србије и која су се школовала на српском језику у Републици Србији, међутим, сада вршећи злоупотребу својих овлашћења представљају се пред судом као лица која не познају српски језик, већ само босански, који се иначе од српског разликује у занемарљивим детаљима.

Да би се судија изборио са свим напред наведеним облицима процесне недисциплине, а нарочито када је реч о прикривеним и перфидним облицима, нужно је да буде високо образован, стручан за предметну област, али такође и да га одликују висок професионални морал, свест о значају законитости, непристрасност, објективност, без националних, верских и политичких предрасуда.

Одлуку суда могуће је силом наметнути грађанима, држава свакако за то има своје инструменте, међутим, идеал је да грађани одлуку прихвате добровољно, да је поштују јер су оправдано у уверењу да је она проистекла из законито спроведеног поступка и да ју је донео орган који ужива углед, а за то је предуслов постојање ауторитета код сваког судије а тиме и суда и правосуђа у целини, те култура субјеката који стварају и примењују право. Постојање културе на страни судије је претпоставка да се правично схвате и рационално користе правне установе¹⁰. Образован, стручан, поштен и културан судија је много

⁹ Др Момчило Грубач, Кривично процесно право, Скрипта по предавањима.

¹⁰ Проф. др Момчило Грубач, Судије и култура, 1999. год.

сигурнији у свом раду, а управо од његовог ауторитета зависи много тога у судском поступку, па и процесна дисциплина, односи међу учесницима поступка, процесни положај странака, брзина суђења, сузбијање процесних злоупотреба, остварење процесног циља и др.

Мере процесне дисциплине у Законику о кривичном поступку Републике Србије

Законик о кривичном поступку Републике Србије подељен је у три велике целине, уводни део, ток поступка и посебни поступци.

У Основним одредбама налазе се категоријалне поставке и смернице за примену Законика, па је нпр. у чл. 1 наведен основни захтев да поступак мора бити сроведен законито али је сада додат и атрибут правично. У чл. 2, дакле већ на самом почетку Законика, дато је значење законских израза, што омогућава лакше и прегледније праћење и разумевање даљег текста Законика.

У Законику, међутим, нећемо наћи на једном месту све мере којима се санкционише процесна недисциплина, нити ћемо на једном месту наћи све одредбе којима се Законик супроставља евентуалној злоупотреби процесних овлашћења странака и осталих учесника у поступку или пак недисциплини у ширем смислу. Али, у сваком свом делу Законик садржи одговарајуће одредбе из којих произилази шта се подразумева под процесном дисциплином и која су то понашања која Законик сматра непожељним у поступку.

Тако, већ у Основним одредбама, у чл. 19, Законик прописује дужност свих државних органа да јавном тужиоцу, суду или другом органу поступка, као и окривљеном и његовом браниоцу, пруже потребну помоћ у циљу прикупљања доказа. Оглушавање државног органа на ову дужност не може се третирати другачије него процесном недисциплином која неминовно умањује ефикасност кривичног поступка. Ова одредба, раумљиво јер је садржана у Основним одредбама, не садржи санкцију за супротно поступање, али у даљем тексту Законика јасно су прописане санкције за све па и овај облике процесне недисциплине.

У одредбама новог Законика које се односе на изузеће судија, као и до сада, санкционисана је злоупотреба права на подношење захтева за изузеће. Није редак случај у пракси да се сталним и неоснованим захтевима за изузеће иде на одуговлачење поступка, будући да стављање затева повлачи за собом одређену процедуру у смислу обуставе сваког рада судије на предмету (осим ако постоји опасност од одлагања), давање изјаве, достављања целокупних списа председнику суда на одлуку или чак председнику непосредно вишег суда ако се тражи и изузеће председника тог суда, па све то неминовно доводи до непотребног одлагања главног претреса и тиме до умањења ефикасности поступка. С тога, Законик у чл. 41 ст. 4, каже да ако у захтеву није поименично одређен судија чије се изузеће тражи (у пракси је било не мало захтева за изузеће „свих судија“) или ако нису наведени докази и околности због којих странка (или бранилац) сматра да постоји неки од разлога за изузећа или је поновљен захтев са разлога о којима је већ одлучивано код претходног захтева који је одбијен, такав захтев се има одбацити.

Поменута одредба чл. 19 новог Законика, конкретизована је на више места у Законнику и то према фазама поступка. Тако, у одредбама чл. 44, је прописано да су сви органи који учествују у предистражном поступку дужни да о свакој радњи обавесте јавног тужиоца, при чему су полиција и други државни органи надлежни за откривање кривичних дела дужни да поступе по сваком захтеву јавног тужиоца. Поступање супротно овоме има за последицу обавештавање претпостављеног старешине о томе, који ће у оквиру својих овлашћења предузети одговараће мере према одговорном за овакво понашање. Од каквог је значаја поштовање процесне дисциплине у овој фази поступка види се по томе што је јавни тужилац овлашћен да о томе обавести надлежног министра, Владу или надлежно тело Народне скупштине. Јавни тужилац има чак и овлашћење да захтева покретање дисциплинског поступка против лица које сматра одговорним за овај облик процесне недисциплине.

Оштећени је, неспорно, жртва извршене криминалне делатности. Међутим, и оштећени се мора, без обзира што је претпрео нпр. телесну повреду, смрт блиског лица, материјалну штету и др. подвргнути одређеним облицима процесне дисциплине. Чл. 55 Законика јасно одређује да је он дужан да пријави сваку промену адресе, а та обавеза се односи и на његовог пуномоћника или законског заступника. Потом, одредбама чл. 61 санкционисано је неодговорно понашање оштећеног као тужиоца у смислу неодазивања на позив тако што ће се сматрати да је одустао од гоњења ако не дође на главни претрес, па ће се кривични поступак обуставити.

Законик је имао у виду и међународне правне акте који наглашавају потребу делотворне одбране, па је поставио обавезу адвокатској комори да при састављању списка са кога се одређује бранилац по службеној дужности води рачуна о практичном или стручном раду адвоката као основи за претпоставку да ће одрбрана бити делотворна. Поред тога, Законик у одредбама чл. 72 стриктно прописује дужности браниоца а одредба чл. 80 ст. 1 тач. 2 јасно одређује последицу процесне недисциплине у смислу да ће изабрани бранилац бити разрешен ако и после опомене и изречене новчане казне настави да нарушава ред.

О сведоку, као најсигурнијем или пак најнесигурнијем доказном средству, можемо говорити са разних аспеката, али како је тема овог рада процесна дисциплина указаћу на одребе чл. 101 новог Законика, којима је прописано кажњавање сведока због неодазивања на позив или удаљења са места где треба да буде испитан. Такав се сведок може принудно довести или га суд може новчано казнити до 100.000 динара. Одбијање сведочења, наравно ако за то не постоје законски разлози, повлачи за собом могућност новчаног кажњавања до 150.000 динара, са могућношћу понављања овог кажњавања.

Било да процесну дисциплину посматрамо у најужем или пак у најширем смислу, у овај појам свакако ће ући обавеза свих ученика поступка да другог учесника не вређају, омаловажавају, да му не прете и сл. У том правцу чл. 102 Законика налаже обавезу органу поступка да оштећеног или сведока заштити од оваквог понашања другог. Учесника поступка који супротно поступи, јавни тужилац или суд (зависно од фазе поступка) ће опоменути, а суд га може казнити до 150.000 динара новчане казне. Кажњен може бити и заштићени сведок, под условима из чл. 107 ст 5 Законика, а сходну примену ових одредаба Законик у чл. 112 прописује и у односу на прикривеног иследника.

Аутор овог текста, прикупљајући грађу за предметни чланак, уочио је исти проблем, када је реч о процесној дисциплини, у готово свим кривичним поступцима околних земаља. Тај проблем зове се вештак. Неспорно је да у великом броју поступака

вештачење представља веома битну доказну радњу, некада и одлучујућу. Међутим, са друге стране, непоштовање процесне дисциплине је веома присутно када су у питању вештачи. Оно се огледа у грубом занемаривању рокова које суд одреди у наредби за вештачење, у неодржавању на судске позиве, у прекорачењу налога из наредбе или пак обрнуто, непотпуном налазу и мишљењу (како би допуна била додатно наплаћена), у захтевању енормних износа на име награде и трошкова и нарочито у узимању у своје руке решавања правних питања. Дужности вештака нови ЗКП приписује у одредбама чл. 115, у смислу одржавања на позив и сл, али такође и санкције за супротно поступање. Тако, ако вештак не оправда свој изостанак или се без одобрења удаљи са места где треба да буде испитан, може се принудно довести наредбом органа поступка а суд га може казнити новчано до 100.000 динара (стручну установу до 300.000 динара).

Међу доказне радње нови Законик увршћује и доказивање исправом, па је неспорно неопходна процесна дисциплина и у овом делу, у смислу добровољне предаје овакве исправе органу поступка. У супротном поступиће се као код привременог одузимања предмета, где одредбе чл. 148 новог Законика прописују обавезу лица које држи предмете да органу поступка омогући приступ предметима, пружи потребна обавештења и предмете преда, а у супротном може му бити изречена новчана казна до 150.000 динара, уз могућност понављања казне још једном.

Нови Законик одређује да се, за таксативно поборојана кривична дела, или пак за дела из надлежности јавног тужилаштва посебне надлежности, може одредити нека од посебних доказних радњи, којима се иначе у битноме повређују нека од основних права и слобода грађана па се стога и као услов за њихову примену тражи да се на други начин не могу прикупити докази или би њихово прикупљање било знатно отежано. Одређивање и спровођење ових доказних радњи губи сваки смисао уколико цео поступак не био био подвргнут тајности и уколико предузимање конкретне доказне радње не би било спроведено у роковима који су Закоником строго одређени. Тако, чл. 165 у свом другом ставу каже да су сви подаци о предлагању, одлучивању и спровођењу посебних доказних радњи тајни подаци, а четврти став прописује обавезу свих који сазнају за ове податке да их чувају као тајне, при чему, разумљиво, Законик не прописује санкцију за непоштовање овог облика процесне дисциплине тј. за онога ко се према овим подацима не односи као према тајним, будући да постоје посебни прописи који уређују ову област а одређена поступања санкционише и Кривични законик. Ове доказне радње, као што је речено, морају бити предузете у оквиру строгих рокова, сходно чему је нужна процесна дисциплина свих којима се орган поступка обрати за достављање одређених података или за другу помоћ, па је тако одредбом чл. 168 ст. 2 Законика прописано, у вези посебне доказне радње тајни надзор комуникације, да су поштанска и др. предузећа, друштва и лица регистрована за преношење информација дужна да државном органу који спроводи ову доказну радњу омогуће спровођење надзора и снимања комуникације, да му предају пошिल्ке и др.

Поред тога што Законик у поједним деловима, као нпр. у вези непридржавања процесне дисциплине од стране вештака (поменути чл. 115) прописује санкције за конкретне учеснике у поступку, он у једној општој одредби (чл. 193 ст. 4), која се односи на све учеснике у поступку, санкционише избегавање пријема позива, тако што суду даје могућност да таквог недисциплинованог учесника поступка казни новчано до 150.000 динара.

Непоштовање законских рокова за предају поднеска суду, такође се има сматрати обликом процесне недисциплине, па Законик у одредбама чл. 225 прописује шта се и у којим случајевима сматра предајом у року. Санкција је, најчешће, одбацивање поднеска

као неблаговременог. Законик прописује и кажњавање подносиоца који у поднеску вређа суд или учесника у поступку, новчаном казном до 100.000 динара. О кажњавању адвоката обавештава се надлежна адвокатска комора, уз обавезу да обавести суд о предузетим мерама, а о кажњавању јавног тужиоца обавештава се надлежни јавни тужилац и Државно веће тужилаца.

Непоштовање процесне дисциплине може за последицу да има и стварање или увећање трошкова поступка, па Законик у одредби чл. 263 ст. 1 прописује да свако, без обзира на исход поступка, сноси трошкове које је проузроковао својом кривицом (трошкови одлагања главног претреса услед неодазивања на позив суда, трошкови принудног довођења, трошкови одлагања доказне радње и др.).

У оквиру друге целине новог Законика о кривичном поступку, која носи наслов Ток поступка, дате су на првом месту одредбе, по логици ствари, које се односе на предистражни поступак који, као и све друге фазе поступка, неминовно мора од свих учесника поступка да захтева одговарајућу процесну дисциплину и да прописује мере за сузбијање недисциплине. Тако, у складу са поменутом општом одредбом чл. 19, сада се конкретизује да јавни тужилац може казнити новчаном казном до 150.000 динара одговорно лице у државном или другом органу за непоступање по захтеву јавног тужиоца за пружање потребних обавештења која су јавном тужиоцу потребна у вези одлуке по поднетој кривичној пријави.

У овој фази поступка непходан је интерактиван однос између јавног тужиоца и полиције, с тим што одредба чл. 285 ст. 1 Законика јасно одређује да предистражним поступком руководи јавни тужилац, а у ставу трећем овог члана прописано је да је полиција дужна да изврши налог јавног тужиоца, а непридржавање овог облика процесне дисциплине имаће за последицу да ће јавни тужилац о томе обавестити надлежног старешину, а по потреби надлежног министра, Владу или пак надлежно радно тело Народне скупштине, а може захтевати и покретање дисциплинског поступка.

У следећој фази поступка, дакле у истрази, Законик у одредби чл. 305 ст 1 прописује санкцију за недисциплиновано понашање у смислу нарушавања реда за време предузимања доказне радње, и то у виду опомене а потом и изрицања новчане казне до 150.000 динара. Такво лице може бити и удаљено са места где се предузима доказна радња, ако његово учешће није неопходно.

Процесној дисциплини свакако мора да буде подвргнут и орган поступка, па Законик у одреби чл. 303 прописује дужност јавног тужиоца да омогући осумњиченом који је саслушан и његовом браниоцу увид у доказе, а одредба чл. 310 ст 2 прописује дужност јавног тужиоца да обавести непосредно вишег тужиоца о разлозима због којих истрага није окончана у року од шест месеци (за дела из посебне надлежности у року од једне године), а непосредно виши тужилац ће предузети потребне мере. Рад јавног тужиоца и непридржавање процесне дисциплине у виду одуговлачења поступка може бити предмет оцене од стране непосредно вишег јавног тужиоца и по приговору осумњиченог и његовог браниоца, у смислу одредбе чл. 312 ст. 1 Законика. У случају одбијања приговора одбрани је дато право да се, у смислу става трећег овог члана, обрати судији за претходни поступак.

Следећа фаза поступка, по систематизацији новог Законика, а наравно и по логици ствари, је оптужење. Одмах, већ у ставу другом првог члана главе XVII (чл. 331) прописан је рок јавном тужиоцу од 15 дана за подизање оптужнице. Овај рок постојао је и до сада али у пракси, уз грубо кршење права окривљеног, он је продужаван готово по правилу. Према новом Законику, ако тужилац не испоштује овај рок (у нарочито

сложеним предметима до 30 дана), окривљени, бранилац и оштећени могу у року од осам дана од истека овог рока поднети приговор непосредно вишем тужиоцу који ће испитати разлоге и издати обавезно упутство нижем тужиоцу. И након подизања оптужнице јавни тужилац је везан одређеним роковима, у смислу да неуредну оптужницу, коју му је вратило веће, мора да исправи у року од три дана. Пропуштање рока, ако из оправданих разлога није тражио продужење рока, веће ће санкционисати решењем о одбачају овакве оптужнице, у смислу одредбе чл. 333 ст 3 новог Законика.

Ни суд није изузет од поштовања строге процесне дисциплине у овој фази поступка, па тако одредба чл. 337 ст. 1 новог Законика налаже надлежном већу да испита оптужницу у року од 15 дана од истека рока за подношење одговора на оптужницу. Веће може наредити да се истрага допуни односно спроведе, након чега је опет јавни тужилац, у смислу одредбе чл. 337 ст 4 и 5, везан роковима у којима мора да поступи, а у супротном суд може о пропуштању рокова обавестити непосредно вишег јавног тужиоца.

После потврђивања оптужнице, а свакако ради ефикасности кривичног поступка, нови Законик у чл. 345 одређује да се на припремном рочишту странке имају изјаснити о предмету оптужбе и образложити доказе чије извођење предлажу, а ако припремно рочиште није одржано, може се предложити извођење доказе после одређивања главног претреса, у смислу одредбе чл. 356 ст. 1. Код супротног поступања, сходно одредби чл. 350 ст. 1, председник већа ће странке, браниоца и оштећеног упозорити да се неће изводити на главном претресу они докази који су им били познати али из оправданих разлога на припремном рочишту (или после одређивања главног претреса у смислу одредбе чл. 356 ст. 1) нису те доказе предложили. Овим се настоји повећању процесне дисциплине одређивањем фаза поступка у којима се докази могу предлагати, како би суд могао да одлучи које ће доказе на главном претресу извести, које је време потребно оставити за доказни поступак главног претреса и др.

У овом делу Законик одређује и рокове у којима је председник већа дужан да одреди припремно рочиште, па уколико то не учини у року од 30 дана ако је окривљени у притвору или у року од 60 дана ако је окривљени на слободи, дужан је да о томе обавести председника суда који ће предузети одговарајуће мере, у смислу одредаба чл. 346 Законика. Такође, Законик одређује и рокове у којима је председник већа дужан да одреди главни претрес, ако припремно рочиште није одржано, при чему је и у овом случају председник већа дужан да обавести председника суда о разлозима због којих евентуално није испоштовао наведене рокове, а председник суда ће предузети потребне мере да се главни претрес одреди. Дакле, и за суд, као орган поступка у овој фази, прописани су строги рокови, све у циљу ефикасног вођења кривичног поступка, а последица непридржавања ове процесне дисциплине је одређена у обавези обавештавања о томе председника суда, који ће предузети одговарајуће мере.

Нови Законик од чл. 367 до чл. 376, прецизно одређује руковођење главним претресом, па тако у одредби чл. 367 ст. 2 одређује да се председник већа, који иначе руководи главним претресом, стара о одржавању реда и примени мера за спречавање ремећења реда у судници и стара се да поступак тече без одуговлачења. Одредбама чл. 368 одређена је надлежност и већа (у току главног претреса), поред осталог да одлучује о удаљењу из суднице, о искључењу браниоца или пуномоћника и о настављању, прекиду или одлагању главног претреса због одржавања реда и управљања главним претресом.

Одредбама чл. 369 прописано је да суд дужан да свој углед и безбедност, углед и сигурност странака и других учесника у поступку заштити од увреде, претње и сваког

другог напада. Сходно томе, председник већа ће упозорити присутна лица да се пристојно понашају и не ометају рад суда, а сва присутна лица су дужна да устану приликом уласка судије и чланова већа у судницу, те да устану када се обраћају суду.

Одредбама чл. 370 прописане су мере за одржавање реда у судници, и то ако било које лице које присуствује главном претресу нарушава ред тако што не поштује наређења председника већа за одржавање реда или вређа достојанство суда председник већа ће га опоменути, а потом га може и новчано казнити до 150.000 динара. О нарушавању реда од стране јавног тужиоца председник већа ће известити надлежног јавног тужиоца и Државно веће тужилаца, а може захтевати и од надлежног јавног тужиоца да одреди друго лице да у наставку главног претреса заступа оптужницу, уз обавезу обавештавања суда о предузетим мерама. Уколико казна буде изречена адвокату због нарушавања реда у судници, председник већа ће обавестити надлежну Адвокатску комору, такође уз обавезу обавештавања суда о предузетим мерама.

Одредбама чл. 371 прописано је поступање суда у ситуацији ако наведене мере не буду дале задовољавајуће резултате, у том смислу што веће може наредити да се окривљени удаљи из суднице, с тим што ће пре завршетка доказног поступка председник већа обавестити окривљеног о току доказног поступка за време док је био удаљен из суднице, па ако жели биће позван да се изјасни о оптужби ако то није раније већ учинио. Уколико би окривљени и тада наставио да нарушава ред веће га може поновно удаљити из суднице без права да присуствује главном претресу до његовог завршетка, па ће му у тој ситуацији председник већа или судија члан већа само саопштити пресуду у присуству записничара. Уколико такав окривљени нема браниоца, председник суда ће му поставити браниоца по службеној дужности.

Одредбама чл. 372 прописано је поступање према браниоцу или пуномоћнику који после изрицања казне продужи да нарушава ред, у том смислу што веће таквог браниоца или пуномоћника може искључити из даљег поступка и позвати странку или заступано лице да узме другог браниоца односно пуномоћника. Суд ће о томе обавестити надлежну Адвокатску комору.

Оштећеног као тужиоца или приватног тужиоца или њиховог законског заступника који након изрицања казне настави да нарушава ред, веће може, сходно овлашћењима из чл. 373 Законика, удаљити из суднице до краја доказног поступка и за даљи ток поступка ће му поставити пуномоћника. Веће је овлашћено да из суднице удаљи свако лице ако нарушава ред после опомене или новчане казне, а може га удаљити уз истовремено изрицање и новчане казне.

Законик у чл. 374 прописује мере за спречавање одуговлачења поступка, у смислу изрицања опомене браниоцу, оштећеном, законском заступнику, пуномоћнику, оштећеном као тужиоцу и приватном тужиоцу који предузима радње очигледно усмерене на одуговлачење поступка, дакле ако злоупотребљава своја процесна овлашћења. О неблагоприятном или неодговарајућем поступању јавног тужиоца, уколико то за последицу има одуговлачење поступка, председник већа ће известити надлежног јавног тужиоца и Државно веће тужилаца, уз обавезу обавештавања суда о предузетим мерама. Уколико своја процесна овлашћења злоупотребљава адвокат, председник већа ће о томе обавестити надлежну Адвокатску комору, такође уз обавезу обавештавања суда о предузетим мерама.

Законик, у одредбама чл. 379, санкционише изостанак тужиоца са главног претреса у том смислу да ако на главни претрес не дође јавни тужилац председник већа

ће о томе обавестити надлежног јавног тужиоца и затражити да одмах одреди замену, а ако то није могуће председник већа ће одредити да се главни претрес не одржи с тим што ће о томе обавестити надлежног јавног тужиоца и Државно веће тужилаца који имају обавезу да обавесте суд о предузетим мерама. Ако на главни претрес не дође оштећени као тужилац или приватни тужилац, нити њихов пуномоћник, а изостанак не оправдају, веће ће решењем обуставити поступак.

Изостанак окривљеног са главног претреса санкционисан је одредбама чл. 380 Законика, у смислу издавања наредбе за довођење, с тим што веће може опозвати наредбу за довођење ако окривљени оправда изостанак пре него што довођење буде извршено. Према окривљеном се могу применити и строжије мере за обезбеђење његовог присуства на главном претресу, а одредбама чл. 381 новог Законика одређена је и могућност суђења у одсуству, и то ако је окривљени у бекству или није доступан државним органима.

Последице изостанка браниоца са главног претреса одређује чл. 382 Законика, тако што ће председник већа позвати окривљеног да узме другог браниоца, а веће може одлучити да се главни претрес одржи и без присуства браниоца ако окривљени одмах не узме другог. Код обавезне одбране ако нема могућности да окривљени одмах узме другог браниоца или да му суд без штете за одбрану одмах постави браниоца по службеној дужности претрес ће се одложити. Таквог браниоца који није дошао на главни претрес, а уредно је позван, веће ће решењем новчано казнити до 150.000,00 динара ако је његов изостанак довео до неодржавања или одлагања главног претреса.

Одредбама чл. 384 Законика прописано је да веће може наредити да се доведе на главни претрес сведок, вештак или стручни саветник који није на претрес дошао иако је уредно позван. Таквог сведока, вештака или стручног саветника веће може казнити новчаном казном до 150.000,00 динара, уз обавезивање да накнади трошкове који су проузроковани недоласком на главни претрес.

У циљу процесне дисциплине, одредба чл. 393 ст. 3 новог Законика, прописује и да председник већа може уводна излагања на главном претресу ограничити на одређено време али такође и прекинути странку и браниоца ако прекорачи дато време или излаже изван допуштеног садржаја. Председник већа је овлашћен, у смислу одредбе чл. 395 ст. 4 тач. 3 Законика и да одбије доказни предлог ако оцени да је реч о доказу чије извођење је очигледно усмерено на одуговлачење поступка.

Одредбом чл. 413 ст. 6 новог Законика санкционисана је процесна недисциплина при давању завршних речи, у том смислу што председник већа може, после претходне опомене, прекинути лице које у својој завршној речи прекорачи одобрено време, или вређа јавни ред и морал, или вређа другога, или се упушта у понављање или излагање које очигледно није у вези са предметом. Ставом 5 истог члана прописано је да се, у ситуацији када оптужбу заступа више лица или има више бранилаца, садржај завршних речи не сме понављати, а заступници оптужбе и браниоци су дужни да се договоре о подели задатака и о темама о којима ће говорити.

Одредбом чл. 427 стављена је обавеза суду да пресуду која је објављена писмено изради и достави у року од 15 дана од дана објављивања, а у предметима из посебне надлежности у року од 30 дана, а само изузетно, у нарочито сложеним предметима, председник већа може затражити од председника суда да одреди дужи рок. Последица пропуштања ових рокова састоји се у томе што је председник већа дужан да о разлозима

због којих то није учинио писмено обавести председника суда, који ће предузети одговарајуће мере.

Резиме

Аутор реферата је у убеђењу да је претходним редовима успео, у обиму и оквирима рада ове врсте, да укаже на утицај процесне дисциплине на ефикасност судског поступка, те осталих поступака које спроводе надлежни државни органи, почев од иницијалног процесног акта па закључно са правноснажном одлуком суда, али такође и на значај стручности процесних субјеката за ефикасност поступка, који само у том случају може дати адекватан одговор криминалитету.

Законик о кривичном поступку даје у довољној мери овлашћења органу поступка да реагује у свакој фази поступка на злоупотребу процесних овлашћења и друге облике процесне недисциплине, а на судијама и другим носиоцима правосудних функција је да те одредбе савесно примене, уз стремљење ка непрекидном усавршавању у струци и високим моралним особинама.

Висока стручност органа поступка, као најзначајнијег процесног субјекта, од посебног је значаја код прикривених и перфидних облика процесне недисциплине који су завијени у наизглед закониту форму али се предузимају у другом правцу и са намером да се врши опструкција поступка. Ови облици представљају најопасније злоупотребе процесних овлашћења а само високо стручан носилац правосудне функције може такву злоупотребу да благовремено препозна и адекватно реагује.

Осим тога, аутор је настојао рефератом да укаже да је много тога и на држави која не стиче својство правне државе тако што ће у свом уставу константовати да је правна држава, те да није довољно ни донети процесне законе којима ће прописати правила поступка, па и мере процесне дисциплине. Нужно је обезбедити судији, чији је посао специфичан и не може се упоређивати са пословима државне управе, одговарајући друштвени положај, независност како правну тако и економску са потпуном слободом у одлучивању, наравно у складу са прописима које примењује. Довођењем судија у чиновнички положај изгубио би се и обесмислио сваки смисао поделе власти и независности судства, а судије, којима закон не дозвољава да уз судијски посао обављају и други посао (уз незнатне изузетке), довеле у положај који им не гарантује чак ни прихватљиву егзистенцију а поготово не независност. То би свакако довело до одласка из правосуђа најбољих кадрова који ће своје квалитете моћи много боље да остваре на другим радним местима.

ОЛИВЕРА БОЈОВИЋ

судија Апелационог суда у Крагујевцу

КРИВИЧНИ ЗАКОНИК – ОПШТИ ДЕО

ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Поводом Нацрта Закона о изменама и допунама Кривичног законика од стране Министарства правде Републике Србије, организована је финална јавна расправа дана 28.05.2015. године у Новом Саду.

На јавној расправи образложена су нова законска решења предвиђена Нацртом са посебним освртом на предложене одредбе о условном отпусту и казне доживотног затвора, а након излагања одржана је краћа дискусија. Такође је речено да је интенција ових измена да се кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица постепено замени другим одговарајућим кривичним делима тако да је чланом 23 Нацрта мењана глава XXII важећег Кривичног законика („Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05-исправка 107/05-исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14).

На редовно одржаном годишњем саветовању судија у Врњачкој Бањи, дана 15. и 16. октобра 2015. године, у оквиру кривичне секције одржана су два Округла стола са темама:

1. „У сусрет изменама Кривичног законика“ и
2. „Досадашња примена Законика о кривичном поступку и евентуални предлози за измену“.

На овом месту нећу наводити предлоге за измене и допуне наведених Законика који су објављени у Билтену Врховног касационог суда бр. 2/15 већ ћу навести сопствено виђење неких одредаба Кривичног законика – општи део и Законика о кривичном поступку и предлоге за измену и допуну.

КРИВИЧНИ ЗАКОНИК – ОПШТИ ДЕО

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ

ДА ИЛИ НЕ?

Примењујући важећи Кривични законик као и након разматрања Нацрта Закона о изменама и допунама Кривичног законика, у даљем тексту Нацрта, сматрам да би било од значаја изменити члан 57. ст. 2. важећег Кривичног законика.

Наиме, члан 57. ст. 2. важећег Кривичног законика би требало мењати у том смислу што садашње решење предвиђа да се изузетно од става 1. истог члана, не може ублажити казна затвора за кривична дела између осталих, из чл. 246 ст. 1. и 3. Кривичног законика, тако што би се направила следећа разлика:

Из става 1. члана 246. Кривичног законика би требало издвојити опојне дроге, које су настале узгајањем психоактивне конопље из које се добија опојна дрога (марихуана-*cannabis sativa*).

Наиме, ставом 2. члана 246. Кривичног законика, предвиђено је да ко неовлашћено узгаја мак или психоактивну конопљу или друге биљке из којих се добија опојна дрога или које саме садрже опојну дрогу може се казнити казном затвора од 6 месеци до 5 година, док је ставом 1. члана 246. Кривичног законика, предвиђено да тако узгајана опојна дрога уколико се производи, прерађује и продаје, или нуди на продају или ради продаје купује, држи или преноси, или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се затвором од 3 до 12 година.

Наведена казна од 3 године се ни у ком случају, а имајући у виду решење из чл. 57 ст. 2 Кривичног законика, не може ублажити.

Ако је већ као посебан став предвиђено за неовлашћено узгајање психоактивне конопљеи блаже кажњавање, онда би требало направити разлику и за производњу, прераду и продају, или нуђење на продају или ради продаје куповину, држање или преношење, или посредовање ради продаје или куповине или на други начин стављања у промет, односно за наведене радње (код тако добијене опојне дроге – марихуана) дозволити да се казна може ублажити.

Јединственом Конвенцијом о опојним дрогама („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 3/78 - у члану 1 б) предвиђено је да израз „канабис“ означава цветносноне или плодносноне врхове биљке канабис (осим зрна и лишћа који немају врхове) из којих није извучена смола, ма каква била њихова примена, под ц) да израз „биљка канабис“ означава сваку биљку врсте канабис и под д) израз „канабисова смола“ означава издвојену смолу, сирову или пречишћену, добијену из биљке канабис, док Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник РС“, бр. 99/2010), у члану 2. предвиђа да су психоактивне контролисане супстанце у смислу овог Закона супстанце које се налазе на списку психоактивних контролисаних супстанци, према ставу 2. под тачком 3. производи биолошког порекла који имају психоактивно дејство, док се члан 3. бави значењем израза, па став 1. тачка 8. предвиђа да је гајење биљке сетва, односно садња, гајење и жетва, односно берба биљке или делова биљке из које се може добити психоактивна контролисана супстанца.

Сходно наведеном, имајући у виду да Кривични законик прави разлику између узгајања психоактивне супстанце, односно конопље – марихуане, што значи да њену сетву и гајење издваја у посебан члан и предвиђа блаже кажњавање за наведене радње, док под производњом подразумева стварање дрога која може бити различита у зависности од тога да ли је реч о природним или вештачким дрогама, односно о којој је природној дроги реч, онда би требало омогућити и блаже кажњавање за радње предвиђене ставом 1. члана 246. Кривичног законика, када је предмет радњи психоактивна контролисана супстанца - марихуана.

Чланом 11. Нацрта, предвиђено је да се члан 60. мења и гласи:

„Ако је учинилац једном радњом или са више радњи учинио више кривичних дела о којима се истовремено суди, суд ће претходно утврдити казне за свако од тих дела, па ће за сва та дела изрећи јединствену казну“.

Ставом 2. члана 60. Кривичног законика је предвиђено да ће јединствену казну суд изрећи по одређеним правилима и овде нам је интересантна тачка 8. која гласи:

„Ако је за нека кривична дела у стицају утврдио казне затвора или казне кућног затвора, а за друга дела новчане казне, изрећи ће једну казну затвора или казну кућног затвора и једну новчану казну по одредбама тач. 2 - 6 овог става.“

Овако како је формулисана измена, а истоветна ситуација је и у важећем Кривичном законнику (изузев казне кућног затвора), предвиђа две казне као главне: казну затвора и новчану казну. Међутим, у смислу става 1. члана 60. Кривичног законика, може бити само једна казна, односно јединствена казна не може имати две главне казне, па би применом методе кумулације, када је за неко дело у стицају, утврђена казна затвора, а за друго новчана казна и када се изричу обе ове казне, једна била главна и то казна затвора, а новчана би, без обзира да ли је за неко кривично дело била утврђена као главна или као споредна, била споредна казна. Сматрам да би ово решење требало унети у овај члан, тако што би се јасно и недвосмислено навело да у оваквим ситуацијама новчана казна добија карактер споредне.

Осим тога, како важећи Кривични законик, тако и Нацрт, не регулишу питање како се изриче јединствена казна, ако је за неко дело извршено у стицају утврђена максимална казна затвора у трајању од 20 година. И овде смо на терену претпоставке што доводи до правне несигурности.

Затим, Нацрт не регулише ни како се изриче јединствена казна ако је за неко од дела извршених у стицају утврђена казна затвора, а за неко рад у јавном интересу (с обзиром да се казна рад у јавном интересу Нацртом предвиђа само као главна казна) или казна одузимања возачке дозволе (када је утврђена као главна казна). Ово све имајући у виду да јединствена казна може бити само једна, односно не могу постојати две главне казне.

Посебно је интересантна ситуација када је за једно извршено кривично дело за које је иначе предвиђена казна затвора и новчана казна као споредна, изречена условна осуда и новчана казна као споредна.

По ставу судске праксе – условна осуда као мера упозорења не представља казну, па новчана казна (иако је у закону предвиђена као споредна) постаје главна казна. Овакво решење доводи до ситуације да новчана казна не може бити блажа од 100.000,00 динара, а продужава се и време потребно за застарелост извршења казне (у оба случаја на штету окривљеног).

Наиме, чланом 106. Кривичног законика предвиђено је да застарелост извршења новчане казне и одузимање возачке дозволе, ако су изречене као споредне казне, настаје кад протекне две године од дана правноснажности пресуде, којом су те казне изречене, док је чланом 105. Кривичног законика, који говори о застарелости извршења казне, предвиђено да релативна застарелост новчане казне (као главне) наступа када протекне две године од осуде на ову казну, а члан 107. став 6, истог Законика, предвиђа да застарелост извршења казне настаје у сваком случају кад протекне двоструко време које се по закону тражи за застарелост извршења казне.

У ситуацији када долази до изрицања јединствене казне и то када се новчана (споредна) казна споји са новчаном (главном) казном као јединственом или када се новчана казна која је била споредна проглашава главном, мења се и време потребно за застарелост, што такође иде на штету окривљеног.

Осим тога, сматрам да суд својом одлуком не би могао да мења статус новчане казне, па у случају изрицања јединствене казне да иста буде третирана као споредна, а у другом описаном случају уместо као споредна да буде третирана као главна.

У организацији Министарства правде и Организације за европску безбедност и сарадњу – мисија у Србији, организован је и Округли сто под називом „Условни отпуст у законодавству и пракси“, дана 30.10.2015. године у Београду.

Верујем да ће уводни реферати и дискусије са Округлог стола бити јавно објављени, па о томе на овом месту нећу писати. Овде бих додала своје виђење института условног отпуста и евентуалне измене за које сматрам да би биле сврсисходне.

Нацрт Закона о изменама и допунама Кривичног законика у члану 8. предвиђа да се члан 46 ст. 1 мења и гласи:

1. „Осуђеног који је издржао две трећине казне затвора суд ће условно отпустити са издржавања казне, ако се у току издржавања казне тако владао да се може са основом очекивати да до истека времена за које је изречена казна неће учинити ново кривично дело, не може се условно отпустити осуђени који је током издржавања казне два пута дисциплински кажњаван и коме се одузете добијене погодности.“

У ставу другом алинеја прва, мења се и гласи:

- „Ако је осуђен на казну доживотног затвора, ако је издржао 25 година;“

Наиме, у образложењу уз овај Нацрт наведено је да је у пракси примећено да судови условни отпуст доста ретко користе, односно да је проценат условно отпуштених лица осуђених на казну затвора у поређењу са другим европским земљама знатно нижи. Напоменула бих да Законик о кривичном поступку регулише поступак за пуштање на условни отпуст и то члановима 563 – 568. Посебно члан 568. Законика о кривичном поступку говори о поступку за опозивање условног отпуста и упућује да ће се на овај поступак сходно примењивати одредбе члана 545. до 551. Законика, који се односе на опозивање условне осуде.

У досадашњој пракси нисам наишла на податак да је било ком осуђеном лицу опозван условни отпуст. За сада немам података да ли је таквих случајева било и да ли неко и ко води евиденцију о томе. Стога сматрам да би било врло корисно да орган који води евиденцију о осуђиваности лица, а имајући у виду да то углавном чине органи полицијске управе надлежни за издавање извода из криминалистичке евиденције, по месту рођења, воде и ову евиденцију. Наиме, уколико дође до опозива условног отпуста ваљало би да се ти подаци доставе надлежној полицијској управи и унесу у извод из криминалистичке евиденције.

Ово са разлога јер уколико лице које је више пута осуђивано (вишеструки повратник), користећи право на условни отпуст исто злоупотреби, то би онда било од великог значаја приликом оцене да ли су испуњени услови за нови условни отпуст. Иако је тенденција комисије изражена у Нацрту да се поједноставе услови за условни отпуст и донесе што више решења којима би се усвојиле молбе о условном отпусту, сматрам да би оваква чињеница која се тиче опозива условног опозива, због тога што је осуђени за време условног отпуста учинио ново кривично дело, била и те како од утицаја на доношење нове одлуке.

Када је реч о условном отпусту, овде бих свакако предложила и да се судовима да право, да приликом изрицања казне затвора када су у питању нарочито тешка кривична дела (за која је по важећем Кривичном законнику предвиђено од 30 до 40 година затвора, а према Нацрту и казна доживотног затвора), а имајући у виду и ранију осуђиваност, понашање окривљеног, резултате обављених психолошких и психијатријских вештачења, да процене и одлуче о томе да ли би требало у изреку пресуде унети да окривљени нема право на условни отпуст, односно да се изрекне казна затвора без права на условни отпуст, или бар одреди (минимално) време које окривљени мора да проведе на издржавању казне, пре него што стекне право на подношење молбе за условни отпуст.

ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ДА ИЛИ НЕ?

Важећи Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012 и 32/2013), као мере које се могу предузети према окривљеном за обезбеђење његовог присуства и за несметано вођење кривичног поступка, између осталих предвиђа притвор (то су чл. 210-223 ЗКП) и јемство (чл. 202-207).

На овом месту бих поменула одређивање притвора по чл. 211 ст. 1 тач. 4 сада важећег ЗКП-а, за које неопходно да буду испуњена три кумулативна услова. Први, да је за кривично дело које се окривљеном ставља на терет прописана казна затвора преко десет година, односно казна затвора преко пет година за кривична дела са елементима насиља; други – да су начин извршења кривичног дела и тежина последица кривичног дела довели до узнемирења јавности, трећи услов – да је то узнемирење јавности таквог интензитета да може угрозити несметано и правично вођење кривичног поступка. Први, објективни услов не би био проблем и не би био споран, али оно што би могло да доведе до спорне ситуације је начин извршења и последице које морају довести до узнемирења јавности, па се поставља питање, с обзиром да из досадашње судске праксе произилази да јавност може бити „светска“, „домаћа“ али и „локална“, о каквој јавности је реч. С тим у вези оваква формулација да је дошло до узнемирења јавности и узрочно-последичне везе тог узнемирења за несметано и правично вођење кривичног поступка, те да та узнемиреност траје у тренутку одлучивања о притвору и то како одређивању тако и о продужавању притвора а нарочито о продужавању притвора по овом основу је исувише уско постављена. Наиме, стиче се утисак да се под појмом „јавност“ подразумева шири круг људи, првенствено у урбаним срединама које су до информације о извршењу кривичног дела дошле путем јавног информисања, да се занемарују мале средине, тзв. локална јавност, где извршење тешких кривичних дела није честа појава.

Сходно наведеном, сматрам да би било упутно дефинисати појам јавности или евентуално овај појам заменити појмом „грађани“, а изоставити да то узнемирење још увек траје у тренутку продужавања притвора имајући у виду да код нарочито тешких кривичних дела поступак траје одређено време и да долази до продужавања притвора у више наврата, а тиме и до стварања одређене временске дистанце у односу на време извршења дела.

Ако се вратимо на оно што је речено о условима који морају бити испуњени да би се притвор као мера обезбеђења присуства окривљеног одредио из разлога предвиђених

чланом 21.1 став 1. тачка 4. Законика о кривичном поступку, поставља се питање када и у којим ситуацијама ће моћи да се пружи јемство као алтернатива за притвор, када су испуњени услови за притвор из члана 211. став 1. тачка 4. Законика о кривичном поступку. Наиме, када су у питању тешка кривична дела и кривична дела са елементима насиља, свакако да неће бити услова да се притвор замени полагањем јемства, јер би то могло додатно да провоцира јавност и изазове супротан ефекат. Осим тога, питање да ли би такви учиниоци могли да пруже адекватан износ на име јемства.

Стога је остало нејасно зашто је у одредбу члана 202. став 1 Законика о кривичном поступку, који регулише јемство као алтернативу притвора, унет разлог за притвор из члана 211. став 1. тачка 4. Законика о кривичном поступку, када се како је већ наведено, и у случају „узнемирења јавности“, као разлога за притвор и одређивање јемства, окривљени обавезује да се неће крити и да без одобрења суда неће напустити боравиште (разлози за одређивање притвора по члану 211. став 1. тачка 1. Законика о кривичном поступку). С тим у вези сматрам да би требало из члана 202. став 1. Законика о кривичном поступку, изоставити притвор предвиђен чланом 211. став 1. тачка 4. Законика о кривичном поступку.

Глава XVIII Законика о кривичном поступку носи назив „Главни претрес и пресуда“ и обухвата одредбе од члана 344. до члана 431.

Што се пак тиче Законика о кривичном поступку, имало би места још многим предлозима за његову измену или евентуалну допуну, међутим овде сам се такође држала неких питања која се не тако често појављују у пракси.

Посебно нам је интересантан члан 345. Законика о кривичном поступку, који у ставу 1. говори о сврси припремног рочишта, јер наводи да се на припремном рочишту странке изјашњавају о предмету оптужбе, образлажу се докази који ће бити изведени на главном претресу и предлажу нови докази, утврђују се чињенична и правна питања која ће бити предмет расправљања на главном претресу, одлучује се о споразуму о признању кривичног дела, о притвору или обустави кривичног поступка, као и о другим питањима за која суд оцени да су од значаја за одржавање главног претреса. Ставом 2. је предвиђено да се припремно рочишта одржава пред председником већа, без присуства јавности, у ставу 3. да у позиву за припремно рочиште председник већа ће упозорити странке и оштећеног да се на припремном рочишту може одржати главни претрес (члан 350. став 6.) и последњи став 4. да се на припремно рочиште сходно примењују одредбе о главном претресу, осим ако овим Законом није другачије одређено.

Овде су већ уочљиве противречности у самом члану који предвиђа да се припремно рочиште одржава пред председником већа без присуства јавности, али и да се на припремном рочишту може одржати претрес (претрес се одржава пред већем, а јавност је искључена у тачно одређеним случајевима).

Без жеље да на овом месту коментаришем све одредбе које се односе на истрагу (глава XVI). Овде бих указала, на одредбу члана 296. Законика о кривичном поступку. Наиме, према ставу 1. овог члана истрага се покреће наредбом надлежног јавног тужиоца. Ставом 2. је предвиђено да се наредба о спровођењу истраге доноси пре или непосредно после прве доказне радње, коју су предузели јавни тужилац или полиција у предистражном поступку, а најкасније у року од 30 дана од дана када је јавни тужилац обавештен о првој доказној радњи коју је полиција предузела. И став 3. у наредби о спровођењу истраге се морају навести лични подаци осумњиченог ако је познат, опис дела

из кога произилази законско обележје кривичног дела, законски назив кривичног дела и околности из којих произилазе основи сумње.

Наредбу о спровођењу истраге, како је речено, доноси јавни тужилац а право и обавеза јавног тужиоца је да **предузима** доказне радње. Члановима 301. и 302. Законика о кривичном поступку окривљеном и браниоцу је дато право на **прикупљање** доказа и обавештења и стављање предлога тужиоцу да изведе предложене доказе, које он не мора да изведе и поред наредбе судије за претходни поступак, јер нема процесних гаранција. Наиме, у случају да јавни тужилац одбије предлог одбране или о њему не одлучи у року од осам дана, одбрана се ради заштите својих интереса може обратити судији за претходни поступак. Међутим, налог судије за претходни поступак да се предузму доказне радње није праћен доказним гаранцијама.

Стога, сматрам да би имајући у виду сврху припремног рочишта о коме је напред било речи, исто требало да претходи потврђивању оптужнице. У том смислу мислим да би било најцелисходније да припремно рочиште спроведе судија за претходни поступак, који би извео прикупљене доказе, или да се унесе одредба по којој би се исто одржало у временском периоду између подизања оптужнице и њеног потврђивања (остале радње предвиђене чланом 345. став 1. ЗКП), јер одржавање припремног рочишта и одређивање доказног материјала овако како је сада предвиђено важећим Закоником о кривичном поступку уводи судску истрагу на мала врата на главни претрес, а само потврђивање се, по свом поступку, своди на одлуке које су доношене по ранијем важећем ЗКП-у.

Надаље, сматрам интересантним, да се осим предвиђене грађанско-правне заштите детета, на овом пољу може и у кривичноправном смислу урадити нешто више.

Наиме, члан 94. Законика о кривичном поступку који се примењује од 01.10.2013. године („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012 и 32/2013) у ставу 1. предвиђа да су ослобођени дужности сведочења:

1. Лица са којима окривљени живи у браку, ванбрачној и другој трајној заједници живота; сродник окривљеног по крви у правој линији, у побочној линији до трећег степена закључно као и сродник по тазбини до другог степена закључно и усвојеник и усвојитељ окривљеног. Ставом 2. је предвиђено да малолетно лице које с обзиром на узраст и душевну развијеност, није способно да схвати значај права да је ослобођено дужности сведочења, не може се испитати као сведок, ако то сам окривљени захтева.

Лица означена у ставу 1. тачка 1 до 3 овог члана, могу се саслушати као сведоци, али за њих не постоји дужност сведочења, већ им је остављено на вољу да сведоче или не. Установа је повластица установљена у корист сведока, којима се омогућава да се сами изузму као сведоци, иако изузеће сведока не постоји. До оваквог решења се дошло, јер се сматрало да би сведочење ових лица, с обзиром на однос према окривљеном било од мале вредности, и да би обавеза давања исказа представљала морални притисак на њих.

Међутим, када се ради о кривичном делу насиље у породици (члан 194. КЗ), а оштећено лице је дете, у смислу члана 112. сав. 8. Кривичног законика, сматрамо да сведоцима набројаним у члана 94. став 1. Законика о кривичном поступку, треба одузети привилегију којом им се оставља на вољу да ли ће сведочити или не. Како је то напред наведено, ова привилегија установљена је у корист сведока, при чему се занемарују интереси детета. Константовано је да се у породици врши насиље и да из разних разлога не долази до кривичног гоњења. Један од разлога је свакако и чињеница да се оваква насиља најчешће дешавају „иза затворених врата“, па када су у питању деца (члан 112.

став 8. ЗКП) и њихова заштита, онда њиховој заштити треба дати предност над „лагодним избором сведока из члана 94. став 1. ЗКП, да не сведоче када се поступак води због кривичног дела насиље у породици из члана 194. Кривичног законика учињеног на штету детета. Овако решење би оправдало своју сврху у току самог поступка, а верујемо да би имало и превентивни значај.

Навела бих још и дилему која се јавила у новијој Судској пракси у погледу тумачења одредбе члана 420. Законика о кривичном поступку, према којој је у ставу другом предвиђено да суд није везан за предлоге тужиоца у погледу правне квалификације кривичног дела.

Наиме, када јавни тужилац у оптужном акту опише елементе тежег кривичног дела и подведе их под правну оцену лакшег кривичног дела, поставља се питање: Да ли је првостепени суд овлашћен да окривљеног огласи кривим за теже кривично дело описано у чињеничном опису?

Да бих на овом месту изнела свој став поменућу одлуке Врховног Суда Србије, Кр-924/98 од 24.09.1998. године и ВСС Кж1-2566/06 од 17.04.2007. године. У наведеним одлукама је изнет став да када се чињенични опис кривичног дела и правна квалификације из оптужнице не слажу, суд ће се руководити делом које произилази из чињеничног описа, тако да није везан за правну оцену дела дату у оптужници, већ може утврдити да је у питању и теже кривично дело од оног које произилази из оптужног акта.

Овакав став је био прихватљив у време раније важећих Законика о кривичном поступку, када се водила судска истрага и суд имао активну улогу.

Међутим, имајући у виду нову процесну улогу јавног тужиоца, његова права и дужности предвиђене чланом 43. сада важећег ЗКП и одредбу члана 15. истог Законика, сматрам да би одредбу члана 420. ЗКП требало уже тумачити. Уже тумачење ове одредбе би било у складу са новим процесним решењима.

Наиме, када јавни тужилац опише елементе тежег дела, а квалификује га као лакше, након што сам спроведе истрагу или предузме одређене истражне радње, у таквој процесној ситуацији, имајући у виду његову нову процесну улогу и већ поменућу одредбу члана 15. ЗКП, првостепени суд не би био овлашћен да окривљеног огласи кривим за теже дело, већ за дело за које је оптужен, односно имајући у виду правну квалификацију коју је тужилац означио.

Одредба члана 420. ЗКП не би изгубила свој значај и могла би да се примени у ситуацији када тужилац опише кривично дело и подведе га под правилну правну квалификацију, ако првостепени суд нађе да се, након спроведеног доказног поступка, у радњама окривљеног стичу елементи другог, лакшег кривичног дела.

Уместо закључка

У свом раду дотакла сам се само неких питања из Општег дела Кривичног законика и Законика о кривичном поступку.

Како је најављено да ће поводом нових решења унетих у Нацрт (питање казне доживотног затвора, кућног затвора и одредбе посебног дела на које је стављена резерва) бити одржан Округли сто, чија ће тема бити нека од ових питања, нисам се бавила тим

питањима. Такође, нисам обухватила ни предлоге, изјашњења и објашњења која су изнета на већ одржаним скуповима, већ само оним питањима која нису била предмет досадашњег разматрања, а која сам сматрала корисник и сврсисходним.

ЛИТЕРАТУРА:

- 1) Кривични законик („Службени гласник РС“, бр. 85/05 и др);
- 2) Нацрт Закона о изменама и допунама Кривичног законика;
- 3) Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/2011 и др.);
- 4) Реферат: „*Дете као субјект кривичног поступка – мере ефикасније заштите*“, Оливера Бојовић судија Апелационог суда у Крагујевцу у издању Српског удружења за кривично-правну теорију и праксу;
- 5) Реферат: „*Мере за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка, с посебним освртом на притвор и јемство*“, објављен у Билтену Врховног касационог суда број 3/2014;
- 6) Јединствена конвенција о опојним дрогама („Службени лист СРЈ“, бр. 2/64, бр. 3 /78 под називом „Међународни уговори“);
- 7) Закон о психоактивним контролисаним супстанцама („Службени гласник РС“, бр. 99/2010);
- 8) Одлуке Врховног Суда Србије: Кр-924/98 од 24.09.1998. године и Кж1-2566/06 од 17.04.2007. године.

ОЛИВЕРА БОЈОВИЋ

судија Апелационог суда у Крагујевцу

**ИЗМЕНЕ КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА
СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА НЕКА КРИВИЧНА ДЕЛА
И ЗАКОН О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА КАО ФАКТОРИМА СИГУРНОСТИ
СТРАНИХ ИНВЕСТИЦИЈА**

Размишљајући, шта бих, као судија који се дуго бави кривичним правом, могла да напишем о овој теми, наишла сам на тек објављену вест на интернет страници (b92), да је са фирмом „Хачинсон“ (Француска) закључен Уговор око изградње производног погона површине око 6000 м² за израду црева за расхладне уређаје. Влада Републике Србије је уложила 1.9 милиона евра подстицаја, локална самоуправа је дала земљиште (7,8 ха) за изградњу производног погона и приступне саобраћајнице. Господин Шато, представник фирме „Хачинсон“ је изјавио да се фирма одлучила за директна улагања у Републици Србији због квалитета и расположивости људског ресурса (уговорено је да се на овај начин запосли 200 радника). Вредност инвестиција је 7.3 милиона евра.

Када се говори о страним директним инвестицијама, оне подразумевају дугорочне стране инвестиције које врши правно лице у односу на друго правно лице у другој држави. Стране директне инвестиције имају, осим директног утицаја на правно лице у које се улаже нови капитал, и на укупну привреду једне земље. Стране директне инвестиције омогућавају трансфер технологије, менаџментских вештина и знања, подстицање конкуренције у земљи и приступ новим тржиштима.

Стране директне инвестиције се могу поделити на оне извршене у нова правна лица (енг. *greenfield*) и у већ постојећа правна лица (енг. *braunfield*).

Значајни фактори за стране директне инвестиције су величина тржишта, трошкови радне снаге, политичка стабилност, у случају европских земаља чланство односно статус у вези са чланством у Европској унији, субвенције по основу страних директних инвестиција и то како на нивоу државе, тако и на локалном нивоу.

Осим фирме „Хачинсон“, поменула бих још неке од највећих страних директних инвестиција: „Теленор-мобтел“ Београд, „Газпром Нефт-Нис“ Нови Сад, „Фиат аутомобили“ – Крагујевац, „Philip Morris“ – ДИН Ниш, „Стада-Хемофарм“ Вршац, „Хенкел“ Крушевац и многе друге.

На овом месту се нећу бавити укупним обимом страних директних инвестиција, у последњих 15 година, детаљима погодности које пружа Република Србија, јер то није област којом се ја бавим, али као правник и грађанин, свакако сматрам да је у интересу Републике Србије и њених грађана интезивирање страних директних инвестиција због великог значаја за нашу привреду, а нарочито повећање запослености, те да им треба обезбедити правну сигурност.

Стога бих се вратила на терен правне регулативе, а посебно кривичног законодавства. Како је већ речено стране директне инвестиције се могу улагати у нова

правна лица и у већ постојећа правна лица, па бих се прво кратко осврнула на Закон о привредним друштвима којим се уређује правни положај привредних друштава, а нарочито њихово оснивање, управљање, статусне промене, промене правне форме, престанак и друга питања од значаја за њихов положај, као и правни положај предузетника.

Одредбе овог закона примењују се и на облике обављања привредне делатности који су основани и послују у складу са посебним законом, осим ако је тим законом другачије прописано (члан 1. Закона).

Према члану 2. овог Закона, привредно друштво је правно лице које обавља делатност у циљу стицања добити. Правне форме привредног друштва регулише члан 8. Закона и то су: ортачко друштво, командитно друштво, друштво са ограниченом одговорношћу и акционарско друштво. Закон о привредним друштвима садржи 14 делова и 600 чланова:

Део први Закона регулише основне одредбе, предмет закона, основне појмове и оснивачки акт; статут и уговоре у вези са друштвом; одговорност за обавезе друштва; седиште друштва и пријем поште, пословно име; заступање и заступнике; имовину и капитал друштво, посебне дужности према друштву и право на информисање чланова друштва.

Део други носи назив „предузетник“ детаљно регулише појам предузетника, имовину, седиште и остала права и обавезе.

Део трећи – правне форме привредних друштава, подељен је на четири главе. Глава прва регулише ортачка друштва (чл. 93-124); глава друга командитно друштво (чл. 125-138); глава трећа друштво са ограниченом одговорношћу (чл. 139-244) и глава четврта акционарско друштво (чл. 245-469).

Из овог кратког приказа структуре Закона о привредним друштвима може се несумњиво закључити да је посебна пажња посвећена и да је најдетаљније разрађена и регулисана правна форма-акционарског друштва.

Део четврти регулише стицање и располагање имовином велике вредности; део пети посебна права несагласних акционара; део шести промену правне форме; део седми регулише статусне промене; део осми принудни откуп акција и право на продају акција; део девети ликвидацију друштва; део десети регулише повезивања привредних друштава; део једанаести огранак привредног друштва и представништво страног привредног друштва; део дванаести пословна удружења; део тринаести садржи казнене одредбе.

Део тринаести има три главе:

- прва која предвиђа четири кривична дела: кривично дело давање изјаве неистинитог садржаја (чл. 581); закључење правног посла или предузимање радње у случају постојања личног интереса (чл. 582); повреда дужности избегавања сукоба интереса (чл. 583) и кривично дело повреда дужности заступника да поступа у складу са ограничењима овлашћења за заступање (чл. 584 Закона о привредним друштвима);

- друга глава регулише привредне преступе, а глава три прекршај физичких лица.

Као што је наведено Закон о привредним друштвима детаљно регулише, основне појмове, правне форме друштва и друга важна питања пословања правних лица и предузетника што представља један од фактора правне сигурности страних директних инвестиција.

Оно што сматрам врло интересантним за правну сигурност и подстицајни фактор за директне стране инвестиције су и измене нашег Кривичног законодавства, посебно Кривичног законика.

На овом месту се нећу бавити свим кривичним делима која би могла бити од значаја, већ бих се задржала на кривичном делу злоупотреба службеног положаја, које је у последњих неколико година знатно измењено.

Наиме, у нашем Кривичном законодавству кривично дело злоупотреба службеног положаја (члан 359. Кривичног законика „Службени гласник РС“, бр. 85/05) није ново кривично дело и сврстано је групу кривичних дела против службене дужности. Према Кривичном законнику који је почео да се примењује од 01.01.2006. године ово кривично дело из члана 359. је имало четири става: став 1. службено лице које искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или не вршењем своје службене дужности прибави себи или другом какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог, казниће се... Ставови 2. и 3. су предвиђали два тежа облика због висине прибављене користи односно причињене штете (тзв. користољубива злоупотреба службеног положаја) и став 4. одговорно лице у предузећу, установи или другом субјекту које учини дело из ст. 1. до 3. овог члана казниће се... Према радњи извршења ово дело се може појавити у три облика: искоришћавањем службеног положаја или овлашћења, прекорачењем граница службеног овлашћења и не вршењем службене дужности. У погледу одговорности и кажњивости са службеним лицем је било изједначено одговорно лице у предузећу, установи или другој организацији (став 4.).

Према члану 112. истог Законика, осим значења израза службено лице (став 3.) у ставу 5. је било предвиђено да се одговорним лицем сматра власник предузећа или другог субјекта привредног пословања или лице у предузећу, установи или другом субјекту којем је, с обзиром на његову функцију, уложена средства или на основу овлашћења, поверен одређени круг послова у управљању имовином, производњи или другој делатности или у вршењу надзора над њима или му је фактички поверено обављање појединих послова. Одговорним лицем сматрало се и службено лице кад су у питању кривична дела код којих је као извршилац означено одговорно лице, а у овом законнику нису предвиђена у глави о кривичним делима против службене дужности, односно као кривична дела службеног лица.

Напомињем да су наведене одредбе чл. 112. Кривичног законика тзв. интерпретативне и њима се одређује или допуњује садржина појединих термина или појмова употребљених у законнику и обавезни су за суд који примењује одредбу овог члана законика у коме су употребљене.

Кривични законик („Службени гласник РС“, бр. 85/05 и др.) измењен је и допуњен Законом о изменама и допунама („Службени гласник РС“, бр. 72 од 03.09.2009. године) тако да је члан 359. сведен на три става. Овде нам је интересантан став 1. службено или **одговорно** лице које искоришћавањем свог службеног положаја и овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или не вршењем своје службене

дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог, казни ће се..., јер је одговорно лице пребачено из става 4. у став 1., док су ставови 2. и 3. тежи облици, који се строжије кажњавају и нису мењани у погледу висине прибављене имовинске користи и прописаних казни.

Након ове измене донет је Закон о изменама и допунама кривичног законика („Службени гласник РС“, бр. 121/2012), који је ступио на снагу 01.01.2013. године, изузев чланова 21. и 35. за које је било предвиђено да ступају на снагу дана 15.04.2013. године. Овде су нам интересантни чланови 12, 21. и 35.

Наиме, чланом 21. измењен је раније постојећи члан 234. КЗ, тако што се наслов изнад овог члана мења и гласи: „злоупотреба положаја одговорног лица“, а нови члан 234. КЗ, у ставу 1. предвиђа: „одговорно лице које искоришћавањем свог положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог овлашћења или не вршењем своје дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу противправну имовинску корист или другом нанесе имовинску штету, казниће се... Чланови 2. и 3. су тежи облици због висине прибављене имовинске користи и запређене казне; док је чланом 35. предвиђено да се у члану 359. став 1. КЗ речи „или одговорно“ бришу.

Шта се у ствари изменило?

Прво, кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица (садашњи члан 234. КЗ) сврстан је у групу кривичних дела против привреде. То више није кривично дело против службене дужности, затим измењен је и појам одговорног лица. У том смислу занимљив је члан 12. став 2. Закона о изменама и допунама кривичног законика, којим је прописано да се у члану 112. став 5. мења и гласи: „одговорним лицем у правном лицу сматра се лице које на основу закона, прописа или овлашћења врши одређене послове управљања, надзора или друге послове из делатности правног лица, као и лице коме је фактички поверено обављање тих послова. Одговорним лицем сматра се и службено лице кад су у питању кривична дела код којих је као извршилац означено одговорно лице, а у овом закону нису предвиђена у глави о кривичним делима против службене дужности, односно као кривична дела службеног лица“.

У том смислу нам је интересантна одлука Врховног касационог суда Кзз-ОК-3/2013 од 04.04.2013. године. „...Изменом Кривичног законика, одговорним лицем у правном лицу више се не сматра власник предузећа или другог субјекта привредног пословања, осим уколико му је на основу закона, прописа или овлашћења поверено вршење одређених послова управљања, надзора или других послова из делатности правног лица или их он фактички обавља. То значи да власник субјекта привредног пословања које има статус правног лица, само када има овлашћење за вршење, или фактички врши управљачке, надзорне или друге послове из делатности тог правног лица – има статус одговорног лица када су у питању кривична дела чији извршилац може бити одговорно лице у правном лицу... за стицање статуса одговорног лица небитно је на основу чега је ово овлашћење стечено, већ је битно да оно постоји. Такво овлашћење може проистећи из формалног акта као што је оснивачки акт правног лица, уговор и слично, а може и без таквог акта бити фактички поверено... дакле, чињеница да власник правног лица, само по том основу, у смислу одредбе члана 112. став 5. КЗ, више није одговорно лице, не значи да ни у ком случају не може имати такав статус. Свако лице, па и власник правног лица, уколико на основу закона, прописа или овлашћења, има овлашћење да фактички врши управљачке, надзорне или друге послове из делатности правног лица – може се сматрати одговорним лицем. То значи да власништво над правним лицем не искључује апсолутно

такво лице као могуће одговорно лице у смислу одредбе члана 12 став 2 Закона о изменама и допунама Кривичног законика.“

Финална јавна расправа Нацрта Закона о изменама и допунама кривичног законика одржана је дана 28.05.2015. године. Чланом 23. Нацрта мења се глава XXII важећег Кривичног законика која се односи на кривична дела против привреде. Дата је нова систематика кривичних дела против привреде, према њиховој сродности и уместо 25 кривичних дела колико их у овој глави има према важећем Кривичном законнику, Нацрт закона предвиђа 33 кривична дела.

Посебно када је реч о кривичном делу злоупотреба положаја одговорног лица (члан 234. важећег Кривичног законика) у пракси и даље постоје неке дилеме и недоумице у пракси судова. С тога је и на финалној јавној расправи констатовано, а препоручено је и у Образложењу нацрта да је неопходно да се у закону изричито предвиди да је ово кривично дело супсидијарно. У Нацрту закона кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица (као члан 229.) у ставу 1. предвиђа да одговорно лице које искоришћавањем свог положаја или овлашћења, прекорачењем граница свог овлашћења или не вршењем своје дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу противправну имовинску корист или другом нанесе имовинску штету, уколико тиме нису остварена обележја неког другог кривичног дела, казниће се... док су ставови 2. и 3. као тежи облици остали неизмењени. Оваква формулација овог кривичног дела, ограничава његову примену само на оне случајеве када је то заиста нужно, односно само уколико криминална зона ниједног другог кривичног дела не може да заштити привредни систем. Другим речима, интенција законодавца је да се кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица, постепено изостави из кривичног законодавства.

Нацртом Закона о изменама и допунама кривичног законика из неких кривичних дела избачен је појам одговорног лица као што је то случај са кривичним делом злоупотреба овлашћења у привреди (по важећем кривичном закону члан 238., док је у Нацрту закона члан 228.).

У образложењу уз Нацрт закона констатовано је да осим преиспитивања постојећих, постоји и потреба увођења нових кривичних дела против привреде. Тако је и неопходно предвидети кривично дело преваре у обављању привредне делатности (члан 223. Нацрта) кривично дело злоупотребе заступања у обављању привредне делатности (члан 226. Нацрта) и кривично дело злоупотребе у поступку приватизације (члан 230а Нацрта). Измене и допуне у Посебном делу кривичног законика односе се на високо-технолошки криминал, а чланом 27. Нацрта закона предлаже се адекватнија формулација код кривичног дела трговине утицајем, а посебно се прописују и кривична дела проневере у привредном пословању, као давање и примање мита у привредном пословању.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Несумњиво је да су дугорочне стране инвестиције обострано корисне, како за земљу у чију привреду се улаже (утицај на укупну привреду земље, већу запосленост, конкурентност и др.) тако и за стране инвеститоре (расположивост радне снаге, проширење тржишта, субвенције државе у коју се улаже и др.).

Међутим, регулисање наведених и сличних питања је у надлежности других субјеката.

Оно што као судија могу да подвучем као важан предмет интересовања страних инвеститора је управо правна сигурност као поспешујући фактор за директне стране инвестиције.

У том смислу могу да истакнем, да постоји потреба за још већим бројем интервенција у Посебном делу кривичног законика, нарочито у групи кривичних дела против привреде. Неке од интервенција се заснивају на потреби усаглашавања са релевантним документима Европске уније и Савета Европе, као и са прихваћеним стандардима у кривичном законодавству Европских земаља, што је и констатовано у образложењу Нацрта Закона о изменама и допунама кривичног законика.

Већ је речено да је измењен појам одговорног лица, а у Нацрту закона се код неких кривичних дела одустаје од појма одговорног лица, предвиђа се увођење нових кривичних дела против привреде, а врши се и адекватнија формулација неких постојећих.

Република Србија и њени грађани, желе модерно уређену, правну државу, која ће бити привлачна за дугорочне стране инвестиције и стога предузима неопходне кораке како би им обезбедила правну сигурност као поспешујући фактор.

ЛИТЕРАТУРА:

- 1) Коментар Кривичног законика Републике Србије – др Љубиша Лазаревић - 2006. година;
- 2) Закон о привредним друштвима („Службени гласник РС“, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. Закон и 5/2015);
- 3) Кривични законик („Службени гласник РС“, бр. 85/2005, и др. и 72 од 03.09.2009. године);
- 4) Закон о изменама и допунама кривичног законика („Службени гласник РС“, бр. 121/2012 од 24.12.2012. године);
- 5) Нацрт Закона о изменама и допунама Кривичног законика;
- 6) Образложење уз Нацрт закона (објашњења основних правних института и појединачних решења – посебни део Кривичног законика);
- 7) Стручни коментар – стране директне инвестиције у Србији;
- 8) Интернет страница b92.

ПРАВНИ СТАВОВИ И ОДГОВОРИ НА СПОРНА ПИТАЊА

На заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих и Врховног касационог суда одржаној у Нишу, дана 02.10.2015. године, усвојени су следећи закључци и одговори на спорна правна питања:

I Кривично одељење Врховног касационог суда дало је одговоре на спорна правна питања кривичних одељења апелационих судова са претходно одржане заједничке седнице:

ПИТАЊЕ: Када јавни тужилац измени оптужбу, па окривљеном уместо кривичног дела из чл. 159 ст. 2 Закона о енергетици, које је у међувремену брисано, стави на терет кривично дело крађа из чл. 203 КЗ, да ли суд може окривљеног да огласи кривим за кривично дело крађа, будући да је кривично дело крађа, по запрећеној санкцији, теже дело у односу на кривично дело из чл. 159 ст. 2 Закона о енергетици?

Одговор Кривичног одељења Врховног касационог суда (којим је прихваћен усаглашени став апелационих судова): Тужилац је у току главног претреса, до окончања и доношења првостепене пресуде, овлашћен да измени оптужни акт на теже кривично дело, а суд може по том оптужном акту да окривљеног огласи кривим за тежу квалификацију, под условом да у чињеничном опису диспозитива првобитног акта, које је квалификовано као кривично дело из чл. 159 Закона о енергетици, буду садржана сва битна обележја тежег кривичног дела, што значи да су те радње биле кажњиве како у време извршења кривичног дела, тако и у време измене оптужног акта и у време доношења пресуде.

ПИТАЊЕ: Да ли трошкови ангажовања изабраног браниоца у ситуацији када је малолетнику изречена васпитна мера или је кривични поступак према њему обустављен из разлога нецелисходности, падају на терет буџетских средстава, имајући у виду одредбу чл. 79 ст. 1 ЗМ?

Одговор Кривичног одељења Врховног касационог суда: Члан 79 ЗМ изричито прописује у којим случајевима малолетник може да сноси трошкове поступка, па је без утицаја да ли је бранилац ангажован или постављен по службеној дужности.

ПИТАЊЕ: Каква је могућност и значај примене општих услова за изрицање мере безбедности одузимање предмета из чл. 87 ст. 1 КЗ код кривичних дела код којих је законом одређено обавезно одузимање предмета у смислу чл. 87 ст. 3 КЗ, уопште и конкретно код кривичног дела недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи из чл. 350 ст. 5 КЗ, при одлучивању о одузимању путничког или другог возила као средства намењеног или употребног за извршење дела?

Одговор Кривичног одељења Врховног касационог суда: Код кривичних дела код којих је прописано обавезно одузимање предмета (основ по чл. 87 ст. 3 КЗ), што важи и за кривично дело из чл. 350 ст. 5 КЗ (јер прописује такво обавезно одузимање), предмети који су били употребљени или намењени за извршење кривичног дела ће се одузети, при чему је без утицаја на одлуку питање да ли постоји опасност да ће се конкретни предмет поново употребити за извршење кривичног дела или да ли је одузимање неопходно ради заштите опште безбедности или моралних разлога.

ПИТАЊЕ: Да ли је кривично дело недавање издржавања из чл. 195 КЗ трајно кривично дело или не?

Одговор Кривичног одељења Врховног касационог суда: Кривично дело недавање издржавања из чл. 195 КЗ може бити трајно или продужено кривично дело, у зависности од чињеничног описа дела. Трајно кривично дело би постојало у случајевима када се издржавање не даје у континуираном периоду, док би продужено кривично дело постојало у случају понављања радње извршења према истом лицу у различитим временским интервалима, уколико су испуњени остали услови за продужено кривично дело.

II На претходно одржаној заједничкој седници дана 27.03.2015. године у Сремским Карловцима усаглашени су између кривичних одељења апелационих судова, а потом прихваћени и од стране Кривичног одељења Врховног касационог суда, одговори на следећа спорна правна питања:

ПИТАЊЕ: Да ли тужилац на претресу пред другостепени судом може мењати чињенични опис оптужног акта тако да унесе чињенице на основу којих ће окривљени бити оглашен кривим и да ли се тиме оптужница мења на штету окривљеног супротно одредбама чл. 450 ст. 5 ЗКП?

Закључак: Постоји ограничење тужиоца на претресу пред другостепеним судом, у смислу да не може бити измене чињеничног описа оптужног акта на штету окривљеног, с тим што се појам „у корист оптуженог“ мора тумачити у најширем смислу те речи, па свака измена оптужног акта на начин који није од користи за окривљеног није дозвољена (чл. 450 ст. 5 ЗКП).

ПИТАЊЕ: Од када тачно почиње да тече рок од 6 месеци за покретање кривичног поступка из чл. 163 ст. 1 ЗКП, односно када се сматра да се јавни тужилац упознао са материјалом прикупљеним коришћењем посебних доказних радњи (чл. 161 – чл. 188 ЗКП), да би са протеком овог рока испунио услов за доношење решења о уништењу тог материјала?

Закључак: Као дан упознавања јавног тужиоца са материјалом прикупљеним коришћењем посебних доказних радњи, треба узети дан достављања тог материјала тужиоцу од стране судије за претходни поступак, па се рок од 6 месеци за доношење решења о уништењу тог материјала, рачуна од тог дана (чл. 161 ст. 3 ЗКП).

ПИТАЊЕ: Да ли одредба чл. 458 ст. 1 ЗКП може представљати основ за укидање првостепене одлуке због неке битне повреде одредаба кривичног поступка од стране другостепеног суда по службеној дужности, дакле иако та повреда није истакнута у жалби, а насупрот чл. 451 ст. 1 ЗКП?

Закључак: Уколико одређена битна повреда није истакнута у жалби, у том случају се првостепена пресуда не може укинути по службеној дужности, на основу одредбе чл. 451 ст. 1 ЗКП.

ПИТАЊЕ: Да ли више радњи кривичног дела насиље у породици извршених према истом оштећеном лицу у одређеном временском размаку, представљају једно кривично дело или се пак ради о продуженом кривичном делу из чл. 194 КЗ у вези са чл. 61 КЗ?

Закључак: Више радњи кривичног дела насиље у породици из чл. 194 ст. 1 КЗ, извршених према истом оштећеном лицу у одређеном временском размаку, представља једно кривично дело, а не продужено кривично дело.

*Приредио: Председник Кривичног одељења
судија Александар Блануша*

На заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих и Врховног касационог суда одржаној у Крагујевцу, дана 04.12.2015. године, једногласно од стране кривичних одељења свих апелационих судова усвојени су следећи ЗАКЉУЧЦИ, чиме је судска пракса у погледу ових спорних правних питања у потпуности уједначена између апелационих судова:

1. **Закључак:** Ако је правноснажном пресудом којом је осуђеном изречена условна осуда изречена и мера безбедности обавезно лечење наркомана из чл. 83 КЗ или мера безбедности обавезно лечење алкохоличара из чл. 84 КЗ, те одређено да ће се условна осуда опозвати ако се осуђени не подвргне лечењу или га самовољно напусти, суд може под тим условом у смислу одредбе чл. 534 ст. 1 ЗКП опозвати условну осуду јер осуђени није испунио обавезе које су му правноснажном пресудом наметнуте уз условну осуду, у смислу одредбе чл. 65 ст. 2 КЗ, а уколико пресудом није одређено да ће се условна осуда по овом основу опозвати мера безбедности се може принудно извршити, у смислу одредаба чл. 83 ст. 6 КЗ и чл. 84 ст. 5 КЗ, а условна осуда не може опозвати.

2. **Закључак:** Трошкови кривичног поступка не могу се подвести под „обавезе предвиђене кривичноправним одредбама“, у смислу одредбе чл. 46 ст. 3 КЗ, односно под „обавезе предвиђене кривичним законом“, у смислу одредбе чл. 567 ст. 2 ЗКП, па се сходно томе не може у решењу којим се усваја молба за условно отпуштање са издржавања казне затвора одредити да је осуђени дужан да плати трошкове кривичног поступка на чије је плаћање обавезан правноснажном пресудом по којој издржава казну и у вези које је поднео молбу за условни отпуст.

3. **Закључак:** Када нема доказа да је окривљени учинио теже кривично дело, односно дело квалификовано тежом последицом, а у диспозитиву оптужног акта су описани сви битни законски елементи како тог тежег, тако и лакшег кривичног дела, суд је овлашћен да окривљеног огласи кривим за то лакше кривично дело, при чему ће у изреци осуђујуће пресуде изоставити оне елементе тежег кривичног дела који нису доказани и о томе у образложењу пресуде дати разлоге, чиме ће оптужба бити решена у целисти.

*Приредио: Председник Кривичног одељења
судија Александар Блануша*

На заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих и Врховног касационог суда одржаној у Крагујевцу, дана 04.12.2015. године, дати су одговори Кривичног одељења Врховног касационог суда на раније постављена питања кривичних одељења апелационих судова, у вези којих није дошло до уједначавања судске праксе између апелационих судова:

ПИТАЊЕ:

1) Да ли изрека првостепене осуђујуће пресуде за кривично дело које је квалификовано као продужено кривично дело, треба да садржи јасно и одређено навођење да је окривљени поступао са јединственим умишљајем у погледу оствареног збира и износа обухваћеног појединачним кривичноправним радњама, у смислу одредбе члана 61. став 5. КЗ и да ли недостатак ове формулације, а имајући у виду и одредбу члана 424. став 1. тачка 1) ЗКП, чини изреку пресуде неразумљивом.?

ОДГОВОР:

- У начелу „да“, али изрека пресуде неће бити неразумљива уколико из чињеничног описа радње извршења дела у изреци пресуде произилази јединствени умишљај у смислу члана 61. став 5. КЗ, при чему образложење пресуде треба да садржи разлоге који упућују на јединствени умишљај.

ПИТАЊЕ:

2) Да ли у смислу одредбе члана 262. став 2. ЗКП посебно решење о висини трошкова након одржаног претреса пред апелационим судом, као дру-гостепеним, доноси председник већа или веће и да ли је на то решење дозвољена жалба?

ОДГОВОР:

- Посебно решење о висини трошкова након одржаног претреса пред другостепеним судом у смислу члана 262. став 2. ЗКП доноси председник већа, а о жалби која је дозвољена на то решење одлучује друго веће истог суда.

ПИТАЊЕ:

3) Да ли је првостепени суд везан за предлоге тужиоца у завршној речи у вези врсте и висине кривичне санкције и да ли другостепени суд има овлашћења да одлучујући по жалби овлашћеног тужиоца на одлуку о кривичној санкцији, преиначи првостепену пресуду изрицањем казне затвора у дужем трајању од казне која је предложена у жалби?

ОДГОВОР:

- Првостепени суд није везан за предлог тужиоца из завршне речи у вези врсте и висине кривичне санкције, док другостепени суд нема овлашћења да по жалби овлашћеног тужиоца на одлуку о кривичној санкцији преиначи првостепену пресуду изрицањем казне затвора у дужем трајању од казне која је у жалби предложена.

*Приредио: Председник Кривичног одељења
судија Александар Блануша*

**Одговори Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу,
са седнице одржане дана 16.12.2015. године, на спорна правна питања подручних
судова:**

Спорна правна питања Кривичног одељења Вишег суда у Крушевцу:

1. Питање: Када судија за претходни поступак, након лишења сло-бодe лица за којим је расписана међународна потерница, у ситуацији пре под-ношења замолнице државе молиље, и након саслушања тог лица одређује притвор, да ли га одређује по одредбама Законика о кривичном поступку или само по одредбама Закона о пружању међународне правне помоћи, и у ком трајању се овај притвор први пут одређује?

Већинско схватање Кривичног одељења Вишег суда у Крушевцу: По мишљењу већине судија Кривичног одељења, у конкретном случају притвор у овој ситуацији се може одредити само на основу одредби Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, који закон се примењује у поступку пружања међународне правне помоћи у кривичним стварима, односно у поступку спровођења изручења, као основни и то у процесној ситуацији која предвиђа притварање пре подношења замолнице. Притвор тада може трајати најдуже 18 дана, а на основу одредбе чл. 26 ст. 3 тач. 1 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, којим одредбама је прописано трајање притвора до подношења замолнице (молбе) за изручење и прописане документације у чл. 15 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима. На захтев надлежног органа државе олиље, судија за претходни поступак може да продужи рок од 18 дана, на који је притвор одређен, највише до 40 дана од дана притварања, у складу са чл. 26 ст. 4 Закона о међународној правној по-моћи у кривичним стварима.

Одговор Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу: Прихваћено је, већином гласова, већинско схватање Кривичног одељења Вишег суда у Крушевцу.

2. Питање: Како ће поступити суд у ситуацији када је окривљеном суђено у одсуству, а веће из чл. 21 ст. 4 ЗКП решењем дозволи понављање пр-авноснажно окончаног поступка, пошто се окривљени захтевом обратио суду, и одреди да се обустави извршење казне затвора по правноснажном решењу, па осуђеном буде прекинуто издржавање казне затвора, при чему притвор није од-ређен, јер није било предлога тужиоца, а осуђени након тога поново буде недо-ступан државним органима (постоје подаци да је у иностранству на непознатој адреси)?

Кривично одељење Вишег суда у Крушевцу није доставило јасно наведено већинско, нити пак мањинско схватање, већ само коментар овог питања и то: С обзиром да ЗКП није регулисао овакву ситуацију, код чињенице да је правилно ванпретресно веће одлучило да се дозволи понављање кривичног поступка (чл. 479 ЗКП), јер је тада наступила могућност да се окривљеном суди у његовом присуству, јер се захтевом и обратио суду, а у међувремену су се те околности промениле утолико што је окривљени поново недоступан, настао је проблем како ће првостепени суд у таквој ситуацији да поступи. Кривично одељење Вишег суда у Крушевцу је сагласно да нису испуњени услови да се у тим околностима осуђеном поново суди у одсуству, али је спорно како завршити предмет код постојеће правноснажне одлуке ванпретресног већа којом је дозво-љено понављање поступка.

Одговор Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу: Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу у свему је сагласно са ставом Кривичног одељења Вишег суда у Крушевцу да се осуђеном не може поново судити у одсуству. Одредбом чл. 479 ЗКП прописано је да ће се кривични поступак у коме је окривљени осуђен у одсуству поновити ако наступи могућност да се суђење спроведе у његовом присуству, што искључује поновно суђење у одсуству.

Из наведеног питања произилази да је суд правноснажно одлучио о томе да се кривични поступак понови, па како се окривљени (осуђени) у том тренутку већ налазио на издржавању казне по правноснажној пресуди која је донета у његовом одсуству, то је императивном одредбом чл. 477 ст. 5 ЗКП пр-описано да се има обуставити извршење казне, с обзиром да је решење којим се дозвољава понављање кривичног поступка стекло правноснажност, тако да је надлежни суд правилно обуставио извршење казне, будући да по правноснажности наведеног решења осуђени није могао да остане на даљем издржавању наведене казне. Међутим, требало је истовремено у смислу одредбе чл. 477 ст. 5 ЗКП осуђеном одредити притвор, уколико би јавни тужилац ставио такав предлог, имајући у виду да је осуђеном претходно суђено у одсуству због његове недоступности, па је било за очекивати да ће поново постати недоступан суду уколико буде пуштен на слободу.

С обзиром да притвор, како произилази из питања, није одређен у смислу одредбе чл. 477 ст. 5 у вези одредаба чл. 211 ЗКП, то је осуђени по обустави извршења казне пуштен на слободу и поново је постао недоступан суду, па у овој процесној ситуацији, према већинском схватању Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу, постоји само могућност да према њему буде одређен притвор и издата наредба за расписивање потернице, те након лишења слободе да му буде суђено у његовом присуству. Ово с тога што је решење о понављању поступка стекло правноснажност и сходно томе обавезна је обустава извршења казне, према наведеној законској одредби, тако да не постоји могућност расписивања потернице ради наставка обустављеног извршења наведене казне затвора по пресуди по којој је дозвољено понављање поступка.

Спорна правна питања Кривичног одељења Основног суда у Јагодини:

1. Питање: Да ли је основни суд надлежан да одлучује о изрицању мере безбедности – одузимање предмета, у ситуацији када кривични поступак није покренут, нити вођен код основног суда, већ је завршен одбачајем кривичне пријаве код јавног тужилаштва?

Став Кривичног одељења Основног суда у Јагодини: У таквој ситуацији, Основни суд није надлежан да мериторно одлучује о оваквим пред-лозима, обзиром да је у тим ситуацијама поступак окончан код јавног тужилаштва одбачајем кривичне пријаве. Разлог овог питања је, што Врховни касациони суд у Билтену број 1, је заузео правно становиште да суд није надлежан да одлучује о предлогу за изрицање мере безбедности одузимање предмета, јер код суда није било поступка, нити је започет, нити је вођен поступак пред судом, већ је окончан код јавног тужилаштва, одбачајем кривичне пријаве. У једној од одлука Вишег суда у Јагодини, заузето је супротно правно становиште, према коме би Основни суд – судија за претходни поступак, био надлежан да одлучи о предлогу за изрицање мере безбедности – одузимање предмета, без обзира што поступак није вођен пред судом, јер то налажу разлози безбедности, а у конкретном случају, радило се о одузимању мање количине опојне дроге.

Одговор Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу: Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу, у вези овог спорног правног питања, указује да је на заједничком састанку кривичних одељења Апелационог суда у Крагујевцу и виших судова са подручја овог Апелационог суда, који је од-ржан у циљу уједначавања судске праксе, дана 27.10.2015. године, разматрајући спорно правно питање Основног суда у Пријеполу, које је гласило: „Да ли је суд овлашћен за доношење решења о одузимању предмета у складу са чланом 535. ЗКП, у ситуацији када је према окривљеном примењен опортунитет од стране тужиоца (уколико окривљени испуни одређене обавезе, јавни тужилац одбацује кривичну пријаву)“, постигнут јединствен став свих кривичних одељења виших судова са подручја Апелационог суда у Крагујевцу, да у околностима које су наведене у питању кривични поступак није покренут, па тиме ни суд није надлежан да донесе решење о одузимању предмета.

Осим тога, Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу указује и на одговор усвојен на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда, дана 24.11.2014. године, објављен у Билтену Врховног касационог суда бр. 1/2015, стр. 280, који гласи: „Суд није овлашћен да одлучује о мерама безбедности пре покретања судског поступка, па ће с тога судија за претходни поступак одбацити предлог за одузимање предмета“.

2. Питање: Да ли се бивши ванбрачни партнери сматрају чланом породице, у смислу чл. 194 КЗ, у вези чл. 112 ст. 28 КЗ, у ситуацији када је ван-брачна заједница престала да постоји, па је по престанку ванбрачне заједнице извршено дело, ванбрачна заједница није више успостављена, а у конкретном случају ванбрачни партнери нису имали заједничке деце?

Став Кривичног одељења Основног суда у Јагодини: У смислу напред поменутих законских одредби, у конкретном примеру, ранији ванбрачни партнер не може се сматрати чланом породице, обзиром да је дело извршено по престанку ванбрачне заједнице, а ванбрачни партнери немају заједничке деце, јер је Кривичним закоником, и то чланом 112 ст. 28 КЗ прописан круг лица који се сматрају чланом породице, у који круг не би требало да спада бивши ванбрачни партнер, како је то наведено у конкретном случају.

Одговор Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу: Прихваћен је, једногласно, став Кривичног одељења Основног суда у Јагодини.

3. Питање: Да ли су привилеговани сведоци (у смислу чл. 94 ЗКП) родитељи ванбрачних партнера, без обзира да ли ванбрачни партнери имају или не заједничке деце, у ситуацији када је заснована ванбрачна заједница, приликом чијег трајања је дело извршено, а после извршеног дела, ванбрачни партнери су наставили да живе у ванбрачној заједници (другим речима, да ли се заснивањем ванбрачне заједнице, заснива сродством по тазбини)?

Став Кривичног одељења Основног суда у Јагодини: У датој ситуацији, заснивањем ванбрачне заједнице, не заснива се тазбинско сродство, те из тог разлога родитељи ванбрачних партнера, не могу бити лица која су ослобођена дужности сведочења. Виши суд у Јагодини, у једној од својих одлука, заузео је супротно правно становиште, према коме, у конкретном примеру, родитељи ванбрачних партнера јесу привилеговани сведоци, односно ослобођени су дужности сведочења.

Одговор Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу:
Прихваћен је, једногласно, став Кривичног одељења Основног суда у Јагодини. Наиме, заснивањем ванбрачне заједнице не заснива се тазбинско сродство, па тиме ни родитељи ванбрачних партнера не могу бити лица која су ослобођена дужности сведочења. Под ванбрачном заједницом треба сматрати трајнију заједницу живота жене и мушкарца, између којих нема брачних сметњи (члан 4 ст. 1 ПЗ). Сродство по крви постоји без обзира на то да ли је засновано на брачним или ванбрачним везама. Под тазбинским сродством подразумева се веза једног брачног друга са сродницима другог брачног друга. Сродство по тазбини престаје када се брак разведе или буде оглашен ништавим. Ово сродство се наставља само у случају смрти брачног друга. Стога, као основ за ослобађање од дужности сведочења служи како брачно, тако и ванбрачно сродство, али не и ванбрачно сродство по тазбини. У том смислу треба тумачити одредбу чл. 94 ст. 1 тач. 2 ЗКП, која говори о сроднику окривљеног по крви у правој линији, у побочној линији до трећег степена закључно, те о сроднику по тазбини до другог степена закључно.

*Приредио: Председник Кривичног одељења
судија Александар Блануша*

На седници Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу, одржаној дана 27.01.2016. године, размотрена су спорна правна питања у вези којих није дошло до уједначавања судске праксе између кривичних одељења виших судова на заједничкој седници одржаној дана 27.10.2015. године, те су усвојени следећи ставови:

Извршилац кривичног дела шумска крађа из чл. 275 КЗ може бити и лице које је ангажовало треће лице ради бесправне сече, с тим што је потребно на страни лица које ангажује треће лице да буду остварени сви елементи предметног кривичног дела („ради крађе“), како би се разликовало евентуално подстрекавање или пак помагање од саизвршилаштва код овог кривичног дела.

Суд може да одлучи о имовинскоправном захтеву оштећеног који је истакнут само у кривичној пријави, без обзира да ли оштећени током кривичног поступка из неког разлога није испитан или пак пред судом односно другим органом поступка није питан у погледу имовинскоправног захтева (или чак уопште није поучен у том правцу), будући да је одредбом чл. 254 ст. 1 ЗКП прописано да се имовинскоправни захтев подноси органу поступка, а у фази подношења кривичне пријаве орган поступка је јавни тужилац, као и у фази која следи након подношења кривичне пријаве (спровођење истраге).

У смислу одредаба чл. 14 Европске конвенције о екстрадицији (Закон о потврђивању Европске конвенције о екстрадицији са додатним протоколима „Сл. лист СРЈ-Међународни уговори“, бр. 10/01 и „Сл. гласник РС-Међународни уговори“, бр. 12/2010), издато лице не може бити гоњено, суђено или лишено слободе ради извршења казне за било које дело учињено пре предаје уколико то дело није било предмет издавања, међутим, уколико би се накнадно прибавила сагласност, односно пристанак државе која је изручила окривљеног нашој држави, њему би могло да буде суђено пред судом Републике Србије и за кривично дело које првобитно није било предмет издавања. Накнадни пристанак биће прибављен у смислу одредбе чл. 14 ст. 1(а) Европске конвенције о екстрадицији, а у међувремену, односно до достављања накнадног пристанка државе која је обавила екстрадицију суд може, пошто би у том делу поступак био раздвојен до одговора стране државе (како би у преосталом делу поступак могао несметано да се спроводи) да донесе решење о одбацивању оптужнице услед околности која привремено спречава вођење кривичног поступка, у смислу одредбе чл. 416 ст. 1 тач. 2 ЗКП.

У ситуацији када чињенични опис кривичног дела из оптужног акта садржи све законске елементе лакшег и тежег кривичног дела, а елементи тежег дела не буду доказани, за лакше дело ако је наступила застарелост кривичног гоњења суд не треба да донесе одбијајућу пресуду, већ ће донети ослобађајућу пресуду за кривично дело из оптужног акта, како би предмет оптужбе био у целости решен, с тим што ће у образложењу пресуде дати разлоге и у погледу тога да је за лакше дело, које је иначе доказано, наступила застарелост кривичног гоњења.

*Приредио: Председник Кривичног одељења
судија Александар Блануша*

Одговори Кривичног одељења Врховног касационог суда на спорна правна питања апелационих судова и закључци кривичних одељења апелационих судова, са заједничке седнице, одржане дана 25.03.2016. године у Петроварадину:

Кривично одељење Врховног касационог суда, у погледу спорних правних питања у вези којих није дошло до уједначавања судске праксе између кривичних одељења апелационих судова на претходно одржаној заједничкој седници у Крагујевцу дана 04.12.2015. године, дало је следеће одговоре:

1. Спорно правно питање: Да ли другостепени суд може у седници већа, усвајањем жалбе јавног тужиоца, да преиначи првостепено решење којим је млађем пунолетном учиниоцу кривичног дела изречена васпитна мера, тако што би му била изречена одговарајућа кривична санкција која је законом прописана за пунолетне учиниоце кривичних дела нпр. казна затвора?

Одговор: Другостепени суд не може у седници већа, усвајањем жалбе јавног тужиоца, да преиначи првостепено решење тако што би млађем пунолетном учиниоцу кривичног дела уместо васпитне мере била изречена одговарајућа кривична санкција која је законом прописана за пунолетне учиниоце кривичног дела, нпр. казна затвора. Првостепена одлука на овај начин може бити преиначена само након одржаног претреса пред другостепеним судом.

2. Спорно правно питање: Да ли суд трећег степена може укинути другостепену пресуду у ситуацији када је у истом предмету већ једном била укидана првостепена али не и другостепена пресуда?

Одговор: Суд трећег степена, независно од тога да ли је у истом предмету првостепена пресуда већ била укидана, овлашћен је да једном укине другостепену одлуку и предмет врати другостепеном суду на поновно одлучивање, будући да се у овом поступку више не одлучује о првостепеној пресуди.

3. Спорно правно питање: Да ли првостепени суд може окривљеног да огласи кривим за теже кривично дело које је описано у диспозитиву оптужног акта у ситуацији када овлашћени тужилац у диспозитиву оптужног акта опише све елементе и лакшег али и тежег кривичног дела (по правилу то је случај код кривичних дела квалификованих тежом последицом или истородних кривичних дела), а правна квалификација је на лакше кривично дело?

Одговор: Суд је овлашћен да окривљеног огласи кривим за теже кривично дело у односу на правну оцену дела коју је дао јавни тужилац, уколико су битни законски елементи тог кривичног дела садржани у чињеничном опису дела из оптужбе, будући да одредба чл. 420 ст. 1 ЗКП одређује да суд није везан правном квалификацијом кривичног дела из оптужног акта.

4. Спорно правно питање: Када се на главном претресу утврди да окривљени није извршио кривично дело квалификовано тежом последицом или тежи облик кривичног дела из оптужбе, већ основни облик тог кривичног дела, а тужилац не измени оптужбу, да ли ће суд донети ослобађајућу пресуду за дело из оптужбе или ће

донети осуђујућу пресуду за дело у основном облику који је доказан, односно донети одбијајућу пресуду ако је дело у основном облику застарело?

Одговор: У ситуацији када се на главном претресу утврди да окривљени није извршио кривично дело квалификовано тежом последицом или тежи облик кривичног дела из оптужбе, већ основни облик тог кривичног дела, а тужилац не мења оптужбу, суд неће донети ослобађајућу пресуду за дело из оптужбе, него пресуду која окривљеног оглашава кривим за основни облик дела који је доказан, изостављајући из описа дела у изреци пресуде квалификаторне елементе који нису доказани, а у образложењу пресуде ће дати за то разлоге. У истој ситуацији ако је за основни облик кривичног дела наступила застарелост кривичног гоњења, суд неће донети одбијајућу пресуду за дело за које је наступила застарелост гоњења него ће пресудом окривљеног ослободити од оптужбе за дело које је предмет оптужбе.

На заједничкој седници одржаној у Петроварадину, дана 25.03.2016. године, разматрана су следећа спорна правна питања:

1. Спорно правно питање: Када је једно лице осуђено на две или више казни тзв. „кућног затвора“ и затражи да се на исте примени института спајања тих казни, да ли се услед примене института „спајања казни“ том лицу може изрећи казна затвора у пеналним условима, ако јединствена казна прелази годину дана?

Закључак: Када је лице осуђено на две или више казни тзв. „кућног затвора“ затражи да се на исте примени институт спајања казни, ако су испуњени услови из чл. 552 ЗКП, суд ће пресудом преиначити раније пресуде у погледу одлуке о казни и изрећи јединствену казну затвора, а уколико та казна прелази једну годину онда се иста може извршити само у заводу за извршење казне затвора.

2. Спорно правно питање: Испуњеност услова за пуштање осуђеног на условни отпуст из чл. 46 КЗ, у ситуацији када је у писаном извештају завода у којем осуђени издржава казну затвора, наведено да код осуђеног постоји средњи степен ризика, а истовремено се образлаже да су испуњени законски услови и предлаже да осуђени буде пуштен на условни отпуст, тако што се наводи да је сврсисходан условни отпуст и сл, или се суду оставља на оцену одлука, па се поставља питање на који начин поступити у ситуацији када се образлаже да су испуњени законски услови и предлаже да буде пуштен на условни отпуст или пак завод оставља суду на оцену да ли ће осуђени бити условно отпуштен, или се пак ништа не предлаже, у ситуацији када се истовремено наводи средњи степен ризика?

Закључак: Када завод у писаном предлогу или представник завода на рочишту и даље наводи да код осуђеног постоји средњи степен ризика, али истовремено остаје код предлога да осуђени буде условно отпуштен са издржавања казне и то детаљно и убедљиво образложи, као и када је у извештају, у суштини, дато позитивно мишљење за условни отпуст, али није изричито предложен, већ је одлука остављена суду на оцену, па и када се завод уопште не изјашњава у том правцу, не искључује се могућност суда да донесе позитивну одлуку, ако постоје законски услови за пуштање осуђеног на условни отпуст, али да се води рачуна о сваком конкретном предмету у вези одлучивања о условном отпусту.

3. Спорно правно питање: Да ли се код недоступности осуђеног који казну затвора треба да издржава у просторијама у којима станује имају применити мере за

обезбеђење присуства осуђеног, након чега би он отпочео са издржавањем казне у просторијама у којима станује или се пак имају применити одредбе чл. 29 ст. 2 и ст. 3 Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера и чл. 45 ст. 6 КЗ у смислу доношења решења којим се одређује да осуђени казну издржи у заводу за извршење казне затвора?

Закључак: Присуство осуђеног који је тренутно недоступан има се обезбедити на исти начин као у ситуацији када осуђени казну затвора треба да издржава у заводу за извршење казне затвора, па се у таквој ситуацији осуђени који треба да издржи казну затвора у кућним условима има привести на издржавање казне затвора у кућним условима, а одредбе чл. 29 ст. 2 и ст. 3 Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера и чл. 45 ст. 6 КЗ односе се само на ситуацију када осуђени након што је већ отпочео са издржавањем казне у просторијама у којима станује самовољно напусти исте, што овде није случај.

*Приредио: Председник Кривичног одељења
судија Александар Блануша*

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

ПРИМЕНА АМНЕСТИЈЕ НА ОСУЂЕНА ЛИЦА КОЈА СУ У ТРЕНУТКУ СТУПАЊА НА СНАГУ ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ УСЛОВНО ОТПУШТЕНА СА ИЗДРЖАВАЊА КАЗНЕ ЗАТВОРА

Нису испуњени услови за примену амнестије према осуђеном који се у тренутку ступања на снагу Закона о амнестији налази на условном отпусту са издржавања казне затвора.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Ужицу Кв-411/15 (К-240/04) од 23.12.2015. године, на основу чл. 1 ст. 1 Закона о амнестији, одбијен је као неоснован захтев за примену амнестије поднет од стране осуђеног Б.Н. дана 16.12.2015. године и одлучено је да жалба задржава извршење решења.

Против наведеног решења жалбу је изјавио осуђени Б.Н., због непотпуно и неправилно утврђеног чињеничног стања и повреде одредаба кривичног закона и закона о кривичном поступку, са предлогом да Апелациони суд побијано решење преиначи или укине и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање.

Апелациони суд је испитујући побијано решење нашао да је правилно првостепени суд, насупрот наводима жалбе осуђеног, оценио да нема места примени амнестије према осуђеном Б.Н. који је пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1434/2010 од 20.05.2010. године, којом је преиначена пресуда Општинског суда у Ужицу К-240/04 од 07.02.2008. године, због кривичног дела злоупотреба овлашћења у привреди у саизвршилаштву из чл. 238 ст. 2 у вези ст. 1 тач. 4 у вези чл. 33 КЗ, осуђен на казну затвора у трајању од 1 године и 10 месеци, с обзиром да такав захтев осуђеног нема утемељење у одредбама Закона о амнестији. Наиме, Закон о амнестији примењује се према лицима која се на дан ступања на снагу овог закона налазе на издржавању казне затвора у Републици Србији или још нису ступила на издржавање казне затвора или чији премештај је ради издржавања те казне извршен у иностранство, а из списка предмета произилази да је осуђени Б.Н. условно отпуштен са издржавања казне по напред наведеној пресуди дана 22.10.2012. године, дакле пре ступања на снагу Закона о амнестији (17.11.2012. године), па из наведеног произилази да се у то време није налазио на издржавању казне затвора и да због тога нису испуњени услови за примену амнестије из чл. 1 ст. 1 Закона о амнестији.

(решење Основног суда у Ужицу Кв-411/15 (К-240/04) од 23.12.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-14/16 од 12.01.2016. године)

*Сентенцу приредила: Тина Филиповић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**УСЛОВНИ ОТПУСТ
(Члан 46. став 1. КЗ)**

Осуђени који је у току издржавања јединствене казне затвора донете у поступку преиначења одлуке о казни (чл. 556 ст. 1 тач. 1 Законика о кривичном поступку) два пута дисциплински кажњаван и то једном одузимањем додељених погодности не може бити условно отпуштен, при чему је без утицаја на доношење одлуке у току издржавања које, од више појединачних казни, је осуђени дисциплински кажњен.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крушевцу одбијена је молба окривљеног Н.П. за пуштање на условни отпуст са издржавања јединствене казне затвора по правноснажној пресуди Вишег суда у Крушевцу Кв-250/14 из разлога што је два пута дисциплински кажњен и што су му одузете додељене погодности.

Одредбом чл.46 ст.1 КЗ је, између осталог, прописано да се не може условно отпустити осуђени који је током издржавања казне два пута дисциплински кажњаван и коме су одузете додељене погодности. Дакле, за примену наведене одредбе довољно је да је осуђени за један од извршених дисциплинских престапа кажњен одузимањем додељених погодности.

Следствено наведеном, а имајући у виду и да је у конкретном случају осуђени у току издржавања казне два пута дисциплински кажњен и да су му додељене погодности одузете само након извршења тежег дисциплинског прекршаја, о чему је осуђени поседовао решење које је показао овлашћеним лицима у ОЗ у Новом Пазару, Апелациони суд је нашао да је правилан закључак првостепеног суда да нису испуњени услови да осуђени буде условно отпуштен са издржавања казне затвора, па с обзиром да је из извештаја Управе за извршење кривичних санкција првостепени суд на несумњив начин утврдио да је осуђени дисциплинске преступе извршио у току издржавања јединствене казне затвора по правноснажној пресуди Вишег суда у Крушевцу Кв-250/14 (наведеном пресудом је у погледу одлуке о казни преиначено више појединачних пресуда), са које је осуђени и тражио условно пуштање (издржавање наведене казне осуђени је започео 07.08.2013.године), као неосновани су оцењени наводи у жалби којима се побија наведени закључак уз изношење сопственог тумачења одредбе чл. 46 ст. 1 КЗ и којима се указује да првостепени суд није на правилан начин утврдио када је осуђени извршио дисциплинске преступе, односно у току издржавања које од више појединачних казни затвора.

(решење Вишег суда у Крушевцу Куо-86/15 од 24.12.2015.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-56/16 од 22.01.2016.годин.)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ОПОЗИВАЊЕ УСЛОВНЕ ОСУДЕ (Члан 67. став 2. КЗ)

Суд је повредио кривични закон на штету окривљеног када је опозвао условну осуду зато што је окривљени након протеча времена проверавања извршио ново кривично дело.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу окривљени М. К. оглашен је кривим да је извршио кривично дело тешка крађа из чл.204 ст.1 тач.1 КЗ, па је суд окривљеном, најпре, опозвао условне осуде изречене пресудама Основног суда у Крагујевцу К-10/13, Основног суда у Крагујевцу К-2304/13 и Основног суда у Крагујевцу К-2201/13 од 06.11.2013.године, а затим је, утврђујући му за кривично дело за које је оглашен кривим казну затвора, окривљеног осудио на јединствену казну затвора.

Окривљени и његов бранилац су у жалбама предложили изрицање блаже јединствене казне, с тим што је бранилац навео и да се разлози које првостепени суд даје у образложењу пресуде о испуњености услова за опозив условних осуда не могу прихватити као правилни.

Апелациони суд је испитујући првостепену пресуду поводом жалби изјављених у корист окривљеног на одлуку о јединственој казни нашао да нису испуњени услови за опозивање условне осуде изречене пресудом Основног суда у Крагујевцу 13К-10/13, која је постала правноснажна 27.11.2013.године. Наиме, окривљени је кривично дело за које је оглашен кривим првостепеном пресудом извршио неутврђеног дана крајем јануара месеца 2015. године, а време проверавања по напред наведеној осуди је истекло 27.11.2014. године, дакле, пре него што је окривљени извршио предметно кривично дело, тако да није испуњен основни услов за опозивање условне осуде прописан одредбом чл. 67 ст. 2 КЗ, да је окривљени кривично дело извршио у време проверавања, из ког разлога је првостепени суд опозивањем условне осуде изречене пресудом Основног суда у Крагујевцу 13К-10/13 повредио кривични закон на штету окривљеног, због чега се ни одлука о јединственој казни затвора није могла прихватити као правилна, па је Апелациони суд преиначењем првостепене пресуде у делу одлуке о казни наведену повреду закона отклонио.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 15К-891/15 од 19.10.2015.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-47/16 од 19.01.2016.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ (Члан 194. став 3. у вези става 1. КЗ)

Одбрана окривљеног да своју малолетну ћерку „никада није ударао по глави, а јесте, али не јако, по дебелом месу“, у одсуству других доказа, није довољна за закључак да је такво понашање окривљеног довело до угрожавања спокојства, телесног интегритета или душевног стања малолетне оштећене, као објективног обележја кривичног дела насиље у породици из чл. 194 ст. 3 у вези ст. 1 Кривичног законика.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Аранђеловцу окривљени П.Ђ. је, између осталог, применом одредбе чл. 423 тач. 2 ЗКП, ослобођен од оптужбе да је извршио кривично дело насиље у породици из чл. 194 ст. 3 у вези ст. 1 КЗ. Жалбом Основног јавног тужиоца се указивало да је нејасно зашто првостепени суд „ударање по дебелом месу“ није ценио као насиље у породици.

Међутим, радња извршења кривичног дела насиље у породици из чл. 194 КЗ је тзв.последична радња, па је за постојање кривичног дела довољно да је једном или више пута дошло до угрожавања телесног интегритета, спокојства или душевног стања члана породице, те да је исто проузроковано применом неког од начина предвиђеног у ст.1 наведеног члана, односно услед примене насиља, претње да ће се напасти на живот или тело, дрског или безобзирног понашања.

Следствено наведеном, иако је окривљени у одбрани навео да је своју малолетну ћерку „ударао по дебелом месу, али не јако“, Апелациони суд налази да је првостепени суд правилно закључио да се оценом одбране окривљеног не може на несумњив начин утврдити да је овакво понашање окривљеног довело до угрожавања спокојства, телесног интегритета или душевног стања мал.оштећене, што је нужно за закључак суда да се у понашању окривљеног стичу објективна обележја предметног кривичног дела. Будући да у предметном поступку нису изведени други докази на основу којих би се могао на несумњив начин извести закључак о доказаности битних обележја кривичног дела које је окривљеном стављено на терет, првостепени суд је правилно окривљеног ослободио од оптужбе да је, на начин описан у оптужном акту, извршио кривично дело из чл. 194 ст. 3 у вези ст. 1 КЗ, па је супротан став жалбе оцењен као неоснован.

(пресуда Основног суда у Аранђеловцу 13К-178/11 од 02.03.2015.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1106/15 од 01.10.2015.године

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу)*

**ПРИВИДНИ СТИЦАЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ТЕШКА КРАЂА
И ПОВРЕДА ГРОБА
(Члан 204. КЗ и члан 354. КЗ)**

Постоји привидни идеални стицај по основу консумпције кривичног дела тешка крађа из чл. 204 ст. 1 тач. 1 Кривичног законика, као тежег, и кривичног дела повреда гроба из чл. 354 ст. 1 Кривичног законика, као лакшег када окривљени који у намери стицања противправне имовинске користи обијају гробнице како би из истих одузели предмете које пронађу.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Јагодини, између осталих, окривљени Б.Т. је оглашен кривим да је извршио продужено кривично дело тешка крађа из чл. 204 ст. 1 тач. 1 и 2. КЗ у вези чл. 61 КЗ у стицају са продуженим кривичним делом повреда гроба из чл. 354 ст. 1 КЗ у вези чл. 61 КЗ.

Бранилац окривљеног Б.Т. је у жалби указао да је првостепени суд оглашавајући кривим окривљеног Б.Т. да је кривично дело из чл.204 ст.1 тач.1 и 2 КЗ у вези чл.61 КЗ извршио у стицају са кривичним делом из чл.354 ст.1 КЗ у вези чл.61 КЗ, повредио кривични закон, јер наведена дела не могу бити у стицају.

У конкретном случају, првостепени суд је из доказа изведених у току поступка на несумњив начин утврдио да је, између осталих, окривљени Б.Т. обијао гробнице како би из истих одузео предмете које пронађу, а све у намери стицања противправне имовинске користи, што су обележја кривичног дела из чл. 204 ст. 1 ст. 1 КЗ. Дакле, оштећење гробница, које иначе представља радњу дела из чл. 354 ст. 1 КЗ, је претходило извршењу кривичног дела тешка крађа (теже дело), тако да се јавља као фаза извршења наведеног дела, из ког разлога је истим и конзумирано, у прилог чему је и одредба чл. 354 ст. 3 КЗ којом је прописано да ће се, када су делом из ст. 1 и 2. наведеног члана остварена обележја неког тежег кривичног дела, учинилац казнити за то дело. Сходно наведеном, Апелациони суд је усвајањем жалбе браниоца у овом делу преиначио првостепену пресуду у погледу правне оцене дела и окривљеног Б.Т. огласио кривим да је извршио продужено кривично дело тешка крађа из чл. 204 ст. 1 тач. 1 и 2. КЗ у вези чл.61 КЗ.

(пресуда Основног суда у Јагодини 6К-537/12 од 21.04.2015.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1536/15 од 14.01.2016.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

Члан 229. Кривичног законика

Када се до новца добијеног продајом производа дошло извршењем кривичног дела из члана 357. Кривичног законика, при чему је та продаја извршена без евидентирања у књиговодству и новац који је добијен њеном продајом није унет као приход предузећа и евидентиран кроз књиговодствену евиденцију, то се не ради о законито стеченим приходима као битном елементу за постојање кривичног дела пореска утаја из члана 229. Кривичног законика.

Из образложења:

Правилно је првостепени суд утврдио да се не може узети доказаним ни део оптужбе који се тиче радњи извршења окривљених за које се предлаже правна оцена о постојању кривичног дела пореска утаја из чл. 229 КЗ, у различитим облицима за обојицу окривљених и то за окр. П. у делу изреке под тачком 2в, а за окр. Б. у делу изреке под тачком 2г. Дакле, да би се у конкретном случају могло говорити о постојању кривичног дела које им је стављено на терет, потребно је да је реч о законито стеченим приходима. Продаја наведених производа извршена је без евидентирања у књиговодству, па ни новац који је добијен, такође, није унет као приход оштећеног предузећа нити је у књиговодству евидентиран. Дакле, по правилном налажењу првостепеног суда како ни овај део оптужбе није доказан, то је правилно првостепени суд окривљене ослободио од оптужбе јер није доказано да су их учинили и то окр. П. кривично дело пореска утаја из чл. 229. ст. 1. КЗ, а окр. Б. кривично дело пореска утаја из чл. 229. ст. 2. у вези ст. 1. КЗ. Дакле, стоји чињеница да се предузеће окривљених бави продајом пелета и вршењем других услуга; а текође стоји чињеница и да су окривљени оглашени кривима да су извршили кривична дела из чл. 357. КЗ на начин како је то утврђено ставом првим изреке побијане пресуде и

да су одређену количину пелета књижили као аутопотрошњу, а та количина која је продата је управо производ кривичног дела из чл. 357. КЗ, па се не може сматрати законито стеченим приходом, како то тужилац неосновано указује у изјављеној жалби.

(пресуда Вишег суда у Ужциу К.13/14 од 19.01.2016. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу КЖ1-650/16 од 30.05.2016. године)

*Сентенцу приредила: Невена Марковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРОЦЕСНО ПРАВО

ПРЕПОЗНАВАЊЕ ЛИЦА И НЕДОЗВОЉЕН ДОКАЗ (Члан 100. у вези члана 90. став 3. ЗКП и члан 300. став 6. ЗКП)

Околност да бранилац окривљеног није обавештен о препознавању окривљеног извршеном у предистражном поступку, у присуству заменика Основног јавног тужиоца, на начин да је представнику оштећеног показана фотографија окривљеног, заједно са другим фотографијама њему непознатих лица, чије су основне особине сличне онима какве је описао, не чини извршено препознавање недозвољеним доказом.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Чачку потврђена је оптужница Основног јавног тужиоца у Чачку против окривљеног М.С., због продуженог кривичног дела фалсификовање новца из чл. 223 ст. 2 у вези чл. 61 КЗ.

Жалбом се указује да је оптужба у једном делу заснована на фотографији на којој представник оштећеног показује окривљеног, а која представља недозвољен доказ, јер је препознавање окривљеног од стране представника оштећеног извршено противно одредбама чл. 300 ст. 6 ЗКП, без присуства окривљеног и његовог браниоца.

Одредбом чл. 300 ст. 6 ЗКП, прописано је да ако позив осумњиченом и његовом браниоцу није достављен у складу са одредбама овог законика, односно ако се истрага води против непознатог учиниоца, јавни тужилац може предузети испитивање сведока или вештака само по претходном одобрењу судије за претходни поступак.

Међутим, у конкретном случају, из садржине записника ПУ-3175/15 од 21.09.2015.године произилази да је препознавање окривљеног од стране представника оштећеног извршено у предистражном поступку, да је истом присуствовао заменик Основног јавног тужиоца, да је представнику оштећеног показана фотографија окривљеног, заједно са другим фотографијама њему непознатих лица, чије су основне особине сличне онима какве је описао, дакле, сходно одредбама чл. 100 у вези чл. 90 ст. 3 ЗКП, па је правилан закључак првостепеног суда да извршено препознавање лица не представља недозвољен доказ. Сходно наведеном, Апелациони суд је полазећи од чињеница да је препознавање окривљеног извршено у предистражном поступку, у тренутку када није била донета наредба о спровођењу истраге против окривљеног или непознатог учиниоца и да јавни тужилац није испитивао сведока, нашао да у конкретном случају није ни било места примени одредбе на коју се указује жалбом, а која регулише присуство, између осталих, окривљеног и његовог браниоца доказним радњама у истражном поступку, због чега је жалбене наводе браниоца оценио као неосноване.

(решење Основног суда у Чачку Кв-418/15 од 01.12.2015.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-59/16 од 22.01.2016.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРИТВОР И СТЕПЕН СУМЊЕ (Члан 216. став 3. ЗКП)

За продужење притвора након подизања оптужнице довољно је да, поред услова прописаних неком од одредаба чл. 211 ст. 1 Законика о кривичном поступку, постоји основана сумња да је окривљени извршио кривично дело.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Краљеву према окривљеном В.Н., након подизања оптужнице продужен је притвор још за 30 дана.

Бранилац окривљеног у жалби је оспоравао испуњеност „претходног“ услова за продужење притвора прописаног одредбом чл. 211 ст. 1 ЗКП, односно постојање основане сумње да је окривљени извршио предметно кривично дело.

Међутим, Апелациони суд полазећи од одредбе чл. 2 ст. 1 тач. 18 ЗКП, налази да чињенице утврђене у предметном поступку непосредно указују да је окривљени учинилац кривичног дела, односно да је основано сумњив, што је довољно да у овој фази поступка (након подизања оптужнице), уз постојање других услова прописаних тачке 3. одредбе чл. 211 ст. 1 ЗКП, притвор према окривљеном В.Н. буде продужен, па су супротни наводи у жалби оцењени као неосновани.

(решење Вишег суда у Краљеву Кв-302/15 од 08.12.2015.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-1279/15 од 18.12.2015.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ТРОШКОВИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (Члан 264. став 2. ЗКП)

У ситуацији када је једно лице ослобођено од оптужбе за неко кривично дело, а за друго кривично дело истом пресудом оглашено кривим, суд је дужан да утврди да ли се трошкови који су настали за кривично дело за које је ослобођено од оптужбе могу издвојити из укупних трошкова кривичног поступка.

Из образложења:

По оцени другостепеног суда, првостепени суд је приликом одлучивања о трошковима кривичног поступка пропустио да узме у обзир одредбу чл. 264. ст. 2. ЗКП, којом одредбом је прописано да лице које је окривљено за више кривичних дела, није дужно да накнади трошкове у погледу дела за која је ослобођено од оптужбе, уколико се ти трошкови могу издвојити из укупних трошкова. Дакле, првостепени суд је у складу са тим пропустио да цени да ли се трошкови кривичног поступка на које су обавезани

окривљени побијаном пресудом у ставу првом изреке односе само на кривична дела за која су оглашени кривима или се ти трошкови односе и на кривична дела за која су исти окривљени ставом другим изреке ослобођени од оптужбе, што се основано указује у изјављеним жалбама, па у том делу постоји одсуство разлога. С тим у вези побијана пресуда у овом делу морала је бити укинута.

(пресуда Вишег суда у Ужицу К.13/14 од 19.01.2016. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу КЖ1-650/16 од 30.05.2016. године)

*Сентенцу приредила: Невена Марковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

САДРЖАЈ ОПТУЖНИЦЕ (Члан 332. ЗКП)

Оптужница је прописно састављена иако не садржи поуку о праву на подношење одговора на оптужницу.

Из образложења:

Првостепеним решењем потврђена је оптужница Основног јавног тужилаштва у Крагујевцу Ктo-1138/15 од 18.11.2015. године, против окривљеног А.Е. због кривичног дела разбојништво у покушају из чл. 206 ст. 1 у вези чл. 30 КЗ.

Против наведеног решења жалбу је изјавио бранилац окривљеног А.Е., због свих законских разлога, са предлогом да се побијано решење укине и предмет врати првостепеном суду на поновни поступак и одлуку.

Наиме, Апелациони суд је нашао да је правилно првостепени суд поступио када је потврдио напред наведену оптужницу, односно, правилно је, испитујући основаност оптужнице у образложењу решења закључио да из доказа прикупљених у досадашњем току поступка, произилази оправдана сумња да је окривљени А.Е. извршио кривично дело разбојништво у покушају из чл. 206 ст. 1 у вези чл. 30 КЗ.

С тим у вези, по оцени Апелационог суда, неосновани су жалбени наводи браниоца окривљеног да оптужница у формалном смислу има недостатке, јер не садржи поуку о праву на подошење одговора на оптужницу у року од осам дана од дана достављања оптужнице, са разлога што одредбом чл. 332 ЗКП која се односи на садржај оптужнице није ни прописано да оптужница треба да садржи поуку о праву на подошење одговора на оптужницу, већ је одредбом чл. 336 ст. 1 ЗКП, између осталог, прописано да ће окривљеном, уз оптужницу, бити достављена и поука о праву на подношење одговора.

(решење Основног суда у Крагујевцу Кв-1056/15 од 24.12.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-61/16 од 22.01.2016. године)

*Сентенцу приредила: Тина Филиповић
судијски сарадник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ОДГОВОР НА ОПТУЖНИЦУ
(Члан 336. ЗКП)**

Наводи из одговора на оптужницу поднетог након правноснажности решења о потврђивању оптужнице, којима се указивало на евентуалне процесне недостатке у току истраге и на недозвољеност доказа предложених од стране јавног тужиоца, нису од утицаја на правилност истог, већ, на предлог странака, могу бити разматрани у току главног претреса као новој фази поступка започетој након потврђивања оптужнице.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Ужицу одбијен је одговор на оптужницу који је поднео бранилац окривљеног, након правноснажности решења о потврђивању оптужнице којом је окривљеном Б.Р. стављено на терет и извршење кривичног дела из чл.348 ст.4 у вези ст.1 КЗ.

Бранилац окривљеног у жалби је указивао да су у току истраге учињени бројни процесни недостаци, јер, између осталог, окривљени није имао браниоца, иако је одбрана била обавезна, а затим и да је оптужница заснована на незаконитом доказу.

Одредбом чл. 74 ст. 1 тач. 2 ЗКП, прописано је да је у току поступка који се води због кривичног дела за које је прописана казна затвора од осам година или тежа казна, одбрана обавезна од првог саслушања па до правноснажног окончања кривичног поступка. У конкретном случају, првостепени суд је полазећи од наведене одредбе и имајући у виду записник о саслушању осумњиченог Б. Р. у ПС у Бајиној Башти, који се том приликом изјаснио да ће се бранити ћутањем, те да ће одбрану изнети пред судом у присуству браниоца, правилно закључио да се окривљени у полицији није изјашњавао о делу, односно да није пристао да да исказ у смислу чл. 289 ст. 4 ЗКП. Будући да наведени записник, с обзиром на његову садржину, не може бити коришћен у даљем току поступка, нити је то предложено од стране јавног тужиоца, Апелациони суд налази да је правилан закључак првостепеног суда да околност да окривљеном приликом саслушања у полицији није био обезбеђен бранилац, није од таквог значаја какав јој придаје жалба.

Такође, правилно је првостепени суд закључио и да ће остали евентуални процесни недостаци, као и питање дозвољености доказа предложених од стране јавног тужиоца, на које је бранилац указивао у предметном одговору, бити разматрани у даљем току поступка, пред расправним већем, будући да је након правноснажности решења о потврђивању оптужнице започела нова фаза кривичног поступка предвиђена у глави XVIII Законика о кривичном поступку (главни претрес и пресуда), у оквиру које странке и бранилац имају могућност да предлажу доказе, као и издвајање незаконитих доказа, па су наводи у жалби којима се указивало да првостепени суд није ценио све наводе из одговора на оптужницу, оцењени као без значаја за другачију одлуку.

(решење Основног суда у Ужицу Кв-370/14 од 06.05.2015.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-593/15 од 10.06.2015.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ПРАВНОСНАЖНОСТ РЕШЕЊА
О ИЗДВАЈАЊУ НЕДОЗВОЉЕНОГ ДОКАЗА
(Члан 407. ЗКП)**

Јавни тужилац не може са успехом оспоравати правилност чињеничног стања утврђеног у првостепеној пресуди позивањем на садржину записника о саслушању осумњиченог који је, на основу решења против кога није изјављена посебна жалба, издвојен из списка предмета као недозвољен доказ.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Новом Пазару окривљени А. Т. и Р.П. ослобођени су од оптужбе да су извршили кривична дела која су им стављена на терет оптужним актом.

Јавни тужилац је у жалби изјављеној на пресуду навео да је првостепени суд пропустио да приликом доношења пресуде цени одбрану окривљеног А.Т. дату у ПУ у Новом Пазару.

Међутим, из списка предмета произилази да је на главном претресу одржаном дана 03.07.2015.године веће донело решење којим су из списка предмета издвојене одбране окривљених А.Т. и Р.П. дате на записнику у ПУ у Новом Пазару, као и да су се странке одрекле права на жалбу.

У смислу одредби чл. 407 ЗКП, против решења којим су из списка предмета издвојени записници из чл. 237 ст.1 и 3. Законика дозвољена је посебна жалба, па када странке нису изјавиле посебну жалбу, или су се одрекле права на изјављивање жалбе, или су изјавиле жалбу која је као неоснована одбијена од стране надлежног суда, донето решење постаје правноснажно, а издвојени записници се не могу користити као доказ у поступку, нити на истима може бити засновано чињенично стање утврђено у пресуди. Сходно наведеном, а имајући у виду да су се у конкретном случају странке, дакле, и јавни тужилац, одрекле права на жалбу на решење којим је из списка предмета издвојен записник о саслушању осумњиченог А.Т., на који начин је исто постало правноснажно, Апелациони суд је оценио да првостепени суд правилно одбрану окривљеног А.Т. дату у ПУ у Новом Пазару није ценио приликом доношења одлуке, из ког разлога је супротне наводе у жалби јавног тужиоца оценио као неосноване.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару 26К-197/13 од 03.07.2015.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-60/16 од 20.01.2016.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ДОКАЗИ НА КОЈИМА СЕ НЕ МОЖЕ ЗАСНОВАТИ ПРЕСУДА И ЊИХОВО ИЗДВАЈАЊЕ

Предлог да се издвоје записници о саслушању осумњичених који су сачињени супротно одредби чл. 74 ст. 1 тач. 2 ЗКП, може се поднети током читавог поступка у смислу одредбе чл. 237 ст. 3 ЗКП у вези чл. 407 ЗКП.

Из образложења:

Жалбени навод јавног тужиоца да је предлог који је поднет од стране бранилаца оптужених поднет неблаговремено и да су наведени предлог могли да поднесу до завршетка истраге, од стране овог суда оцењен је неоснованим. Ово из разлога, што је одредбама ЗКП прописано да је издвајање незаконитих доказа обавеза суда у свим фазама поступка без обзира да ли је предлог стављен од стране тужоца, окривљеног или браниоца. Дакле, уколико до издвајања незаконитих доказа не дође од стране судије за претходни поступак, ту одлуку може донети веће приликом испитивања оптужнице или пак веће на главном претресу у смислу члана 407. ЗКП, што је у конкретном случају учињено.

(решење Вишег суда у Краљеву К-25/15 од 03.07.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу КЖ2-762/15 од 22.07.2015. године)

*Сентенцу приредила: Невена Марковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ИМОВИНСКОПРАВНИ ЗАХТЕВ

У случају одустанка оштећеног од имовинскоправног захтева у кривичном поступку како би исти остварио у посебном поступку, имовинскоправни захтев се не може поново поднети.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку К.бр.425/13 од 02.07.2015. године, окривљени В.С. оглашен је кривим због продуженог кривичног дела тешка крађа из члана 204. став 1. тачка 1. у вези члана 33. и 61. став 1. и 5. Кривичног законика (КЗ) и осуђен на казну затвора у трајању од 10 месеци, коју да издржи по правноснажности пресуде, а истовремено је одређено да ће се казна затвора извршити тако што ће је окривљени издржавати у просторијама у којима станује, уз примену електронског надзора. Окривљени не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција. Уколико окривљени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора.

Истом пресудом окривљени је обавезан да на име накнаде штете исплати оштећеном износ од 872.520,00 динара у року од 15 дана по правноснажности пресуде, под претњом извршења.

Окривљени је обавезан да на име паушала плати износ од 5.000,00 динара, а на име осталих трошкова кривичног поступка износ од 14.600,00 динара, у року од 15 дана по правноснажности пресуде, под претњом извршења.

Против наведене пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљеног, због битних повреда одредаба кривичног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, повреде кривичног закона, одлуке о казни и одлуке о имовинскоправном захтеву, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу, као другостепени суд, укине побијану пресуду и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење.

Оштећени Њ.П., изјашњавајући се о имовинскоправном захтеву у истражном поступку је изјавио да ће евентуални имовинскоправни захтев остварити у посебном поступку. При наведеном исказу је остао и на главном претресу.

Одредбом члана 255. став 1. ЗКП, прописано је да овлашћена лица могу до завршетка главног претреса одустати од имовинскоправног захтева у кривичном поступку и остваривати га у парничном поступку. У случају одустанка, имовинскоправни захтев се не може поново поднети.

Полазећи од наведене законске одредбе, овај Суд налази да се оштећени изјавом да ће евентуални имовинскоправни захтев остварити у посебном поступку, одустао од права да исти оствари у кривичном поступку. Стога се по оцени Апелационог суда основано у жалби браниоца окривљеног наводи да оштећени није истакао имовинскоправни захтев, а да му је и поред тога исти досуђен, због чега је у том делу преиначио првостепену пресуду и одлучио као у изреци ове пресуде.

(пресуда Основног суда у Чачку К.бр.425/13 од 02.07.2015. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1 бр.1508/15 од 17.12.2015. године)

*Сентенцу приредила: Наташа Јанковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИТВОР НАКОН ИЗРИЦАЊА ПРВОСТЕПЕНЕ ПРЕСУДЕ (Члан 425а став 2. ЗКП)

Суд је дужан да укине притвор према окривљеном коме је изречена ослобађајућа пресуда, при чему је без утицаја на доношење одлуке чињеница да изречена пресуда није постала правноснажна.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Јагодини укинут је притвор према окривљеном Н.Ј., који је неправноснажном пресудом Вишег суда у Јагодини К-39/15, ослобођен од оптужбе.

Виши јавни тужилац је, побијајући правилност првостепеног решења, указао да сама чињеница да је према окривљеном донета неправноснажна ослобађајућа пресуда није довољан разлог за доношење одлуке о укидању притвора.

Међутим, одредбама чл. 425а ЗКП регулисано је одређивање, продужење и укидање притвора након изрицања првостепене пресуде, односно пре него што је донета пресуда постала правноснажна, па је одредбом става 2. наведеног члана, између осталог, одређено да ће веће увек укинути притвор и наредити да се окривљени пусти на слободу ако је ослобођен од оптужбе.

Полазећи од напред наведене одредбе и чињенице да је окривљени Н.Ј. првостепеном пресудом ослобођен од оптужбе, првостепени суд је правилно укинуо притвор према истом, па будући да, сходно чл. 425а ЗКП, чињеница да првостепена пресуда није постала правноснажна није од утицаја на примену појединих одредби наведеног члана, Апелациони суд је као неосноване оценио супротне наводе у жалби јавног тужиоца.

(решење Вишег суда у Јагодини К-39/15 од 13.01.2016.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-151/16 од 25.02.2016.године)

Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу

**НЕРАЗУМЉИВОСТ ИЗРЕКЕ КОД КРИВИЧНОГ ДЕЛА УБИСТВО У ПОКУШАЈУ
ИЗ ЧЛ. 113 КЗ У ВЕЗИ ЧЛ. 30 КЗ
(Члан 438. став 1. тачка 11. ЗКП)**

Изрека пресуде којом је окривљена оглашена кривом да је извршила кривично дело убиство у покушају из чл. 113 КЗ у вези чл. 30 КЗ је неразумљива када у истој нису наведене чињенице и околности из којих произилази да није наступила смрт оштећене, која представља последицу предметног кривичног дела.

Из образложења:

Изреком пресуде Вишег суда у Пожаревцу окривљена Г.С. оглашена је кривом да је 12.02.2015.године око 05,30 сати, у помоћном објекту свог породичног домаћинства..., у стању битно смањене урачуљивости и свести о забрањености дела, умишљајно покушала да лиши живота своју свекрву ошт.Н.С., на тај начин што је исту физички напала и више пута је дрвеним предметом – цепаницом и секиром ударала у пределу главе и тако јој нанела тешке телесне повреде опасне по живот у виду раздерно-нагњечне ране и крвног подлива у левој половини чеоног предела праћених утиснутим преломом костију крова лобање и изливом крви изнад тврде можданице утиснутог прелома у пределу љуске десне слепоочне кости, вишеструког прелома костију лица и потреса мозга.

У смислу одредбе чл. 14 КЗ основна обележја кривичног дела су, између осталих, радња извршења кривичног дела и последица дела, док су, сходно одредби чл. 30 КЗ, конститутивни елементи покушаја кривичног дела, као посебног института кривичног права, започињање извршења, одсуство последице и умишљај учиниоца да изврши започето кривично дело. Дакле, да би изрека пресуде, у ситуацији када се учинилац оглашава кривим да је кривично дело извршио у покушају, била разумљива, потребно је да у истој буду наведене чињенице и околности из којих произилазе и битна обележја покушаја.

У конкретном случају, у изреци пресуде описана је радња која значи започињање извршења предметног кривичног дела, али у истој нису наведене чињенице и околности из којих произилази други елемент покушаја-одсуство последице дела. Наиме, у изреци су описане повреде које је критичном приликом задобила оштећена, а које представљају тешке телесне повреде опасне по живот, међутим, нису наведене чињенице и околности из којих произилази да није наступила смрт оштећене, која представља последицу предметног кривичног дела. Због наведених недостатака, изрека првостепене пресуде је неразумљива, нашта се основано указује жалбом окривљене, из ког разлога је првостепена пресуда укинута.

(пресуда Вишег суда у Пожаревцу 2К-7/15 од 14.10.2015.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1580/15 од 21.01.2016.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (Члан 438. став 2. тачка 3. ЗКП у вези члана 74. став 1. тачка 2. ЗКП)

Не могу се користити у поступку нити се може засновати одлука суда на одбранама осумњичених које су дате у поступку истраге без присуства браниоца у случају када се поступак води за кривична дела за која је прописана казна затвора од осам година или тежа казна.

Из образложења:

Увидом у списе предмета утврђено је да су осумњиченима С. В. и В.М., решењем Вишег јавног тужиоца у К., постављени браниоци по службеној дужности, као и да су након тога саслушани од стране Вишег јавног тужиоца у К. у предмету Кти-47/14 дана 10.12.2014. године. Надаље утврђено је да је Виши јавни тужилац у К. пре него што је почео саслушање осумњичених телефонским путем ступио у контакт са браниоцима коју су осумњиченима постављени по службеној дужности адвокатима М. Ј. и М. К., који су изјавили да не желе да приступе у тужилаштво због обуставе рада адвоката.

Правилно је поступио првостепени суд када је усвојио предлог бранилаца оптужених да се из списка предмета издвоје записници о саслушању осумњичених који су сачињени пред Вишим јавним тужиоцем у К. у предмету Кти. 47/14 од 10.12.2014. године. Наиме, одредбом члана 74. став 1. тачка 2. ЗКП прописано је да окривљени мора имати браниоца ако се поступак води због кривичног дела за које је прописана казна затвора од 8 година или тежа казна и то од првог саслушања па до правноснажног окончања кривичног поступка, док члан 289. став 4. ЗКП предвиђа да ће орган који обавља саслушање поступити у складу са одредбама ЗКП о саслушању окривљеног под условом да су пристанак осумњиченог да буде саслушан и његов исказ током саслушања дати у присуству браниоца. Из напред наведеног по правилном налажењу првостепеног суда призилази да су тада осумњичени морали да имају браниоца од првог саслушања јер је за кривично дело које им је стављено на терет прописана казна затвора од 3 до 12 година. Сходно томе како су осумњичени С.В. и В.М. лишени слободе 10.12.2014. године, то су од тог тренутка морали имати браниоце који ће присуствовати њиховом саслушању. Како

браниоци коју су осумњиченима били постављени по службеној дужности од стране Вишег јавног тужиоца у К. нису због обуставе рада адвоката хтели да приступе саслушању осумњичених, то се наведени записници у предмету Кти 47/14 од 10.12.2014. године о саслушању осумњичених В. и М. не могу користити у даљем току поступка, нити се на њима може засновати одлука.

(решење Вишег суда у Краљеву К-25/15 од 03.07.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу КЖ2-762/15 од 22.07.2015. године)

*Сентенцу приредила: Невена Марковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОТВРЂИВАЊЕ ОПТУЖНИЦЕ

Када одлучује о потврђивању оптужнице, првостепени суд је у обавези да изнесе разлоге о одлучним чињеницама.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Јагодини Кв.бр.353/15 од 02.02.2016. године, потврђена је оптужница Вишег јавног тужилаштва у Јагодини Кт.бр.50/15 од 18.12.2015. године.

Против наведеног решења, жалбу је изјавио бранилац окривљених С.М. и М.Ђ., због битне повреде одредаба кривичног поступка, погрешно утврђеног чињеничног стања и повреде кривичног закона, са предлогом да се побијано решење укине и предмет врати на поновни поступак и одлуку или да се исто преиначи тако што ће се предмет вратити на допуну истраге.

Основано се жалбом браниоца окривљених указује да је побијано решење донето уз битну повреду одредаба кривичног поступка, а што би упућивало на одредбу члана 438. став 2. тачка 2. ЗКП, јер исто не садржи разлоге о одлучним чињеницама, с обзиром да су у образложењу решења само набројани докази прикупљени у истрази, али нису наведене чињенице из којих произилази оправдана сумња да су окривљени учинили кривична дла, као материјални услов за подизање оптужнице.

Наиме, набрајањем само доказа на основу којих је донео одлуку о потврђивању оптужнице првостепени суд је пропустио да изнесе разлоге о одлучним чињеницама. Његова обавеза је била да у односу на сваки од битних елемената кривичног дела које је окривљенима стављено на терет наведе конкретне доказе на основу којих закључује да постоји оправдана сумња да су окривљени извршили кривична дела која су им стављена на терет, без оцене њихове веродостојности и оцене контрадикторних доказа, због чега је у таквој ситуацији укидање побијаног решења нужно.

(решење Вишег суда у Јагодини Кв.бр.353/15 од 02.02.2016. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2 бр.306/16 од 07.04.2016. године)

*Сентенцу приредила: Наташа Јанковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**ИСПИТИВАЊЕ ПРВОСТЕПЕНЕ ПРЕСУДЕ У ОКВИРУ ОСНОВА, ДЕЛА И
ПРАВЦА ПОБИЈАЊА КОЈИ СУ ИСТАКНУТИ У ЖАЛБИ
(Члан 451. став 1. ЗКП)**

У ситуацији када у жалби браниоца окривљеног као основ побијања првостепене пресуде није наведена одлука о одузимању имовинске користи прибављене извршењем кривичног дела, нити је предложено да се првостепена пресуда у овом делу преиначи, без значаја је чињеница да је од окривљеног одузета имовинска корист у већем износу од износа у ком је заиста прибављена.

Из образложења:

Првостепеном пресудом окривљени С.С. оглашен је кривим због кривичног дела тешко убиство из чл. 114 тач. 4 КЗ и за исто је осуђен на казну затвора у трајању од 13 година у коју му се има урачунати време проведено у притвору од 03.09.2014. године па до упућивања на издржавање казне. Према окривљеном изречена је мера безбедности одузимање предмета, те је од истог, као предмет извршења кривичног дела, одузет кључ за замену аутомобилских точкова. Од окривљеног је одузета имовинска корист у износу од 150 евра у динарској противвредности од 17.673,79 динара, као и износ од 1.000,00 динара на име вредности килограма јунећег меса купљеног на дан 29.08.2014. године у месари „Матијевић“. Окривљени је обавезан да на име паушала плати износ од 3.000,00 динара и надокнади остале трошкове кривичног поступка о којима ће суд одлучити посебним решењем.

Против наведене пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљеног, због битних повреда одредаба кривичног поступка, повреде кривичног закона, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, одлуке о кривичној санкцији и трошковима кривичног поступка, са предлогом да се првостепена пресуда преиначи и окривљени ослободи од оптужбе или пресуда укине и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење и одлуку.

Апелациони суд је испитујући побијану пресуду нашао да стоји чињеница да је од окривљеног, између осталог, по основу вредности присвојеног 1 кг. меса, одузета имовинска корист у износу од 1.000,00 динара, иако из образложења побијане пресуде произилази да је исто купљено за 530,00 динара, међутим с обзиром да у жалби браниоца окривљеног као основ побијања првостепене пресуде није наведена одлука о одузимању имовинске користи прибављене извршењем кривичног дела, нити је предложено да се првостепена пресуда у овом делу преиначи, па то овом пресудом није ни учињено јер би то представљало прекорачење обима испитивања првостепене пресуде који је прописан одредбом чл. 451 ЗКП, већ је побијана пресуда испитана само у оквиру осталих основа истакнутих у жалби браниоца окривљеног, а која је оцењена неоснованом.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу 4К-3/15 од 29.07.2015. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1368/15 од 16.12.2015. године)

*Сентенцу приредила: Тина Филиповић
судијски сарадник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ОДЛУЧИВАЊЕ О НАКНАДНО ИЗЈАВЉЕНОЈ ЖАЛБИ ПРОТИВ
ПРАВНОСНАЖНЕ ПРЕСУДЕ
(Члан 455. став 3. ЗКП)**

У ситуацији када је против првостепене пресуде која је раније потврђена другостепеном одлуком накнадно изјављена нова жалба и када другостепени суд оцени да је и та жалба неоснована, иста ће бити одбијена као неоснована, без потврђивања побијане пресуде, која је већ раније постала правноснажна.

Из образложења:

Наведеном пресудом Вишег суда у Чачку Кв-158/2015 од 08.01.2016. године, усвојен је захтев за изрицање јединствене казне поднет од стране Вишег јавног тужилаштва у Чачку Ктр.1-93/15 од 02.12.2015. године, па су преиначене у погледу одлуке о казни правноснажне пресуде: Вишег суда у Чачку К-7/2013 од 24.09.2013. године, Основног суда у Чачку К-1375/2010 од 14.11.2012. године и Основног суда у Чачку 4К-141/13 од 12.03.2015. године, тако што су узете као утврђене казне по напред наведеним пресудама, па је применом чл. 62 ст. 1 у вези чл. 60 ст. 2 тач. 2 КЗ, чл. 552 ст. 1 тач. 1 ЗКП и чл. 556 ст. 1 тач. 1 ЗКП, Н.Т. осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 8 година и 3 месеца у коју му се урачунава време проведено у притвору од 13.10.2012. до 25.06.2013. године, време проведено у притвору по решењу Вишег суда у Чачку К-7/13 од 24.09.2013. године до упућивања у установу за издржавање казне, као и време проведено на досадашњем издржавању казне затвора по наведеним пресудама.

Против наведене пресуде жалбу је накнадно изјавио осуђени Н.Т., без навођења законских основа, са предлогом да другостепени суд уважи његову жалбу и изрекне му што мању јединствену казну затвора.

Апелациони суд је испитујући побијану пресуду Вишег суда у Чачку Кв-158/2015 од 08.01.2016. године у оквиру основа, дела и правца побијања који су истакнути у жалби, нашао да је жалба осуђеног неоснована и да је као такву треба одбити.

Међутим, када се има у виду одредба чл. 455 ст. 3 ЗКП, којом је прописано да о свим жалбама против исте пресуде другостепени суд одлучује, по правилу, једном одлуком, односно да се изузетно о жалбама против исте пресуде може одлучивати и са више одлука, то је Апелациони суд одлучио да накнадно пристиглу нову жалбу (осуђеног) изјављену против пресуде Вишег суда у Чачку Кв-158/2015 од 08.01.2016. године одбије као неосновану, без потврђивања првостепене пресуде, јер је то већ раније учињено, када је пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-140/16 од 04.02.2016. године одбијена као неоснована, жалба браниоца осуђеног Н.Т., а напред наведена првостепена пресуда Вишег суда у Чачку потврђена.

(пресуда Вишег суда у Чачку Кв-158/2015 од 08.01.2016. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-270/16 од 01.03.2016. године)

*Сентенцу приредила: Тина Филиповић
судијски сарадник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ОДБАЧАЈ ЖАЛБЕ КАО НЕДОЗВОЉЕНЕ

У ситуацији када је усвојена молба за условни отпуст, жалба осуђеног је недозвољена.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крушевцу Куо.бр.95/15 од 14.12.2015. године, у ставу првом изреке побијаног решења усвојена је молба за пуштање на условни отпуст осуђеног Б.С. из Крушевца, па је осуђени пуштен на условни отпуст са издржавања казне затвора која му је изречена пресудом Вишег суда у Крушевцу Кв.бр.160/14 од 31.07.2014. године, с тим што условни отпуст траје до истека предметне казне затвора, односно до 26.12.2015. године. Ставом другим изреке побијаног решења уколико осуђени док је на условном отпусту учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора преко годину дана, суд ће му сходно члану 47. став 1. Кривичног законика опозвати условни отпуст.

Против наведеног решења жалбу је изјавио осуђени због повреде кривичног закона, са предлогом да се побијано решење укине.

У конкретном случају имајући у виду непосредни правни интерес осуђеног и да му је молба за условни отпуст усвојена, то по налажењу Апелационог суда изјављена жалба није у његову корист, због чега је иста оцењена као недозвољена.

Осим тога, из списка предмета произилази да је побијано решење донето дана 14.12.2015. године, да је осуђени казну затвора издржао дана 26.12.2015. године, а да су списи предмета другостепеном суду по жалби достављени дана 28.12.2015. године, дакле након истека предвиђене казне.

(решење Вишег суда у Крушевцу Куо.бр.95/15 од 14.12.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2 бр.1321/15 од 29.12.2015. године)

*Сентенцу приредила: Наташа Јанковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИТВОР И МЛАЂЕ ПУНОЛЕТНО ЛИЦЕ

(Члан 46. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица)

Притвор према окривљеном који је млађе пунолетно лице продужава се применом одредаба Законика о кривичном поступку, које, за разлику од одредаба Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, суд не обавезују да води рачуна о узрасту окривљеног и могућности његовог школовања.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Јагодини Кв-340/15 од 04.12.2015. године продужен је притвор према окривљеном Ж.Ж, по законском основу из чл. 211 ст. 1 тач.1 и 4. ЗКП.

Бранилац је у жалби указао да даље задржавање окривљеног у притвору није целисходно, будући да се на тај начин окривљеном који је рођен 1995. године онемогућава да заврши редовно школовање.

Међутим, иако окривљени припада категорији млађих пунолетних лица јер још увек није навршио 21 годину живота, првостепени суд је правилно применио одредбе ЗКП-а којима је регулисан притвор као мера обезбеђења присуства окривљеног, а не одредбе Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица у смислу којих је суд дужан да приликом доношења одлука води рачуна о узрасту малолетника и могућности школовања. Ово из разлога, што одредба члана 46. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, којом је прописано које се од одредби наведеног закона примењују у поступку према млађем пунолетном лицу, не упућује и на сходну примену одредаба истог којима је регулисан притвор, па будући да се, с обзиром на околности конкретног случаја, несметано вођење и окончање кривичног поступка као сврха мера за обезбеђење присуства окривљених, по оцени Апелационог суда, не може остварити другом мером, то су наводи у жалби којима се указује да је у интересу окривљеног да заврши школовање и да даље задржавање у притвору није целисходно, оцењени као неосновани и без утицаја на правилност побијаног решења.

(решење Вишег суда у Јагодини Кв-340/15 од 04.12.2015.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-1253/15 од 15.12.2015.године

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

)

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ ПО ПРИГОВОРУ РАДИ УБРЗАВАЊА ПОСТУПКА

(Члан 7. став 1. и став 2. Закона о заштити права на суђење у разумном року)

За заснивање надлежности суда за поступање по приговору ради убрзавања поступка нужно је утврдити пред којим судом се, у тренутку подношења приговора, води поступак у предмету на који се приговор односи.

Из образложења:

Подносилац приговора Д.Ђ. из Пожаревца поднео је приговор Апелационом суду у Крагујевцу ради убрзавања поступка дана 27.01.2016. године, у парничном предмету Основног суда у Пожаревцу.

Сходно одредби чл. 7 ст.1 Закона о заштити права на суђење у разумном року, странка подноси приговор суду који води поступак или суду пред којим се води поступак ако сматра да је јавни тужилац повредио њено право. Како се у конкретном случају списи

предмета Основног суда у Пожаревцу на које се приговор односи, у тренутку подношења истог нису налазили у Апелационом суду у Крагујевцу већ у Основном суду у Пожаревцу то је првостепени суд био надлежан за одлучивање по приговору ради убрзавања поступка.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Р4р-9/16 од 17.02.2016. године)

*Сентенцу приредила: Катарина Миленковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ ПО ПРИГОВОРУ РАДИ
УБРЗАВАЊА ПОСТУПКА
(Члан 7. став 1. и став 2. Закона о заштити права на суђење у разумном року)**

Председник Апелационог суда у Крагујевцу је стварно надлежан за одлучивање по приговору ради убрзавања поступка у предмету Основног суда у Крушевцу, који се у моменту подношења приговора налази пред Апелационим судом. Околност да је у поступку по жалби донета другостепена одлука пре подношења приговора, не ослобађа председника Апелационог суда у Крагујевцу обавезе да одлучује о приговору будући да се предмет физички налазио у Апелационом суду још неко време након подношења приговора, све до експедиције предмета.

Из образложења:

Предлагач М.С. из Крушевца поднео је приговор Апелационом суду у Крагујевцу ради убрзавања поступка дана 22.02.2016. године, у парничном предмету Основног суда у Крушевцу.

Списи предмета Основног суда у Крушевцу су по жалби примљени у Апелациони суд у Крагујевцу дана 14.04.2015.године, док је другостепена одлука донета у седници већа дана 04.02.2016. године. Израђена одлука предата је Одељењу судске праксе дана 03.03.2016. године која је након прегледа у наведеном одељењу експедована првостепеном суду дана 10.03.2016. године.

Сходно одредби чл. 7 ст.1 Закона о заштити права на суђење у разумном року, странка подноси приговор суду који води поступак или суду пред којим се води поступак ако сматра да је јавни тужилац повредио њено право.

Будући да је у конкретном случају приговор ради убрзавања поступка поднет председнику Апелационог суда у Крагујевцу дана 22.02.2016. године, односно у тренутку када се првостепени предмет налазио у Апелационом суду у Крагујевцу ради одлучивања по жалби, то је исти био надлежан за одлучивање по изјављеном приговору, при чему није од утицаја на заснивање стварне надлежности председника Апелационог суда у Крагујевцу чињеница да је приговор поднет након доношења другостепене одлуке.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Р4р-23/16 од 30.03.2016. године)

*Сентенцу приредила: Катарина Миленковић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Др ИЛИЈА ЗИНДОВИЋ

судија Апелационог суда у Крагујевцу

УПИС У ЈАВНЕ КЊИГЕ – *CONDICTIO SINE QUA NON* ЗА СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ НА НЕПОКРЕТНОСТИМА ИЛИ БИТАН ЕЛЕМЕНТ НАЧЕЛА ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ

Увод - Суштина проблема

У материји стварног права својина на ствари и правни основ њеног стицања представља темељ ове гране права. О томе шта је то правни основ и у чему се огледа његова суштина у правној теорији се воде дискусије при чему постоје ужа и шира схватања о садржини тога појма. Но, без обзира на различито схватање, правни основ се мора посматрати у смислу позитивног права и његових норми које омогућавају да се прибави једно право *in concreto*. При томе, тај правни основ се најчешће везује за правни посао,¹¹ који настаје као резултат сагласних воља уговорних страна да се пренесе право својине. У том процесу стицања права својине, упис у јавне књиге понекад се фетишизује и ставља изнад свог значења и погрешним тумачењем претвара у сам правни основ иако је он само један од елемената који више служи обезбеђењу права трећих лица и реализацији начела правне сигурности.

І. О стицању права својине

Право својине је по својој структури једно сложено право. Та сложеност се огледа не само у погледу садржине права (овлашћење држања, овлашћење коришћења и овлашћење располагања), већ и у стицању права својине на ствари. Ово треће овлашћење, у нераскидивој је вези са стицањем права својине, које је по својој суштинској природи доста сложено. Колико је та сложеност присутна говори чињеница да постоји подела не само у погледу начина стицања својине, већ постоје и различити правни системи који на посебан начин регулишу моменат стицања права својине.

Транслативан начин стицања својине (који је карактеристичан за Француски правни систем) време стицања својине везује за моменат склапања уговора. За овај начин стицања својине је карактеристично да својина на новог власника – прибавиоца прелази моментом закључења уговора без обзира да ли је купопродајна цена плаћена и да ли је ствар предата у државину.

Други начин деривативног стицања својине, а везано за непокретности, јесте онај који поред основа за стицање својине (уговор) захтева и модус стицања али који модус се не састоји у предаји ствари (увођење у државину), већ у упису у јавне књиге. Према позитивним законским решењима, овом систему припада већина законодавстава у свету, па и наше законодавство.

Др Илија Зиндовић, судија Апелационог суда у Крагујевцу.

¹¹ Правни основ може бити изражен и кроз одлуку државног органа или на други начин.

Дилеме око тога које од ова два решења је прагматичније узрокују опречне теоријске расправе а у решавању спорних случајева у судској пракси присутна су различита решења при чему се, у зависности од ситуације и чињеничног стања елементу уписа у јавне књиге даје суштински или допунски значај.

Према одредби чл. 33 Закона о основама својинскоправних односа Републике Србије прописано је да:

“На основу правног посла право својине на непокретности стиче се уписом у јавну књигу или на други одговарајући начин одређен законом”.

Ако се узме у обзир само језичка формулација, без циљног тумачења ове одредбе произлазило би да је “упис у јавну књигу” кључни елемент у стицању права својине на непокретности, што се не би могло прихватити исправним. Шта више, могло би се сматрати да је обрнута ситуација тј. да је правни посао кључни елемент у стицању права својине на непокретности а упис у јавне књиге више техничка реализација овог првог елемента и гарант начела правне сигурности. Но, без обзира на ову констатацију, намеће се логичан закључак да оваква законска формулација није најсрећнија и да би исту одредбу требало преформулисати а ради прецизнијег одређења значаја уписа у јавне књиге као једног од елемената за стварање основа за стицање својине на непокретности у нашем праву

II. Дејство уписа у јавне књиге као елемента за стицање својине

Док се код стицања својине на покретним стварима, поред правног основа и предаје ствари у државину, тај процес „стицања својине“ заокружује, када су у питању непокретности са та два елемента процес стицања својине се не завршава. Потпуност се остварује реализацијом трећег елемента тј. уписом у јавне књиге или на други одговарајући начин одређен законом. Овај упис зове се укњижавање (интабулација – параграф 431 аустријског грађанског законика)¹².

Овакав модус за стицање својине на непокретностима садржавао је, као правило и параграф 292 Српског грађанског законика који је прописивао: „, као што је опредељено, да се непокретне ствари у књиге баштинске код судова уводе, тако ће се при свакој промени господара морати на новог баштиника исто непокретно добро пренети и уписати“.

Из овакве формулације је произишло да, уколико власник ствари није био убаштињен или није имао тапију није ни могао на другом пренети право својине на непокретности. Све то је довело до ситуације да је промет непокретности био успорен. Због тога је 13. јула 1950. године донета Уредба о убрзању рада код судских и иследних власти, а чијим ширим тумачењем њених одредби, судови су прихватили и становиште да и уговори о преносу права имају вредност убаштињења. Да се упис у јавне исправе није апсолутно сматрао основом стицања својине говоре и примери из судске праксе из тога периода. Тако је у случају који се поставио поводом питања - какав је поступак кад неко изјави да је имање изложено у тапији на потврђење поднесено његово а не баштиника продавца, Касациони суд је у одлуци 791 од 4. марта 1883. године изнео став да: „суд је био дужан да према оваквом тражењу претходно саслуша подносиоца тапије, баштиника, па ако би тада навео, да је имање његова својина, а жалилац би ипак остао при својим

¹² Д. Стојановић: Стварно право, Крагујевац, 1998, стр 151.

наводима, онда је према пропису параграфа 293. ГЗ у вези са параграфом 138 Гр С.П., пошто у овом случају наступа спорно питање о праву својине, суд био дужан упутити ону страну која је у мањем праву, да у одређеном року поведе парницу против друге стране, те да се пресудом расправи, ко је господар имања¹³.

Француско право се не сусреће са оваквим проблемом. Аутори *Code civil-a* су пошли од начела која су супротна римском праву: сам моменат закључења уговора представља основ за пренос права својине тј. дејство традиције наступа самим током закључења уговора. То правило је изражено у чл. 1138 *Code civila* где је прописано: „обавеза на предају ствари је настала оног момента када је постигнута сагласност воља страна уговорница. Та обавеза чини повериоца власником и преноси на њега ризик од момента када је настала обавеза на предају ствари (тј. од момента када је закључен уговор), иако предаја још није извршена. . . „

Закон о основама својинскоправних односа Србије остао је веран римско-германској традицији неопходности уписа права стицања својине на непокретностима. Ипак, ни законска формулација чл. 33 Закона није свеобухватна и не даје прецизна решења за све ситуације, што даје могућност судској пракси ширег тумачења овог прописа и његовог адекватног прилагођавања практичним случајевима. Наравно, то даје и могућност искривљеног тумачења овог прописа па и одређених злоупотреба.

Закон о основама својинскоправних односа је (у чл. 35) у вези покретних ствари регулисао питање како поступати у случају сукоба права узастопних купаца који своје право изводе од истог продавца (право стиче лице коме је ствар прво предата). Међутим, када су у питању непокретности, законодавац у оваквим случајевима није предвидео посебно правило по коме би се могло поступати. Законодавац очигледно с разлогом није усвојио правило о сукобу основа при стицању права на непокретности које је раније било садржано у параграфу 298. Српског грађанског законика (ако је власник једну исту непокретност уступио различитим лицима, онда својину на тој ствари стиче онај који је пре тражио укњижбу у јавну књигу“ („Који пре на једну ствар непокретну у књиге јавне уведен буде, онога је ствар“).

При оваквој ситуацији наша судска пракса, као кључни елемент у погледу разрешавања оваквих спорова узела је савесност. То значи да уколико постоји сукоб између два купца на непокретној ствари а који своје право изводе из истог сопственика, јаче право у стицању својине признаје се ранијем купцу ако је доцнијем купцу било познато или је исто могло знати да је непокретност већ раније била продата (евентаулно предата) ранијем купцу. Несавесност каснијег купца се цени кроз два елемента:

1. сазнање о постојању уговора о продаји непокретности ранијем купцу, и
2. сазнање о предаји непокретности ранијем купцу .

Овај други елемент је допунског карактера и може да укаже на савесност или несавесност доцнијег купца ако није сигуран да је ранији власник пренео првом стицаоцу у својину предметне непокретности. Ако се несавесност каснијег купца огледа у сазнању о претходном уговору није ни потребно да је непокретност уопште предата.

У ситуацији да су оба стицаоца савесна а доцнији стицалац је своје право стицања својине уписао у јавну књигу (без обзира што су ту ствар пре њега купила друга лица)

¹³ О овоме више види: Б. Благојевић: О преношењу хипотеке, Архив 2012, књ. В. бр. 5. стр. 367, и М. Константиновић, Архив 1923, књ. VII бр. 3. стр. 202.

онда својина на тој ствари се признаје доцнијем стицаоцу.¹⁴ Значи ако је то лице уписано у јавне књиге као власник, њему се признаје право својине без обзира на редослед стицања. Претходни услов је његова савесност (да није знао нити је могао знати да је пре њега неко ту ствар купио).

III Проблеми и последице(не)благовременог уписа у јавне књиге

Из напред изложеног произилази да дејство уписа права својине у јавне књиге означава моменат преноса, својине на непокретности са правног претходника на правног следбеника и обезбеђује одређену правну сигурност. Међутим, када су у питању јавне књиге (земљишне књиге, катастар непокретности) и за тај систем важе одређена начела. То су: начела јавности – што подразумева да је сазнање о упису у ове књиге свакоме доступно и свако има право увида у њих без доказивања правног интереса за тај увид, и начело формалитета, према коме се стицање и престанак стварних права која се уписују у јавне књиге врши одговарајућим уписом (са одређеним подацима) у те јавне књиге и начело приоритета, према коме је јаче право исте врсте оно које је раније уписано у јавне књиге и начело легалитета које подразумева да се упис у јавне књиге врши само на основу исправа које су законом предвиђене и сачињене у прописаној форми¹⁵.

Према чл. 60. Закона о државном премеру и катастру Републике Србије¹⁶ прописано је да:

„(1) Својина и друга стварна права на непокретностима стичу се, преносе и ограничавају уписом у катастар непокретности (конститутивност уписа), а престају брисањем уписа“.

На први поглед стиче се утисак да је овај закон преузео регулативу својинскоправних односа, што је у искључивој надлежности Закона о основама својинскоправних односа, те да је упис у јавне књиге основ за стицање својине на непокретностима. Међутим, ради се о привиду јер ст.2. чл.60. цитираног закона надопуњује ст. 1. и прописује:

„(2) У случајевима одређеним законом, својина и друга стварна права на непокретностима могу се стећи и пре уписа у катастар непокретности, а уписом производе дејство према трећим лицима (декларативност уписа).“

Стога, у случају спорних ситуација, ови ставови чл.60. Закона не смеју се тумачити одвојено већ се морају сагледавати заједно у контексту датог чињеничног стања и уз обавезно узимање у обзир одредби Закона о основама својинскоправних односа.

За дејство уписа у јавне књиге важи претпоставка тачности. То значи да је последица те претпоставке, да савесна лица, која се ослањају на упис у јавне књиге не могу бити оштећена у правном промету. Дејство те фикције наступа протеком објективног рока од 2 године. Тај рок почиње да тече од дана уписа. Међутим, уколико је у току рока покренута парница за брисање тога уписа, па се правоснажном пресудом нареди такво брисање и фикција апсолутне тачности у односу на такав упис не наступа¹⁷.

¹⁴ Ближе о овоме види: М. Орлић: стицање својине на непокретностима на основу уговора, Зборник радова са Симпозијума о својинско правним односима, Крагујевац, 1980.,стр.19.

¹⁵ Д. Стојановић- Д. Поп Георгиев: Коментар закона о основама својинско правних односа, Београд, 1980, стр 93.

¹⁶ „Службени гл. Р.С“, бр.72/2009, 18/2010 и 65/2013.

¹⁷ Ибид

Све ово указује да систем дејства и значење уписа у јавне књиге отвара питање да ли је упис у јавне књиге законски начин деривативног стицања права својине на непокретностима, или само ствара максимално могућу правну сигурност у правним односима уговорних страна и трећих лица.

Ипак, и поред испуњености свих услова за упис права у јавне књиге (постојање законом прописане исправе састављене у прописаној форми, савесности странака и доступности јавности уписа) неажурно вођење јавних књига може створити велики проблем у погледу оцене коме признати право својине у следећим случајевима:

1. нови стицаоци поседују законом прописан формалан акт о стицању својине, ствар није предата у државину првом стицаоцу већ другом а оба уговарача – прибавиоци су савесни јер није дошло до промене уписа у јавне књиге од ранијег стицаоца.
2. нови стицалац поседује законом прописан сачињен формални акт о стицању својине али из објективних разлога није извршен упис његовог права својине у јавне књиге а према ранијем власнику је покренут поступак извршења и то путем продаје управо те непокретности.
3. нови стицалац поседује уредан законом прописан формални акт (уговор о купопродаји) ствар му је предата у државину, поднео је захтев за укњижбу свога права у јавне књиге али до укњижбе није дошло јер је пре склапања уговора донета забрана отуђења и оптерећења те непокретности али забележба те забране није била спроведена у јавне књиге до момента склапања уговора.
4. нови стицалац поседује уредан законом прописан формални акт (уговор о купопродаји) ствар му је предата у државину, поднео је захтев за укњижбу свога права у јавне књиге али до укњижбе није дошло јер је пре склапања уговора донета забрана отуђења и оптерећења те непокретности а која забележба је уредно извршена (извршен упис у јавне књиге) и пре момента склапања уговора.

У давању одговора на питања у вези могућих ситуација а које се у пракси често догађају, налазимо да елемент савесности код купца треба да игра кључну улогу. Следом тога одговори би били следећи:

1. - у првом случају, обзиром да су оба стицаоца савесна, предност у стицању својине сходно чл. 35 ЗОСПО, треба признати сваком стицаоцу који је у државини непокретности односно оном стицаоцу коме је ствар прво предата у државину

2. - у другом случају, уколико суд има информацију да је предметна непокретност раније продата, до укњижбе права својине новог стицаоца није дошло кривицом (нпр. чекало се на укњижбу због добијања решења о порезу на пренос апсолутних права и клаузуле о плаћеном порезу), поступак извршења продаје те непокретности (као ствари ранијег власника) треба обуставити и о свему томе обавестити потенцијалног купца у судском поступку јер он од тог момента (тј. момента сазнања тих околности), постаје несавестан. Ако пак суд ни нови купац у судском поступку немају те информације онда је и нови купац савестан, (суд је поступао исправно). У том случају правни основи стицаоца су једнаке снаге па право својине треба признати стицаоцу у зависности ко је у државини непокретности. Ако је ствар предата првом купцу (купац по уговору) тј. исти је у државини ствари, онда својину на ствари треба признати том лицу. Ако том лицу и поред постојања законског формалног акта о стицању, ствар није предата у државину већ је моментом продаје од суда била у државини ранијег власника, онда својину на ствари треба признати стицаоцу који је ствар купио преко суда

3-4. -у случају да је након отуђења ствари и овере уговора од надлежног државног органа и предаје ствари у државину, од стране суда стављена забрана отуђења те ствари, па нови стичалац због те забране не може да се укњижи као власник ствари, том стицаоцу, због савесности, треба признати право својине и поред забележбе забране отуђења донете од стране суда. Ако ствар, и поред постојања формалног акта није предата у државину, уговор није ни извршен па судску забрану отуђења те ствари треба поштовати и даље поступати у складу са законом. Ово важи и у случају да је забележба забране отуђења спроведена пре овере уговора о продаји.

Стоји чињеница да је чл. 60 Закона о државном премеру и катастру¹⁸ прописано да је : 1) својина и друга стварна права на непокретностима стичу се, преносе и ограничавају уписом у катастар непокретности (конститутивност уписа), а престаје брисањем уписа.

Из овакве формулације произилази да је основ стицања на непокретностима упис у катастар непокретности, а не основ који смо раније навели. Чини се да је оваква формулација неадекватна, те да би било логичније да упис у катастар непокретности представља евиденцију о својини (па и одређених личних) права уз постојање правног основа.

IV. Проблеми у пракси

У судској пракси јављали су се различити случајеви у вези тумачења значења одредбе чл. 33. Закона о основама својинскоправних односа. У већини случајева, та одредба је исправно тумачена тј. да је упис у јавне књиге не кључни основ стицања својине на непокретностима већ само један од елемената за исправно стицање права својине. У појединим случајевима, одредница о упису у јавне књиге је апсолутизована и по значају стављена испред правног посла исти сводећи на формални акт без икаквог дејства, што је потпуно погрешно. Следећи пример из праксе управо показује апсурдност погрешног тумачења значаја уписа у јавне књиге као елемента у стицању права својине на непокретности.

Продавац Н.М. из Н.С. (приватни предузетник) продао је купцу В.Д. из Г. стан у изградњи, површине 44м2. Уговор је оверен код Општинског суда у Н.С. 27.2.2002. године. Анексом уговора који је оверен код суда 6.1.2010. године стан је предат у државину купцу и констатована је тачна површина стана и да су странке уредно измириле све обавезе. Након тога, купац је поднео захтев за обрачун пореза на пренос апсолутних права и 8.1.2010. године поднео захтев за укњижбу права својине у јавне књиге на предметном стану.

У међувремену, треће лице М.Д. (као поверилац продавца) на основу извода из пословних књига Привредном суду у Н.С. поднело је предлог за извршење и наплату новчаног потраживања у износу од 98.564,81 динар и предлог за забележбу забране отуђења предметног стана који се у Служби на катастар непокретности још увек водио као власништво продавца Н.М. Суд усваја предлог за извршење као и предлог за забрану забележбе отуђења предметног стана и решење о забрани доставља Служби за катастар непокретности који дана 22.11.2010. године уписује назначену забрану. При томе, суд је од стране извршног дужника Н.М. (продавца) већ био обавештен да је предметни стан већ раније био продат.

¹⁸ „Службени гласник РС“ бр 72/2009 ... 96/2015

Иако је купац В.Д. захтев за упис права својине на стан поднео 8.1.2010. године укњижба у Служби за катастар непокретности је извршена тек након 2 године – 25.1.2012. године.

Обзиром да у моменту, забележбе решења о извршењу (иако је имао сазнање да је стан раније продат) суд доноси закључак о продаји предметног стана и на рочишту за јавну продају од 4.10.2012. године, стан продаје заинтересованом трећем лицу В.К. као купцу за 60% од тржишне цене.

У то време купац В.Д. је већ био укњижен као власник стана, али је сада нови власник В.К. на основу одлуке суда затражио да се у Служби за катастар непокретности укњижи као власник стана, што је назначена Служба и учинила. Након тога, купац В.К. је стан продао 3 лицу а треће лице се као савестан купац укњижило као власник стана у Служби за катастар непокретности.

Први купац, као савестан очигледно је ускраћен и у току је судски поступак за накнаду штете а као тужени се јавља и Република Србија.

У конкретном случају, очигледно је суд погрешно тумачио одредбу чл. 33. Закона о основама својинско правних односа, налазећи да је укњижба права својине у јавне књиге *condictio sine qua non* за стицање права својине на непокретностима без обзира на постојање уговора о купопродаји оверен код надлежног суда и чињеница да је уговор извршен и да су то суд и нови купац све знали.

Закључак

У вези свега изложеног налазимо да се може извести следећи закључак:

Укњижба права својине на непокретности у јавне књиге, није *condictio sine qua non* за стицање права својине на непокретностима. Значи, укњижбу тог права у јавне књиге не треба схватати као кључни елемент за стицање својине на непокретностима већ као помоћни елемент, који уз дејство основног и кључног елемента правног основа - правног посла, употпуњује и заокружује тај процес. Тиме се упис манифестује и као битан елемент правне сигурности посебно за трећа лица. У случају изложених могућих ситуација и сукоба права нових стицаоца, савесност стицаоца треба да има кључну улогу у тумачењу чије право у том односу је јаче.

НАДЕЖДА ВИДИЋ

судија Апелационог суда у Крагујевцу

**ПРИМЕНА И ТУМАЧЕЊЕ ПРАВА
У КОНТЕКСТУ ПРАВИЛНОГ ДОНОШЕЊА СУДСКИХ ОДЛУКА****Увод**

Неуједначеност судских одлука веома је актуелна тема у Србији, али је заживела кроз уопштenu дефиницију „неуједначеност судске праксе“ или потреба „уједначавања судске праксе“, па се проблем фактички најчешће решава подређивањем одлука које треба донети одлукама које су већ донете, без упуштања у њихов квалитет и правну аргументацију.

Владавина права подразумева да закони једне земље важе једнако за све и да се у њиховој примени не сме правити разлика међу грађанима. Судови једне државе морају решавати идентична правна питања на исти начин. То значи да на идентично или приближно идентично утврђено чињенично стање у различитим поступцима треба једнако применити право и донети усаглашене одлуке. Међутим, због примене правила о терету доказивања ни у такозваним „типским предметима“ чињенично стање не мора увек бити утврђено на једнак начин, па уколико су и жалбени наводи у поступку по жалби различити, с обзиром да другостепени суд испитује првостепену пресуду у границама жалбених навода, а само битне повреде поступка и правилност примене материјалног права, по службеној дужности не може се очекивати увек иста одлука.

I Проблем уједначавања судске праксе

Усаглашеност судских одлука у истим чињенично-правним ситуацијама треба да се постигне тако што ће сваки судија као зналац правилном применом права и правилним тумачењем права добити исти резултат као и други судија који поступа у истој правној и чињеничној ситуацији. Пут за овакво уједначавање судских одлука много је тежи али поузданији од преузимања решења из већ раније донетих одлука, чију аргументацију судија, неспорно, може користити као проверу сопствене примене права.

Међутим, уједначавањем судских одлука не сме подразумевати просто преписивање већ донетих судских одлука у сличним судским предметима без претходне провере да ли су те одлуке донете исхитрено и уз ваљану правну аргументацију односно правилну примену прописа, јер је такав механизам уједначавања судске праксе супротан нашем континенталном правном систему.

У Србији су присутне честе и обимне измене закона, посебно процесних, што захтева време за прилагођавање како судија, тако и адвокатуре и грађана као потенцијалних учесника у поступку којима је пре подношења тужбе или обраћања суду или органима управе неопходно потребна процена успеха у спору како би донели одлуку да ли да га покрену или да своје спорне односе реше на други начин, нпр. медијацијом, вансудским

поравнањем, поравнањем пред судом и слично. Честе промене прописа, делом произашле из потребе да се стари прописи прилагоде новом друштвено-економском систему на брзом прелазу из старог система друштвене својине и прописа који су одраз социјалистичког друштва, намере да дефинише и правно уоквири нове животне ситуације и да се законодавни систем усклади са системима земаља Европске уније, а делом и одраз недовољног сагледавања проблема, због чега су присутне и непрецизне и неусклађене норме које су опасност за појаву неуједначених судских одлука. Проблеми који настају у примени права не могу се приписати искључиво судовима нити се може очекивати да правосуђе брзо разреши све нејасне ситуације које произађу из недоследности, непрецизности и сталне промене прописа, а ово посебно када се има у виду обавеза судија да приликом одлучивања воде рачуна и о основним људским правима која су гарантована Уставом и Европском конвенцијом, и о правним схватањима Уставног суда, у ситуацији када прописи нису усклађени са наведеним актима или нису међусобно усклађени.

Непрецизне и неусклађене норме, нарочито оне које су донете од стране јединица локалне самоуправе, често и у прекорачењу овлашћења, судови у примени права морају да превазиђу иако нису овлашћени да уређују правне односе, већ да примењују право, како је то и прописано Уставом и Законом о судијама.

Наше континентално право подразумева примену закона и подзаконских аката као извора права. Судске одлуке морају бити засноване на Уставу, Закону и другим општим актима, уз правилно тумачење права када постоје правне празнине, нејасне, непрецизне или несагласне норме, уз уважавање аргументације изражене кроз друге судске одлуке, при чему треба имати у виду да одлуке из истог чињеничног и правног основа не могу бити увек исте, због тога што је напуштен принцип утврђивања материјалне истине и прешло се на примену правила о терету доказивања и то не само у парничним већ и у кривичним стварима. Међутим, последње деценије намеће се судска пракса као најважнији извор права што је некомпатибилно континенталном праву.

Тумачење права је сталан процес у корелацији са непрецизним, нејасним, супротним, недостајућим нормама али и са претераним нормирањем подразумева коришћење правних начела и правних стандарда који помажу да право одговори на конкретан чињенични склоп када правна норма не пружа одговор, али захтева и самосвесног, одговорног и независног судију који правну струку не своди на једноставну интерпретацију норме без повезивања са другим нормама релевантним за конкретан случај и који није аутомат за производњу пресуда. Правна схватања, које се често изражавају објављивањем „сентенци“ могу бити само орјентир и помоћ у примени права јер је тешко предвидети све чињеничне околности на које треба применити норму. Због тога судије треба да имају пуну слободу да непристрасно, али у складу са Уставом, Законом, међународно признатим актима, својим тумачењем чињеница одлучују у предметима. Међутим, то не подразумева да судије могу одлучивати изван контекста уставног и нормативног оквира, и тако установити судску праксу која није у складу са тим оквирима и непримерено се, супротно начелу поделе власти, умешати у извршну и законодавну грану власти.

Познат пример из блиске прошлости који је био ван овог контекста је тумачење конформног метода обрачуна камате који је судска пракса установила као припис камате. Наиме, ранијим Законом о висини стопе затезне камате („Сл.лист СРЈ“, бр.9/01, 1/01-Уставна повеља, „Службени гласник РС“, бр.31/11 и 73/12), било је прописано да се затезна камата обрачунава конформним методом. Како ниједним другим општим актом није било прописано шта подразумева обрачун овим методом пропуштено је да се сагледа научни аспекта, већ је проблем препуштен вештацима који су га погрешно протумачили

као припис камате иако је према научној теорији конформни метод обрачун камате за мањи број дана од уговореног и углавном се примењује за обрачун камате код орочене штедње у банкама. Иако овај метод обрачуна камате није садржао припис камате, у судској пракси је тако заживео. У време ванредних прилика-високе инфлације, такав обрачун камате је фактички нивелисао штету коју поверилац трпи због чекања новца, али је касније, у време стабилности динара изгубио и ту сврху и постао превелики терет за дужнике. Тако погрешно установљена судска пракса превазиђена је тек интервенцијом Уставног суда Одлуком Уж-82/09 од 12.07.2012. године, а потом и законодавне власти доношењем Закона о затезној камати („Службени гласник РС,бр.119/12), којим је овој врсти камате враћена њена правна природа-интерес за чекање наплате потраживања у новцу.

Такође у пракси, из чињенице да суд у одлуци даје оцену доказа уз примену права, грешком у тумачењу права неки судови често полазе од тога да вештак није овлашћен да при изради налаза и мишљења користи право, иако прописи дефинишу највећи део појава који су предмет вештачења, највише у области економије, грађевинарства и медицине. Налаз и мишљења вештака најчешће мора бити засновано не само на правилима и стандардима науке већ и на тим прописима а уобичајена формулација да се вештак изјасни по „правилима струке“, без позивања на релевантне прописе и научне стандарде неће омогућити судији да уради квалитетну пресуду. На пример, квалификација више лаких телесних повреда као тешке телесне повреде јесте научни стандард, али досуђење висине накнаде штете која припада оштећеном, поред осталих околности, зависи и од тога да ли су поштоване процедуре у лечењу које су најчешће прописане подзаконским актима. У другом случају, Закон о планирању и изградњи и подзаконски акти из ове области јасно дефинишу бројне појмове, па вештак не може сачинити налаз и мишљење позивајући се само „на правила струке“ уколико постоје јасне прописане процедуре и научни стандарди којима морају објаснити тзв. „правила струке“.

Вештак саобраћајне струке може сачинити просторну и временску анализу тока саобраћајне незгоде, али не само на основу законитости природних наука без ослоња на одговарајуће одредбе Закона о безбедности саобраћаја који се односе нпр. на прилагођену и дозвољену брзину, првенство пролаза и слично.

Вештаци економске струке се у највећој мери морају користити позитивним прописима како би сачинили ваљан налаз и мишљење пре свега полазећи од тога шта у књиговодству чини веродостојна исправа, односно рачуноводствена исправа, шта је исправа подобна за заснивање привредних односа и слично, а не може сачинити налаз на бази произвољног тумачења чињеница које немају упориште у прописима као што су рачуноводствени и слични прописи. Вештак економске струке не може сачинити ваљан налаз и мишљење у вези са последицама раскида банкарских уговора као што је уговор о кредиту да се пре тога не разјасне правно-релевантне чињенице пре свега последице раскида уговора уколико је раскинут, или у вези висине зараде без упоришта у Закона о раду, колективном уговору, општим актима послодавца, уговором о раду и обрачунском листу.

Приликом тумачења права неопходно прво дефинисати појмове и утврдити да ли су прописани или су дефинисани стручним стандардима. Уколико су прописани, тада нема места позивању „на правила струке“, а уколико нису прописани тада се у помоћ морају позвати научни стандарди и доктрине.

II Значај стандарда у тумачењу права

Није спорно да се у праву дефинишу стандарди, али они морају бити јасни и односити се на попуњавање правних празнина и корекцију нејасних, непотпуних, недоречених и колизионих норми. Такви стандарди се нпр. у кривичном праву односе на дефинисање „мале количине“, „мање вредности“. Можда се може утврдити стандард и у парници нпр. за висину накнаде штете за физичке болове као последицу повређивања за одређене врсте повреда, али то се може учинити само на основу налаза и мишљења вештака медицинске струке уз корекцију таквих стандарда према другим околностима, као што је старост повређеног, његов лични праг трпљења бола и сл., а не grubим профилисањем висине износа који се „досуђује“ према интензитету и дужини трајања физичког бола, посебно када се има у виду уочљива разноликост налаза вештака о дужини трајања и интензитету физичког бола за истоврсне повреде. Такве фиксне стандарде нарочито не би требало да установљава пракса једног суда или више судова утврђивањем лимита изнад или испод којих се не може досуђивати ова врста накнаде.

У примени права успостављени су одређени стандарди, кроз одлуке Европског суда за људска права и одлуке Уставног суда, приликом заштите основних људских права као на пример стандард да је личност која врши јавну функцију треба у већој мери да трпи критику преко средства јавног информисања него обичан грађанин и одређене стандарде којима се решава обавезност заштите права личности и заштите права на слободу информисања када су ова заштићена права у колизији.

Ван законодавног контекста било је и погрешно тумачење акцептног налога који је по законској дефиницији био средство плаћања који је касније добио облик средства обезбеђења плаћања као „бланко акцептни налог“, чему је судска пракса погодовала, па је постао извор злоупотребе који је многим привредницима донео невоље.

Није јасно како смо поново дошли у сличну ситуацију и да јасне норме Закона о меници, који је у свему у складу са Женевском конвенцијом о меници, протумачимо тако да „бланко меници“ дамо значај врсте менице, која је строго формална хартија од вредности, уместо обичног доказног средства у парничном поступку, обзиром да јој и Закон о извршењу и обезбеђењу даје само значај веродостојне исправе и да то својство губи уколико буде уложен приговор на решење о извршењу. Дакле, уколико менични образац није попуњен у складу са Законом о меници, што се посебно односи на битне елементе менице, међу којима је и износ дуга који треба платити, није јасно каквим тумачењем смо прихватили да постоји „бланко меница“ као врста менице при том знајући да реч „бланко“ значи празно, а да је меница строго формално хартија од вредности. Закон о меници као и Закон о хартијама од вредности, не познају менично овлашћење на основу кога се накнадно може попунити менични формулар тако да вољом повериоца постане меница.

Ранији Закон о извршном поступку („Службени гласник РС“, бр.125/04) је меници, без обзира на њен квалитет, давао већи значај него другим веродостојним исправама сврставајући је у ред веродостојне исправе којом се на несумњив начин доказује постојање износа и доспелости повериоцевог потраживања (члан 253. став 1. тачка 1.), прописујући скраћени поступак и обавезу дужника да уз приговор поднесе тачно одређене доказе (члан 257.) дакле дакле садржао је претпоставку тачности садржаја и рестриктивније могућности приговарања у односу на друге веродостојне исправе. Ово решење је напуштено Законом о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС“, бр.31/11, 99/11, 109/13 и 139/14). Садашњи Закон о извршењу и обезбеђењу („Службени

гласник РС“, бр.106/15) не прави разлику између менице и других веродостојних исправа (члан 52 став 2 тачка 1), а судска пракса, чак иако је установљена широким тумачењем, наведеног Закона о извршном поступку, ни након престанка његовог важења није измењена у односу установљени појам на „бланко меница“ који ни у време када је заживео у судској пракси није био у складу са Законом о меници („Службени лист ФНРЈ“, бр. 104/46, „Службени лист СФРЈ“, бр. 16/65, 54/70 и 57/89, „Службени лист СРЈ“, бр. 46/96 и „Службени лист СЦГ“, бр. 1/2003). Позивање у појединим судским одлукама на одредбе Закона о меници који се односе на непотпуну меницу (члан 16.), ради оправдавања појма „бланко менице“, не могу се сматрати као правилно тумачењем права, јер меница може бити непотпуна само ако је меница, а то подразумева да садржи друге битне елементе које јој дају то својство (члан 1, 32. и 107.) Закона о меници. Наведени закон познаје само бланко индосамент (члан 12) које одредбе такође не могу никаквим тумачењем установити као правну категорију „бланко меницу“.

Нема оправдања ни различито тумачење одредбе члана 294. ЗПП, којим је прописано да суд по претходном испитивању тужбе доноси решење којим се тужба одбацује ако утврди за то испуњени прописани услови и чл.јана 295. којим је прописано, да ако нема довољно основан за доношење одлуке о неком питању које се поставило у току претходног испитивања тужбе, одлука о овом питању ће се донети по пријему одговора на тужбу или на припремном рочишту, односно на рочишту за главну расправу ако припремно рочиште није одржано. Наиме, ова одредба је била предмет различитог тумачења у судовима Србије. Најпре је било преовлађујуће тумачење тако да суд не може одбацили тужбу уколико је неуредна или због недостатка правног интереса, након одржаног припремног рочишта или првог рочишта за главну расправу. Касније је преовладало тумачење да првостепени суд може одбацили такву тужбу до закључења главне расправе. Међутим, није јасно како је део судске власти ову одредбу тумачио другачије и у ситуацији када је пропуштено одбацивање тужбе у време одржавања припремног односно првог рочишта за главну расправу, и о тужбеном захтеву одлучивали касније, одбијали су га дакле из разлога неуредности тужбе или недостатка правног интереса иако правне последице одбачаја тужбе и одбијања тужбеног захтева нису исте, како се изјашњавао и Уставни суд кроз своје одлуке утврђујући повреду права на правично суђење. Погрешна примена права у конкретном случају не може се правдати дужином трајања поступка јер је то питање од значаја само за евентуалну оцену повреде права на суђење у разумном року уколико такав поступак буде покренут.

Јасна одредба члана 153. став 2. којом је прописано да ако странка делимично успе у парници, суд може с обзиром на постигнути успех да одреди да свака странка сноси своје трошкове или да једна странка накнади другој сразмеран део трошкова је изазвала различита тумачења из кога су произашле и различите одлуке.

Према раније преовлађујућем тумачењу, нарочито у пракси Привредних судова, сразмеран део трошкова се обрачунавао тако што се утврде укупни нужни трошкови сваке од странака, израчуна проценат успеха у спору сваке од странака, па сходно том обрачуну нужни трошкови се за сваку од странака процентуално умање сразмерно успеху те странке у спору и тако добијени износ стави у пребој, а вишак досуди.

Према сада преовлађујућем тумачењу, уколико је тужилац делимично успео у спору, утврђују се његови укупни нужни трошкови и умањују за проценат у коме није успео и остатак досуђује. Тако се занемарују трошкови које је има тужени како би доказао да тужиоцу не припада све што је тужбом тражио иако наведеном нормом тужилац није апострофиран у наведеном контексту.

Овако тумачење је супротно Уставом гарантованом праву на мирно уживање имовине (члан 58. Устава Републике Србије). Ово због тога, што је и тужени који делимично није успео у парници имао издатке на рачун своје имовине и оправдано очекивање да ће ти издаци бити надокнађени сразмерно успеху у спору. Када се имају у виду и одредбе новог ЗПП-а ко може бити пуномоћник физичког лица у парничном поступку, уколико тужени нема сродника који има знања и вештине да га може заступати пред судом и не определи се за представника службе правне помоћи, већ за адвоката, имао би ненадокнадиве издатке на само за судске таксе и доказе који су изведени, већ и за ангажовање адвоката, иако је делимично успео у спору.

З а к љ у ч а к

Неуједначеност судских одлука из истог или сличног и чињеничног утврђења последица је не само несналажења и неједнаког поступања судија и судова у примени и тумачењу права, већ и низа других фактора као што је обавезност примене правила о терету доказивања, недоследност и непрецизност норми и недоречени прописи који су извор правне несигурности, али и претераног нормирања појединих области уз многобројне и честе измене прописа, потреба брзог решавања старих предмета и већ дуготрајне стално присутне журбе у српским судовима да се реши што већи број предмета уз занемаривање квалитета одлука, али и занемаривањем доследне примене признатих међународних правних аката, Устава, закона и подзаконских прописа уз тумачења права применом научних стандарда.

Уједначеност судских одлука може се постићи подизањем квалитета у примени и тумачењу права уз примену општих начела, посебно правичности и савесности, равномерним оптерећењем судија, вредновањем рада судија према сложености и тежини предмета, што би био подстицај за подизање квалитета одлука и другачијом фактичком организацијом одељења судске праксе тако да не врши надзор над судским одлукама као виша судска инстанца у суду истог ранга, већ да формира базу судских одлука Уставног, Врховног касационог и свог суда, прати одлуке других судова и да се заједно са другим судијама стара о примени прописа и правилном тумачењу права, кроз процедуру која је компатибилна одредбама Закона о судијама.

Требало би оснажити Правосудну академију као установу правничког знања која ће судије и друге правнике својим програмима подстаћи да размишљају и помоћи у примени и тумачењу права.

Релевантна је само она судска пракса која има упориште у позитивном праву и која је резултат примене права или правилног тумачења права, а која нам може својом аргументацијом помоћи у сагледавању конкретног случаја.

Није релевантна судска пракса која је супротна позитивним прописима и којом се задира у овлашћења законодавне и извршне власти јер судије нису овлашћене да прописују норме.

Релевантна судска пракса се ствара добрим тумачењем права и прихватањем боље аргументације а не чињеницом да је из суда изашла „супротна одлука“ без упуштања у њену правну аргументацију и заснованост на прописима.

ЈАСМИНА СИМОВИЋ

судија Апелационог суда у Крагујевцу

**ПРАВО НА НАКНАДУ ШТЕТЕ ВЛАСНИКА ВОЗИЛА КОЈИ НИЈЕ
УПРАВЉАО ВОЗИЛОМ У ВРЕМЕ НАСТАНКА ШТЕТНОГ ДОГАЂАЈА ПО
ЗАКОНУ О ОБАВЕЗНОМ ОСИГУРАЊУ У САОБРАЋАЈУ
(„Службени гласник РС“, бр. 51/2009 и 78/2011)**

Садржина члана 18. став 1. и члана 21. став 1. тачка 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 51/2009, 78/2011), може јавити дилему да ли осигурање од аутоодговорности покрива само штете причињене трећим лицима употребом осигураног возила или за разлику од претходног Закона о осигурању имовине и лица („Службени лист СРЈ“, бр. 30/96 ... 55/99) и нематеријалну штету коју претрпи власник осигураног моторног возила који у време настанка штете није управљао возилом (власник је изричито био искључен претходним законом).

Члан 18. став 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 51/2009, 78/2011), прописује обавезу власника моторног возила да закључи уговор о осигурању од одговорности за штету коју употребом моторног возила причини трећим лицима услед смрти, повреде тела, нарушавања здравља, уништења или оштећења ствари, осим за штете на стварима које је примио на превоз - осигурање од аутоодговорности.

Члан 85. раније важећег Закона о осигурању имовине и лица („Службени гласник СРЈ“, бр. 30/96 ...55/99), изричито је прописао да нема право на накнаду штете по основу осигурања од аутоодговорности власник возила чијом је употребом настала штета, без обзира да ли је управљао возилом у моменту настанка штете.

Међутим, члан 21. сада важећег Закона о обавезном осигурању у саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 51/2009, 78/2011) у ставу 1. тачка 1. прописује да нема право на накнаду штете по основу осигурања од аутоодговорности власник возила чијом му је употребом причињена штета, за штете на стварима, а под тачком 2. прописује да нема право на накнаду штете по овом основу возач моторног возила чијом му је употребом причињена штета.

Члан 929. став 1. ЗОО, прописује да је осигуравач дужан накнадити штете настале случајно или кривицом уговарача осигурања, осигураника или корисника осигурања, изузев ако је у погледу одређене штете ова његова обавеза изричито искључена уговором о осигурању.

Из наведеног произилази да према Закону о обавезном осигурању у саобраћају („Службени гласник РС, бр. 51/2009, 78/2011), осигурање од аутоодговорности покрива штете причињене употребом осигураног моторног возила, осим оним лицима и оне врсте штете које су изричито овим законом или закљученим уговором, искључене.

Имајући у виду да је члан 85. раније важећег Закона о осигурању имовине и лица изричито прописао да нема право на накнаду штете по основу осигурања од аутоодговорности власник возила чијом је употребом настала штета, без обзира да ли је управљао возилом у моменту настанка штете и без обзира о којој се врсти штете ради

(материјалној или нематеријалној), а да члан 21. сада важећег Закона о обавезном осигурању у саобраћају, прописује да нема право на накнаду штете по основу осигурања од аутоодговорности власник возила чијом му је употребом причињена штета, а за штете на стварима, што спада у материјалну штету, то у складу са овим законом за осигуравача наступа обавеза да не само трећем лицу већ и власнику који није управљао возилом којим је причињена штета, накнади нематеријалну штету коју је претрпео употребом осигураног моторног возила. Обзиром на изнето следи

ЗАКЉУЧАК

Осигураник – власник власник моторног возила који није управљао возилом у време настанка штетног догађаја, који се десио у време важења Закона о обавезном осигурању у саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 51/2009 и 78/2011), има право на накнаду нематеријалне штете причињене употребном тог возила од осигуравача по основу уговора о осигурању од аутоодговорности.

Напомена:

Спорно правно питање је постављено на састанку грађанских одељења, одељења за радне спорове и одељења судске праксе апелационих судова Републике Србије са судијама Врховног касационог суда, одржаног дана 10.06.2016. године у Нишу.

**ОДГОВОРИ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА
ВИШИХ И ОСНОВНИХ СУДОВА СА ПОДРУЧЈА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У
КРАГУЈЕВЦУ**

Одговори на спорна правна питања постављених од стране виших и основних судова са подручја Апелационог суда у Крагујевцу усвојена на заједничкој седници Грађанског одељења и Одељења за радне спорове одржаној дана 22.10.2014. године.

1. Питање: Да ли тужиоци имају право на исплату разлике у отпремнини у ситуацији када им је исплаћен мањи износ припадајуће отпремнине по ПКУ, а у износу који је утврђен у изјави који су тужиоци потписали?

Одговор: Тужиоци имају право на исплату разлике отпремнине без обзира што су потписали изјаву којом су се одрекли дела отпремнине јер је то једно од Уставом зајемчених права, о чему су се у више одлука изјаснили Уставни суд, Врховни касациони суд и Апелациони суд у Крагујевцу.

2. Питање: Да ли треба прекидати поступке по тужбама запослених у одређеној фирми ради исплате разлике отпремнине, будући да је тужени поднео иницијативу Апелационом суду Београд ради решавања спорног правног питања, да ли тужиоци имају право на исплату разлике отпремнине у ситуацији када нису тражили поништај решења о отказу уговора о раду и када су тужиоци потписали изјаву којом се одричу дела отпремнине која им припада по ПКУ, да је Апелациони суд у Београду прихватио иницијативу туженог и затражио од ВКС решавање спорног правног питања.

Одговор: Нису испуњени законски услови за прекид поступка до доношења одлуке Врховног касационог суда о решавању спорног правног питања.

3. Питање : Да ли је могуће дозволити спровођење извршења преко приватних извршитеља у предметима код којих је у предлогу за извршење и решењу о извршењу наведено да суд спроводи извршење, односно да ли се код већ започетих поступака извршења у предметима где је одређено да извршење спроводи судски извршитељ, уколико поверилац предложи наставак извршног поступка преко приватног извршитеља, суд то дозволити, као и до ког момента у поступку извршења је то могуће предложити?

Одговор: Извршни поверилац у току поступка извршења које спроводи суд може предложити да наставак извршења спроведе извршитељ иако у предлогу за извршење није поставио такав предлог, имајући увиду да законом није искључена ово право извршног повериоца, осим у случајевима искључиве надлежности суда из чл. 3 ЗИО.

4. Питање : Да ли тужиоци имају право на пружање судске заштите у смислу чл. 1 ЗПП и да ли се ради о парници за решавање спора ради накнаде штете у виду разлике између исплаћеног и припадајућег износа пензије настале услед неправилног рада органа правног лица на основу чл. 172 ст. 1 ЗОО?

Одговор: Спор поводом накнаде штете у виду разлике између исплаћеног и припадајућег износа пензије настале услед неправилног рада органа правног лица на основу чл. 172. ст.1 ЗОО је спор за који је надлежан редовни суд сходно чл. 1.ЗПП.

5. Питање : Ако тужилац тражи само утврђење насталог сметања без успоставе пређашњег стања, јер је до успоставе дошло пре подношења тужбе, да ли је таква тужба недопуштена или неоснована, или се по истој може поступати ако тужилац поред утврђеног сметања, тражи забрану будућег сметања државине, а не и успоставу пређашњег стања?

Одговор: Допуштена је тужба којом се тражи само утврђење насталог сметања државине без успоставе пређашњег стања. Ако су испуњени законски услови суд ће усвојити тужбени захтев уколико се тражи само забрана будућег истоврсног или сличног сметања без успоставе пређашњег стања.

6. Питање : Да ли извештај пореске управе о вредности непокретности у поступку одређивања накнаде за експроприсану имовину може побијати пред судом налазом вештака кога је ангажовао предлагач ?

Одговор: Извештај Пореског органа се може оспоравати свим доказним средствима, те уколико порески орган на примедбе странке не достави у вези утврђене вредности непокретности не достави образложени извештај за суд, на предлог странке, висина накнаде се у том случају може утврдити вештачењем.

7. Питање: Надлежност за одлучивање по приговору изјављеном против закључка извршитеља - да ли је надлежно да одлучује веће од троје судија или судија појединац и изгледа отиска штамбиља у складу са чл. 256 ст. 2 ЗИО.

Одговор: Применити члан 256 ЗИО.

8. Питање: Овлашћење извршног судије у примени чл. 44 ст. 2 ЗИО у погледу одлучивања по изјављеном приговору извршног повериоца, да ли се односи само на одбачај, односно одбијање предлога или на сваку одлуку суда којом извршни поверилац није задовољан?

Одговор: Овлашћење извршног судије у смислу члана 44. став 2. ЗИО односи се само на одлуке о приговорима извршног повериоца прописане чланом 40. став 2. и 3. ЗИО а не на сваку одлуку суда којом извршни поверилац није задовољан. Ово са разлога што је чланом 40. став 2. и 3. ЗИО је изричито прописано из којих разлога извршни поверилац може побијати приговором решење о извршењу, те је наведено да га може побијати у делу који се односи на трошкове извршења као и да може побијати приговором решење о извршењу на основу извршне исправе којим је одбијен или одбачен предлог за извршење.

9. Питање: Да ли се захтев за отклањање неправилности односи на радње предузете од стране судског извршитеља, или пак на радње извршног судије, односно које врсте правних лекова у извршном поступку се могу применити, односно против којих одлука суда се могу изјавити правни лекови и у ком року се могу изјављивати?

Одговор: Захтев за отклањање неправилности из члана 74. ЗИО не односи се на радње предузете од извршног судије, већ од судског извршитеља или извршитеља, јер члан 74. ЗИО се односи само на отклањање неправилности у раду извршитеља или

судског извршитеља а не извршног судије. Одредбом члана 74. став 5. ЗИО прописано је да ће суд решењем утврдити, ако је то могуће отклонити, односно наложити отклањање неправилности насталим одлукама или радњама судског извршитеља или извршитеља и обавестити о неправилности Министарство и Комору извршитеља.

10. Питање: Да ли решење о одређивању привремене мере мора бити идентично са тужбеним захтевом, када је правни основ исељење из непокретности?

Одговор: Дозвољено је да суд донесе решење о привременој мери у предметима у којима се тужбени захтев односи на исељење из непокретности а који је идентичан са постављеним тужбеним захтевом.

11. Питање: Да ли пуномоћник физичког лица мора бити дипломирани правник са положеним правосудним испитом кад је реч о пуномоћнику физичког лица, који је крвни сродник тог лица у правој линији, брат, сестра или супружник по чл.85 ст.2 ЗПП.

Одговор: Пуномоћник физичког лица не мора бити дипломирани правник са положеним правосудним испитом када је реч о пуномоћнику физичког лица који је крвни сродник у правој линији - брат, сестра или супружник по чл. 85 ст.2 ЗПП.

12. Питање: На коме је терет доказивања по чл.230 ЗПП, да није упозорење пред обуставу испоруке електричне енергије уручено купцу по правилу личне доставе ЗУП-а у ситуацији када је утврђено да је исто достављено на адресу купца и својеручно потписано од стране лица које је затечено на адреси, а за које не постоји констатација да ли је купац електричне енергије или треће лице?

Одговор: Терет доказивања да је упозорење пред обуставу испоруке електричне енергије уручено купцу по правилима личне доставе ЗУП-а у ситуацији када је исто достављено на адресу купца и својеручно потписано од стране лица које је затечено на адреси, а за које не постоји констатација да ли је купац електричне енергије или треће лице, је на ономе ко врши доставу, односно на ономе у чије име се врши достава (ЕПС) .

13. Питање: С обзиром да је чланом 32. став 4. Уредбе о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом предвиђено да упозорење пред обуставу испоруке електричне енергије купцу може бити садржано у рачуну за утрошену електричну енергију који се не доставља по правилима личне доставе из Закона о општем управном поступку, да ли то значи да ни ово упозорење не мора да се доставља по правилима личне доставе из закона.

Одговор: Упозорење пред обуставу испоруке електричне енергије мора бити уручено по правилима личне доставе из Закона о општем управном поступку.

14. Питање: Да ли постоји правни интерес за подношење тужбе у ситуацији када је потраживање из тужбеног захтева утврђено правноснажном, односно коначном одлуком донетом у управном поступку ?

Одговор: Постоји правни интерес за подношење тужбе у ситуацији када је потраживање из тужбеног захтева утврђено правноснажном, односно коначном одлуком донетом у управном поступку, под условом да одлука управног органа нема обавезујући

део. У ситуацији када одлука управног органа садржи обавезујући део, представља извршну исправу и странка нема правни интерес за подношење тужбе.

15. Питање: Код спорова за сметање државине где се као тужени означавају ЕПС „Снабдевање“ ДОО ПД Центар, ЕД „Електрошумадија“ да ли је неопходно да би се утврдила чињеница противправности у предузетим фактичким радњама тужених да достава обавештења буде лична, лицу које је уговарач купац у смислу чл. 77 ЗУП-а или пак није потребно већ се има сматрати уредном достава обавештење – опомене (јер се ради о актима којима се не окончава управни поступак решење или закључци иако је извршена достава неком од одраслих чланова домаћинства, а како је то прописано чл. 74 ЗУП-а који прописује да се достављање има сматрати извршеним, уколико буде достављено одраслом члану домаћинства, будући да у овом случају није неопходна лична достава јер није прописана ни једним другим законом или општим актом узимајући у обзир и чл. 32 ст. 3 у вези чл. 31 Уредбе о испоруци и снабдевању енергијом. Ово све имајући нарочито у виду карактер обавештења, упозорења као таквог, јер се у конкретном случају не води управни поступак већ се сходно примењују у конкретном случају?

Одговор: Достава опомене пред искључење може се вршити само по правилима о личном достављању прописаних ЗУП-а.

16. Питање: Примена одредбе чл. 294 ст. 2 ЗПП, да ли се сматра да је законодавац ставом 2. прописао одржавање рочишта само са тужиоцем, дакле без позивања туженог. Како поступити у примени чл. 101 ст. 4 и 5, имајући у виду прописану обавезу из чл. 294 ст. 1 тачка 7 ЗПП.

Одговор: На рочиште из члана 294. став 2. ЗПП не треба позивати туженог јер парница није почела да тече с обзиром да није достављена тужба на одговор.

17. Питање: Да ли породичне односе суди судија појединац или се суди у већу, имајући у виду одредбу чл. 35 ст. 1 ЗПП, јер је чл. 507 ЗПП, престао да важи чл. 203 Породичног закона, обзиром да је наведеном одредбом на посредан начин прописано да породичне односе суди судија појединац, а чл. 507 ст. 2 ЗПП није стављен ван правне снаге.

Одговор: У поступцима поводом спорова из породичних односа суд суди у већу.

Одговори на спорна правна питања виших и основних судова са подручја Апелационог суда у Крагујевцу усвојена на седници Грађанског одељења Апелационог суда у Крагујевцу одржаној дана 20.02.2015. године

1. *Питање:* Да ли је тужила која је уговором о купопродаји стакла право својине, а уписана у катастар непокретности, активно легитимисана да тужи за накнаду штете на објекту који је купила, обзиром да из чл. 60 ст. 2 Закона о државном премеру и катастру произилази да у случајевима одређеним законом, својина и друга стварна права на непокретностима могу се стећи и пре уписа у катастар непокретности, а уписом производе правно дејство према трећим лицима (декларативност уписа).

Одговор: Право на накнаду штете припада ономе ко је штету претрпео, сходно чл. 189 ст. 1 ЗОО, који прописује да оштећени има право како на накнаду обичне штете, тако и на накнаду измакле користи. Стога је, за активну легитимацију у спору за накнаду штете на објекту битно својство оштећеног лица, а упис у катастар непокретности није услов за активну легитимацију и остваривање права на накнаду штете настале на објекту. Уколико је утврђено да је тужила купила предметни објекат (да има уговор о купопродаји као ваљани правни посао који представља правни основ за стицање права својине) и да је на објекту који је купила претрпела штету, она има својство оштећеног лица и због тога је активно легитимисана да поднесе тужбу за накнаду штете, без обзира да ли је уписана у катастар непокретности или није.

Право на накнаду штете на објекту не зависи ни од тога да ли је објекат уписан у катастар непокретности јер и власници ванкњижних објеката имају право на накнаду штете, па су стога активно легитимисани да поднесу тужбу уколико су претрпели штету на свом објекту.

2. *Питање:* Шта радити у ситуацији када се тужиоцу или туженом не може уручити позив за саслушање парничне странке, позиви се враћају са назнаком „није тражио“ (што указује да су позиви упућени на адресу у нашој земљи), а странка има свог пуномоћника који наводи да му није позната адреса тужиоца или туженог у иностранству. Да ли се у тој ситуацији може одлучити да се овај доказ не изводи, а да тужени или тужилац сnose терет недоказаних чињеница.

Одговор: Уколико је суд одредио извођење доказа саслушањем парничних странака, а затим утврдио да се позив једној од странака не може уручити јер је у току поступка странка променила адресу (отпутовала у иностранство), а о томе није обавестила суд, што је била у обавези сходно чл. 144 ст. 1 ЗПП, суд ће одредити да се достава позива тој странци изврши истицањем позива на огласну таблу суда, сходно чл. 144 ст. 2 ЗПП. Достављање се у том случају сматра извршеним по протеку рока од осам дана од дана истицања писмена на огласну таблу суда, како то прописује одредба става 3 истог члана. Суд ће затим извести доказ саслушањем само једне странке, применом чл. 278 ст. 2 ЗПП, пошто се друга странка уредно позвана позивом за саслушање странака преко огласне табле суда, није одазвала позиву суда.

Обавеза суда да по службеној дужности прибавља адресу странке постоји само код утврђивања адресе странке, сходно чл. 143 ст. 2 ЗПП, када се ради о достави писмена која се сходно чл. 141 ст. 1 ЗПП лично достављају, где није прописана лична достава позива за саслушање странака, и то у ситуацији када суд није у могућности да уручи писмено које се мора лично доставити на саопштеној адреси. Код промене адресе суд не прибавља нову адресу странке по службеној дужности већ поступа по чл. 144 ст. 2 ЗПП.

У интересу сваке странке је да буде саслушана како би доказала свој захтев односно оспорила наводе и доказе противника, сходно чл. 228 ЗПП, о чему треба да воде рачуна саме странке, а суд приликом одлучивања треба да води рачуна о правилној примени правила о терету доказивања садржаних у чл. 231 ЗПП.

3. Питање: Да ли извршном дужнику припадају трошкови извршног поступка по његовом захтеву и од када, обзиром да је покренут поступак извршења на основу извршне исправе и да је у току извршног поступка укинута клаузула правноснажности пресуде која је била извршна исправа, те је након тога поступак извршења обустављен.

Одговор: Чланом 35 ставом 4 ЗИО прописано је да је уз предлог за извршење, извршни поверилац дужан да приложи извршну исправу или веродостојну исправу у оригиналу или овереној копији или препису, као и друге исправе када је то овим законом предвиђено; извршна исправа мора бити снабдевена клаузулом правноснажности, изузев када је законом дозвољено извршење неправноснажних одлука.

Ако у току поступка извршења буде укинута клаузула правноснажности судске одлуке на основу које је одређено извршење, под условом да се не ради о случајевима када је законом прописано да жалба не задржава извршење, та одлука губи својство извршне исправе и сходном применом одредби члана 42 тачка 2 и члана 44 став 1 у вези члана 76 став 1 тачка 7 ЗИО, извршење се обуставља.

У том случају, приликом одлучивања о захтеву извршног дужника за надокнаду трошкова поступка у смислу члана 34 став 5 ЗИО, треба у сваком конкретном предмету ценити разлоге укидања клаузуле правноснажности, па уколико за укидање клаузуле правноснажности постоји одговорност извршног повериоца он би био у обавези да извршном дужнику надокнади трошкове поступка које му је неосновано проузроковао. Уколико не постоји одговорност извршног повериоца за укидање клаузуле правноснажности он не би био у обавези да извршном дужнику надокнади трошкове поступка, под условом да му није на неки други начин неосновано проузроковао одређене трошкове.

Уколико у току извршног поступка буде укинута клаузула правноснажности судске одлуке на основу које је одређено извршење у случајевима када је законом прописано да жалба не задржава извршење, таква судска одлука самим укидањем клаузуле правноснажности не губи својство извршне исправе и укидање клаузуле правноснажности није од утицаја на поступак извршења све док та одлука постоји.

4. Питање: Да ли се одлука о новчаном кажњавању због непоступања по забрани из привремене мере, одређене решењем у току парничног поступка, доноси у истом парничном поступку, као вид санкције због непоштовања мере независно од поступка њеног извршења, или у посебном извршном поступку, као начин и део механизма извршења привремене мере.

Одговор: Привремена мера обезбеђења представља средство којим овлашћено лице у парничном, ванпарничном и извршном поступку осигурава остварење свог захтева. Правно дејство и циљ привремене мере је обезбеђење а не испуњење обавезе. Привремена мера се може одредити и пре покретања судског или управног поступка али и током тих поступака као и по њиховом окончању.

Приликом одлучивања о предлогу за доношење привремене мере суд пре свега мора да има у виду сврсисходност привремене мере. Суд може да донесе и усвоји предлог за доношење привремене мере иако се током поступка утврди да тужбени захтев тужиоца (лица која је тражило издавање привремене мере) није основан. Привремена мера се спроводи у извршном поступку по одредбама ЗИО и од стране извршног судије. Према чл. 294 ст. 5 ЗИО „извршни дужник односно треће лице коме је издата забрана или налог из ст. 1 тач. 1 до 4 овог члана, који не поступа по забрани, односно налогу, казниће се у складу са чл. 51 овог Закона“.

Чланом 51 ЗИО је регулисано новчано кажњавање извршног дужника ако не поступи по налогу суда. Новчана казна представља меру принуде и изриче се да би се извршни дужник приморао на испуњење обавезе или да се обезбеди несметано вођење поступка у случајевима који су ближе одређени одредбама тог закона. Према ставу 4 истог члана новчану казну изриче судија решењем на предлог странке, извршитеља или по службеној дужности. Према чл. 51 ст. 6 ЗИО лице коме је изречена новчана казна може изјавити приговор против решења о изрицању новчане казне у року од 5 радних дана од дана пријема решења. Приговор не задржава извршење решења.

Према чл. 39 ст. 1 ЗИО, правни лек у поступку извршења и обезбеђења одређеног у извршном поступку је приговор. Увођењем приговора као правног средства законодавац је хтео тежиште одлучивања пренети са парничног на извршни суд. Значи, одлуке донете у поступку извршења се не могу побијати жалбом јер ЗИО предвиђа као искључиву врсту правног лека приговор. Против решења суда се може изјавити приговор само када је то законом прописано.

Решење о новчаном кажњавању извршног дужника доноси извршни судија а против истог решења извршни дужник има право да уложи приговор сходно чл. 51 ст. 6 ЗИО који је искључиви правни лек против решења донетог у извршном поступку. О приговору одлучује суд који је донео решење о извршењу. Ово је инструктиван рок за суд а одлука по приговору је правноснажна.

Чињеница је да се у поступку извршења сходно примењују одредбе ЗПП а чл. 402 тог Закона је предвиђено да се у поступку по жалби против решења сходно примењују одредбе које се односе на жалбу против пресуде, осим одредбе из чл. 383 ст. 2 Закона. Произилази да извршни судија доноси решење о извршењу којим дозвољава извршење на имовини извршног дужника под условима одређеним законом а сходно чл. 36 ст. 2 ЗИО. Против овог решења странка има право да изјави приговор и то у извршном поступку а сходно чл. 39 ст. 1 ЗИО. Значи правни лек – приговор се изјављује у извршном а не у парничном поступку, тј. не од стране суда који је усвојио предлог за издавање привремене мере већ од стране извршног судије који је донео решење о извршењу. Ако извршни дужник не поступи по налогу суда, извршни суд ће донети решење о новчаном кажњавању физичког или правног лица што произилази из чл. 51 ст. 4 ЗИО а лице коме је изречена казна може изјавити приговор против решења о изрицању казне а сходно чл. 51 ст. 6 ЗИО о коме приговору одлучује суд који је донео решење о извршењу што произилази логичким тумачењем одредбе чл. 39 ст. 4 ЗИО.

5. Питање: У ком року застарева дуг по основу споразума о репрограму – измирењу доспелог дуга који закључује давалац услуга и прималац, а којим се даје могућност потрошачу да плати дуг на рате, без зарачунавања законске затезне камате, уколико се дуг исплати у року одређеном споразумом.

Одговор: Одредбом чл. 378 ст. 1 ЗОО је прописано да застаревају за једну годину између осталог и потраживања накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију када је испорука односно услуга извршена за потребе домаћинства.

Одредбом чл. 387 ЗОО је прописано да се застаревање прекида када дужник призна дуг, а признање дуга може се учинити не само изјавом повериоцу него и на посредан начин као што су давање отплате, плаћање камате, давање обезбеђења.

Одредбом чл. 392 ЗОО је прописан рок застарелости у случају прекида, па је ставом 1 овог члана прописано да после прекида застаревање почиње тећи изнова, а време које је протекло пре прекида не рачуна се у законом одређени рок за застарелост, а ставом 2. је прописано да застаревање прекинуто признањем од стране дужника почиње тећи изнова од признања, а ставом 6 овог члана је прописано да застаревање које почите тећи изнова после прекида, навршава се кад протекне онолико времена колико је законом одређено за застаревање које је прекинуто.

Одредбом чл. 393 ЗОО је прописано да ако је прекид настао признањем дуга од стране дужника, а поверилац и дужник су се споразумели да измене основ или предмет обавезе, ново потраживање застарева за време које је одређено за његову застарелост. Одредбом чл. 348 ст. 1 ЗОО је прописано да обавеза престаје ако се поверилац и дужник сагласе да постојећу обавезу замене новом и ако нова обавеза има различит предмет или различит правни основ, а ставом 2. је прописано да споразум повериоца и дужника којим се мења или додаје одредба о року, о месту или начину испуњења, затим накнадни споразум о камати, уговорној казни, обезбеђењу испуњења или о којој другој споредној одредби, као и споразум о издавању нове исправе о дугу, не сматрају се преновом.

У ситуацији када је закључен споразум између примаоца и даваоца услуга о измирењу доспелог дуга, тим споразумом потрошач – прималац услуга се обавезује да плати и застарело потраживање, чиме се одриче приговора застарелости и застарелост почиње поново да тече од дана признања дуга сходно чл. 392 ст. 1, 2. и 6. ЗОО. У том случају треба ценити да ли је закључењем споразума о измирењу доспелог дуга настала нова обавеза у смислу чл. 348 ЗОО или не, односно да ли је закључењем споразума само промењен начин извршења обавезе и уговорени рокови у којима иста треба да се изврши. У случају кад није промењена природа обавезе рокови застарелости се рачунају према одребама закона који се односе на ту врсту обавезе, па би у конкретној правној ситуацији, ако је закључен споразум између потрошача и даваоца услуге којим је регулисан само начин исплате дуга, применио би се рок застарелости из чл. 378 ст. 1 ЗОО, имајући у виду одредбе чл. 392 ст. 6 ЗОО.

Ако се ради о пренову, сходно чл. 393 ЗОО, ново потраживање застарева за време које је одређено за његову застарелост.

Огодвори на спорна правна питања виших и основних судова са подручја Апелационог суда у Крагујевцу усвојена на седници Грађанског одељења Апелационог суда у Крагујевцу одржаној дана 22.4.2015. године

1. *Питање:* При неспорно утврђеној чињеници да је тужилац био у државини дела парцеле за који је након омеђавања од стране геометра утврђено да је својина туженог, те након што је тужени по изласку геометра померио ограду дуж катастарске међе и спорни део парцеле припојио својој парцели, да ли у радњама туженог постоје елементи противправности односно да ли у таквој ситуацији тужилац ужива право на државинску заштиту.

Одговор: Правно се државина и својина оштро разликују. Државина је фактичка власт на ствари, а својина је правна власт. Да је једно лице власник то се на први поглед не може констатовати али да је држалац једне ствари, то се одмах види пошто је за државину потребна не правна власт на једној ствари, већ фактичка власт.

Тужба за сметање државине није деликтна већ државинска тужба која служи објективној заштити државине. Стога кривица није битан елеменат неопходан у чињеничном стању сметања државине.

Противправан (неовлашћен) захват у државину је онај захват до кога је дошло без сагласности држаоца или без општег допуштања заснованог на закону или без непосредног пуноважног наређења државног органа. Како је претпоставка за постојање сметања државине свест лица које смета, да захвата у подручје туђе државине, без постојања те свести иако постоји сметање државине не постоји противправност такве радње. Ова свест о сметању државине може због постојања заблуде о државинским односима да буде искључена, али не и због постојања заблуде о правном стању. Не постоји сметање државине ко на основу овлашћења или налога државног органа захвати у дражину другог лица и против његове воље.

Код туженог није постојала заблуда у погледу државине на спорном делу парцеле јер је неспорно да је тужилац био у државини исте а што је туженом било познато и био је свестан да померањем ограде захвата у подручје туђе државине, из чега произилази да је противправно поступао. Свест о сметању државине не може да буде искључена због постојања заблуде о правном стању. Из свега наведеног произилази да у радњама туженог постоји противправност, јер је био свестан чињенице да постављањем ограде на међу коју је утврдио геометар захвата у подручје туђе државине.

2. *Питање:* У вези постављања привременог старатеља лицу чије је боравиште непознато а нема законског заступника или пуномоћника.

Одговор: Одредбом чл. 79. ЗПП је прописано да ако се у току поступка пред првостепеним судом покаже да би редован поступак око постављања законског заступника туженом трајао дуго, а да би због тога могле да настану штетне последице за једну или обе странке, да ће суд туженом поставити привременог заступника са списка адвоката који суду доставља Адвокатска комора, под условом ако је пребивалиште односно боравиште туженог непознато а тужени нема пуномоћника (став 2. тач. 4. исте законске одредбе), дакле прописано је да суд одлучује решењем о постављању

привременог заступника које без одлагања доставља органу старатељства и странкама када је то могуће.

Одредбом чл. 80 ЗПП је прописано да привремен заступник има у поступку за који је постављен сва права и дужности законског заступника. Привремени заступник предузима парничне радње у поступку све док се странка њен законски заступник или пуномоћник не појави пред судом или док орган старатељства не обавести суд да је поставио стараоца.

Када је привремени заступник постављен туженом из разлога наведених у чл. 79. ст. 2. тач. 4. и 5. ЗПП овог закона, суд ће оглас о постављању привременог заступника објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“ и преко огласне табле суда по потреби или на други погодан начин.

У ставу 2. исте законске одредбе прописано је шта оглас треба да садржи. Овде се поставља проблем како произилази из садржине наведеног питања што се суд определио за солуцију да орган старатељства постави привременог старатеља туженом, чије је боравиште непознато а тужени нема законског заступника или пуномоћника у складу са одредбом чл. 132 ст. 1, под условима става 2. Породичног закона.

Из конкретног питања се не види у којој врсти спора породичног односа се конкретно тражи правна заштита. ЗПП предвиђа одступање од начела материјалне истине и афирмише расправно начело, што значи да су странке дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају свој захтев и да предложе доказе према којима се утврђују те чињенице, осим када се ради о правима којима странке не могу располагати. Породични закон је одступио од овог начела и предвиђа примену истражног начела, што значи да је суд по службеној дужности овлашћен да утврђује све чињенице, да се изведу сви докази од значаја за доношење правилне одлуке.

Уколико се у конкретном случају ради о постављању повремениог старатеља лицу чије је боравиште непознато а нема законског заступника или пуномоћника, орган старатељства је дужан да постави привременог старатеља и он није могао да одбије захтев суда због тога што родбина лица чије је боравиште непознато није сагласна да прихвати привремено старатељство у таквом случају. Орган старатељства је дужан да постави одређеног стручњака органа старатељства као привременог старатеља ради привремене заштите права и интереса лица непознатог пребивалишта.

Уколико тужила није спремна да сноси трошкове постављањем привременог заступника постављају се два питања: да ли суд може по службеној дужности да одређује постављање привременог стараоца када тужила не прихвата да сноси трошкове постављања привременог стараоца и због чега тужила није спремна да сноси трошкове постављања привременог стараоца и да ли се тужила може ослободити од плаћања трошкова поступка у складу са одредбама чл. 164 и под условима из чл. 165 ЗПП, а од одлуке суда да ли је странка потпуно ослобођена од плаћања трошкова поступка чл. 164 ст. 2 ЗПП зависи и да ли ће првостепени суд признати странци право на бесплатно заступање од стране адвоката по условима из чл. 166 ЗПП, с тим што ће у случају ако странка буде ослобођена плаћања трошкова ти трошкови се исплатити из средстава суда а ови трошкови чине део парничних трошкова.

Околност што тужила не зна адресу туженог, зна да живи у Републици Црној Гори, да је Центар за социјални рад у Краљеву одбио да постави привременог старатеља туженом, јер се његови сродници нису прихватили привременог старатељства а да тужила није била спремна да сноси трошкове привременог заступника не даје за право првостепеном суду да не зна које истражно начело треба да примени у конкретној парници тј. да сматра да је исцрпео све могућности. Ово стога што у породичним споровима првостепени суд има широка овлашћења и није везан начелом диспозиције а на основу изложеног произилази да је првостепени суд пропустио да оцени одредбе које се

односе на постављање привременог старатеља по Породичном закону и по Закону о парничном поступку.

Примена расправног начела и правила о терету доказивања не предвиђа обавезу суда да по службеној дужности сноси трошкове привременог старатеља уколико то прописима није предвиђено.

Међутим, уколико се ради о правима детета, суд је дужан да сноси трошкове поступка уколико Центар за социјални то не прихвата с тим што ће трошкови бесплатног пуномоћника као саставни део парничних трошкова у складу са одредбом чл. 173 ЗПП.

3. Питање: Може ли локална самоуправа потраживати исплату тржишне цене парцеле, по култури њива, која се сада води у катастру на њу као корисника, при околности да је физичко лице ту парцелу купило по тржишној цени од бившег власника коме је она одузета у поступку национализације и на истој бесправно саградило породичну стамбену зграду јер није могло својевремено прибавити дозволу за изградњу, с обзиром да је општи предмет национализованог земљишта био искључен, тј. ограничен на наслеђивање? Правни следбеници бившег власника нису били заинтересовани за реституцију.

Одговор: Доношењем Закона о национализацији био је забрањен промет градског грађевинског неизграђеног земљишта изузев преноса наслеђивањем и поклоном блиским сродницима. Изграђено градско грађевинско земљиште се могло преносити само продајом објекта. Ако је купац парцелу прибавио пре ступања на снагу Закона о национализацији и на њој направио кућу онда локална управа нема право потраживати наплату тржишне цене парцеле без обзира да ли се иста води као пољопривредно или неко друго земљиште.

Ако је продаја парцеле извршена у току важења Закона о национализацији, онда је купац поступао мимо законске забране, купио је нешто чији је промет забрањен односно под посебним режимом па стога и сноси последице кршења такве забране.

Из наведеног следи закључак да у таквим случајевима локална управа има право наплате тржишне цене те парцеле, ако правни следбеници бившег власника нису били заинтересовани за реституцију, али под условом да му након тога пренесе одговарајуће право на том земљишту (коришћење – својина).

4. Питање: Да ли се потраживањима из радног односа могу сматрати и трошкови парничног поступка утврђени извршном исправом, пресудом у материји „П1“ и трошкови извршног поступка, односно да ли се предлог за извршење и у том делу треба усвојити или се треба одбацити као преурањен (до истека рока) предвиђеног чл. 94 ст. 2 и 3 Закона о приватизацији.

Одговор: Трошкови на које се односи спорно питање су саставни део судске одлуке уз исплату главног дуга. Решење о трошковима парничног поступка представља саставни део изреке пресуде. Изрека пресуде сходно чл. 355 ст.3 ЗПП садржи одлуку суда о усвајању или одбијању захтева који се тичу главне ствари и споредних тражења и одлуку о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања (чл. 359 ст.3 ЗПП), па се одредбе других закона и то ЗПП које се односе на прекид поступка (чл.222) и одредбе о одлагању извршења по важећим одредбама ЗИО, које се у конкретном случају односе на трошкове поступка из извршне исправе пресуде „П1“ неће примењивати у извршном поступку који се спроводи по предлогу за извршење ради наплате новчаног потраживања из радног односа чл.9 ЗИО, имајући у виду да је одредбом чл.35 истог закона изричито прописано да је извршни поверилац уз предлог за дозволу извршења

дужан да предујми трошкове поступка извршења, у супротном ће предлог бити одбачен као неуредан, те нема места примени чл.94 ст.2 и 3 Закона о приватизацији.

**Одговори на спорна правна питања основних и виших судова са подручја
Апелационог суда у Крагујевцу која су усвојена на седници Грађанског одељења
Апелационог суда у Крагујевцу одржаној дана 22.06.2015. године**

1. Питање: Како треба поступити у предмету где се дужник налази у иностранству, а нема имовину у РС, када је примио дозволу решења о извршењу, нема ближе адресе у иностранству, те да на задњој адреси не живи више од 10 година. Дужник је примио решење о дозволи извршења док је био на издржавању казне затвора, након тога напустио Србију и више не долази из иностранства, суд је преко Министарства правда и преко Интерпола покушао да нађе његову адресу да би му доставио закључак да се изјасни о имовини, али није успео да пронађе тачну адресу, уз све то је покушавао попис имовине у домаћинству у коме је живео дужник, али дужник није имао имовину на тој адреси?

Одговор: За достављање у извршном поступку сходно се примењују одредбе ЗПП-а у погледу достављања писмена ако је извршни поверилац поднео предлог за извршење на основу извршне исправе и означио адресу пребивалишта извршног дужника у РС, суд ће, уколико нађе да су испуњене све претпоставке из чл. 37 ЗИО донети одлуку којом се усваја предлог. Суд по службеној дужности испитује да ли треба да има све елементе предвиђене Законом, не испитујући при том и тачност назначених података који се односе на означено пребивалиште извршног дужника. Овим је завршен први стадијум извршног поступка, а други стадијум отпочиње по службеној дужности давањем налога запосленима у суду да приступе радњама извршења да би се окончало то спровођење решења о извршењу које не мора да буде правноснажно. Достављање се обавља по правилима ЗПП о личном достављању. Поступање суда зависи од предложених средстава извршења. Уколико извршни дужник нема имовине на територији РС из које би се извршни поверилац намирио то ће вероватно бити разлози због којих се извршење неће моћи спровести.

2. Питање : У ситуацији када је извршење одређено против извршног дужника као физичког лица, ради наплате новчаног потраживања извршног повериоца, да ли је могуће одредити извршење на новчаним средствима која сада извршни дужник, али као предузетник има на текућим рачунима преко којих обавља делатност као предузетник? Поступајући извршни судија је предлоге одбијао као неосноване у складу са одредбом чл. 85 Закона о привредним друштвима којом је прописано да предузетник за све обавезе настале у вези са обављањем своје делатности одговара целокупном својом имовином и у ту имовину улази имовина коју стиче обављањем делатности, а у конкретним предметима извршења новчано потраживање извршног повериоца није настало у вези са обављањем делатности предузетника.

Одговор: Могуће је одредити извршење на новчаним средствима која сада извршни дужник као предузетник има на текућим рачунима преко којих обавља делатност као предузетник, а имајући у виду одредбе чл. 183 ЗИО.

*Приредила: Председник Грађанског одељења
Смиљана Ристић*

**ИЗВОД СА ЗАПИСНИКА СА ЗАЈЕДНИЧКОГ САСТАНКА ГРАЂАНСКИХ
ОДЕЉЕЊА, ОДЕЉЕЊА ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ И ОДЕЉЕЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ
АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА СУДИЈАМА ВРХОВНОГ
КАСАЦИОНОГ СУДА ОДРЖАНОГ ДАНА 19.06.2015. ГОДИНЕ У НИШУ**

**Након дискусије констатује се да су на овом састанку усвојени
једногласно од стране свих апелационих судова следећи**

ЗАКЉУЧЦИ

1. Нема сметњи да се започети поступци принудног извршења и принудне наплате из прекида могу наставити као и да се могу спровести поступци извршења без проверавања чињенице да ли су извршни повериоци пријавили своја потраживања пред Агенцијом за приватизацију и да ли је Агенција у року од 60 дана утврдила и евидентирала висину потраживања за повериоца и сачинила предлог за намирење потраживања.

2. Послодавац судији је Република Србија, па околност да је судија пре радио у другом државном органу не значи промену послодавца. Код утврђивања да ли је запослени радио или не у државном органу, ако се на основу посебног закона, подзаконских аката не може идентификовати да ли је реч о државном органу или не, треба да се утврди којим је прописом основан орган у коме запослени остварује права из радног односа и који му је статус приликом оснивања дат, и на основу тога одлучити о праву запосленог на минули рад. Рад остварен у јединицама локалне самоуправе, установама социјалне и здравствене заштите односно у службама аутономне покрајине, не сматра се радом код послодавца Републике Србије. Новелирана одредба чл. 108 ст. 1 тач. 4 Закона о раду, примењује се код обрачуна и исплате зараде од ступања на снагу новела и Закона о раду и од тада обрачун минулог рада се врши за сваку годину рада остварену у радном односу код послодавца, односно његовог претходника најмање 0,4% од основице.

3. Власник посебног дела стамбене зграде, стана као корисник услуга даљинског грејања у уговорном односу са пружаоцем услуга даљинског грејања, има право да откаже уговор о продаји топлотне енергије и да захтева искључење са дистрибутивног система даљинског грејања уколико постоје техничке могућности за искључење посебног дела стамбене зграде и под условом прописаним Одлуком надлежног органа локалне самоуправе.

4. Суд је надлежан за поступање у парници ради наплате накнаде за уређење грађевинског земљишта, а уколико се ради о накнади за коришћење градског грађевинског земљишта, онда је надлежан управни орган.

5. Трогодишњи рок застарелости по тужби РФ ПИО за исплату разлике војних пензија од 11,06% рачуна се у односу на сваки месец пензије почев од првог дана исплате без увећања, што значи са су протеком рока од 3 године од тог дана, застарела сва потраживања која су доспела у периоду који је дужи од тог рока.

6. Подношењем захтева РФ ПИО или његовом правном претходнику Фонду за социјално осигурање војних осигураника било за исплату разлике пензије, било за доношење решења о ванредном усклађивању пензија за 11,06% не прекида застаривање потраживање исплате разлике пензије.

*Приредила: Председник Грађанског одељења
Смиљана Ристић*

**ИЗВОД СА ЗАПИСНИКА СА ЗАЈЕДНИЧКОГ САСТАНКА ГРАЂАНСКИХ
ОДЕЉЕЊА, ОДЕЉЕЊА ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ И ОДЕЉЕЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ
АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА СУДИЈАМА ВРХОВНОГ
КАСАЦИОНОГ СУДА ОДРЖАНОГ ДАНА 25.09.2015. ГОДИНЕ У КРАГУЈЕВЦУ**

**Након дискусије констатује се да су на овом састанку усвојени
једногласно од стране свих апелационих судова следећи**

ЗАКЉУЧЦИ

1. Суд опште надлежности је стварно надлежан да одлучује по тужби за накнаду штете због незаконитог и неправилног рада органа тужене државе у извршењу обавезе исплате средстава по Уредби о коришћењу средстава подршке некомерцијалним пољопривредним газдинствима. Потраживање тужилаца застарева у роковима застарелости накнаде штете прописане чл. 376. ст. 1. и 2. Закона о облигационим односима.

2. У спору по тужби којом се тражи поништај уговора (релативна ништавост) суд мора да се креће у границама постављеног тужбеног захтева сходно чл. 3. став 1 ЗПП и у ситуацији ако утврди да постоје разлози који уговор чине апсолутно ништавим будући да тужилац није истакао захтев за утврђивање апсолутне ништавости уговора.

3. За наплату главног дуга адвокат треба да има специјално пуномоћје које не мора да буде оверено код суда. Значи, адвокату који је пуномоћник, није потребно посебно пуномоћје за извршни поступак.

4. Парнични суд се након превођења предмета из уписник „ИВ“ у уписника „П“ не може огласити ненадлежним и одбацити предлог за извршење на основу веродостојне исправе ако је исто усвојено од стране извршног суда, а поднет је након 01.06.2012. године, јер и да је предлог за извршење поднет извршитељу након стављања ван снаге закључка извршитеља, даље је надлежан да поступа само парнични суд. Евентуално би по приговору извршног дужника, уместо да стави ван снаге решење о извршењу, ИПВ веће могло по службеној дужности да укине решење о извршењу и одбаци предлог за извршење, јер у време подношења предлога искључиво је надлежан за поступање по предлогу за извршење извршитељ, а не суд.

5. Поводом питања наплате таксе за предлог за извршење на основу веродостојне исправе као и за приговор на решење о извршењу у предметима у којима је поступак започет код извршитеља независно од тога да ли је такса за предлог за извршење и приговор, плаћена или не код извршитеља, Апелациони судови су усвојили закључак:

О трошковима поступка насталим пред извршитељем, одлучује извршитељ, образложеним закључком и одређује извршење ради наплате тих трошкова, а сходно чл. 34 ст. 7 ЗИО.

6. Предлагачи нису дужни да уз предлог за споразумни развод брака приложе и споразум о законском издржавању закључен у облику јавно бележничког записа и споразум о деоби заједничке имовине супружника који је закључен у облику јавно бележничке потврђене исправе (уколико заједничку имовину имају). Предлагачи су дужни да уз предлог поднесу само писмене потписане споразуме, а одлука се доноси у форми пресуде.

7. Поводом спорног питања да ли се у решењу о извршењу може одредити спровођење извршења на више предмета извршења у ситуацији када је извршни поверилац предложио више предмета извршења или више средстава извршења, Апелациони судови су усвојили закључак:

У овој правној ситуацији треба поступити сходно чл. 20 ЗИО. Наиме, према чл. 20 ЗИО је предвиђено да извршни поверилац у предлогу може предложити више средстава и више предмета извршења и суд може донети решење о извршењу одређујући извршење на свим средствима и предметима. Којим средствима ће започети спровођење извршења зависи од процене на којим средствима се извршење може брже и ефикасније спровести са што мање трошкова. Суд може да одреди једно средство за које сматра да је најпогодније и да ће што пре да се изврши. Након тога, ако не успе са тим средством извршења, тј. док се не окончају сва предложена средства која је предложио извршни поверилац. Извршни поверилац може у току поступка да предложи и друга средства извршења јер нема ограничења.

*Приредила: Председник Грађанског одељења
Смиљана Ристић*

**ИЗВОД СА ЗАПИСНИКА СА ЗАЈЕДНИЧКОГ САСТАНКА ГРАЂАНСКИХ
ОДЕЉЕЊА, ОДЕЉЕЊА ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ И ОДЕЉЕЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ
АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА СУДИЈАМА ВРХОВНОГ
КАСАЦИОНОГ СУДА ОДРЖАНОГ ДАНА 11.12.2015. ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ**

**Након дискусије констатује се да је на овом састанку усвојен
једногласно од стране свих апелационих судова следећи**

З А К Љ У Ч А К

Основ потраживања тужилаца у парницама по тужби против РФ ПИО са захтевом за исплату разлике између исплаћене накнаде погребних трошкова након смрти корисника права на пољопривредну пензију до висине накнаде која је прописана чл. 75 Закона о пензијском и инвалидском осигурању је накнада штете коју је тужени проузроковао неправилним радом сходно чл. 172 ст. 1 Закона о облигационим односима, тако што је неправилно применио одредбу чл. 75 Закона о пензијском и инвалидском осигурању и исплатио им накнаду погребних трошкова у нижем износу од припадајуће по тој одредби Закона.

Суд је надлежан да решава ову правну ствар у смислу чл. 1 Закона о парничном поступку, јер се ради о имовинско правном захтеву тужилаца за накнаду штете односно предмет овог спора није оцена законитости решења туженог у смислу чл. 98 Закона о пензијском и инвалидском осигурању.

Застарелост се цени у смислу чл. 376 Закона о облигационим односима, моменат сазнања за штету је моменат пријема износа накнаде исплаћене од стране туженог, што је уједно и моменат када је тужилац имао право на накнаду у смислу чл. 186 истог закона, јер је то тренутак настанка штете.

Месна надлежност је изборна и може бити заснована по избору тужиоца како у смислу одредбе чл. 40 ст. 2 ЗПП тако и у смислу одредбе чл. 54 истог закона.

Активно је легитимисано лице које је сносило погребне трошкове а то је обично наследник преминулог пољопривредног пензионера.

*Приредила: Председник Грађанског одељења
Смиљана Ристић*

**ИЗВОД СА ЗАПИСНИКА СА ЗАЈЕДНИЧКОГ САСТАНКА ГРАЂАНСКИХ
ОДЕЉЕЊА, ОДЕЉЕЊА ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ И ОДЕЉЕЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ
АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА СУДИЈАМА ВРХОВНОГ
КАСАЦИОНОГ СУДА ОДРЖАНОГ ДАНА 18.03.2016. ГОДИНЕ У НОВОМ САДУ**

Након дискусије констатује се да су на овом састанку усвојени једногласно од стране свих апелационих судова следећи

ЗАКЉУЧЦИ

1. У парницама у којима ратни резервисти потражују исплату ратних дневница основ спора је накнада штете због незаконитог и неправилног рада државног органа, због чега та потраживања застаревају у року прописном чл. 376 ЗОО.

2. Обавештење директора РФ ПИО упућено корисницима војних пензија не представља писмено признање застареле обавезе, већ позив за закључење вансудског поравнања.

3. Приликом одлучивања о трошковима поступка осим у споровима из области породичних односа, суд није овлашћен да води рачуна о такозваним разлозима правичности, већ према успеху странака у поступку из чл. 153 ЗПП.

4. Потраживања пензија не спадају у повремена потраживања, него у потраживања која се месечно обрачунавају, те се на одлуку о застарелости потраживања примењује субјективни рок прописан чл. 376 ст. 1 ЗОО, односно рок од 3 године од сазнања за штету који почиње да тече да доспелошћу сваког месечног потраживања. У конкретном случају не ради се о остваривању права, те нема места примени рока застарелости од 5 година, с обзиром на то да се остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања може остварити само у управном поступку пред надлежним органима.

5. Закључци у области пружања правне заштите од дискриминације:

А) У изреци одлуке се не утврђује радња којом је извршена дискриминација, али се утврђује облик и време на који је и када вршена дискриминација.

Б) Дискриминисано лице не мора да доказује да има правни интерес за заштиту нити да наведе зашто тражи заштиту од дискриминације.

В) За утврђење постојања дискриминације није релевантна намера или мотив.

Г) Заштита од дискриминације може се тражити независно од тока и коначног исхода другог поступка правне заштите.

Д) Основ за накнаду нематеријалне штете због повреде права дискриминације садржан је у одредби чл. 200 Закона о облигационим односима.

*Приредила: Председник Грађанског одељења
Смиљана Ристић*

На седници Грађанског одељења Апелационог суда у Крагујевцу, одржаној дана 20.05.2016. године, усвојен је следећи

ЗАКЉУЧАК

Осигураник – власник моторног возила који није управљао возилом у време настнка штетног догађаја има право да од осигуравача захтева накнаду нематеријалне штете претрпљене употребом осигураног моторног возила по основу закљученог уговора о осигурању од аутоодговорности позивајући се на одредбе чл. 929 ст. 1 ЗОО и чл. 21 ст. 1 тач. 1 Закона о обавезном осигурању у саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 51/2009 и бр. 78/2011).

*Приредила: Председник Грађанског одељења
Смиљана Ристић*

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

ОДБАЧАЈ ТУЖБЕ

(Члан 294. Закона о парничном поступку)

Одлука о одбацивању тужбе се доноси у фази припремања главне расправе и то приликом претходног испитивања тужбе, достављања тужбе туженом на одговор, одржавања припремног рочишта и заказивања главне расправе.

Из образложења:

Првостепеним решењем Вишег суда у Чачку одбачена је тужба тужиље, која је преиначена поднеском од 18.06.2010. године против првотуженог, друготуженог и трећетуженог у делу у коме тражи утврђење права својине на парцелама, у делу у коме се тражи утврђење права својине на половини свих грађевинских објеката саграђених на предметним парцелама и у делу у коме се тражи утврђење према првотуженом и трећетуженом да уговор о заједничкој изградњи закључен између тужених у односу на тужиљу не производи правно дејство.

Првостепени суд је ценећи преиначен тужбени захтев, у погледу уговора о заједничкој изградњи са свим елементима, у смислу чл. 98 и 102. ЗПП, закључио да је тужба неуредна, јер у делу тужбеног захтева који се односи на грађевинске објекте на спорним парцелама у односу на које се тражи поништај уговора о заједничкој изградњи није одређен датум закључења уговора, нити је ближе означена његова садржина као ни подаци на основу којих би се јасно идентификовали предметни објекти, због чега је првостепени суд одлучио у складу са чл. 294 ст. 1 тач. 7 ЗПП у вези са чл. 306 ст. 2 ЗПП.

Апелациони суд налази да се овакво становиште првостепеног суда за сада не може прихватити као правилно због чињенице да је одбацио тужбу због процесноправних недостатака, јер се одлука о одбацивању тужбе доноси првенствено у фази припремања главне расправе и то приликом претходног испитивања тужбе, достављања тужбе туженом на одговор, одржавања припремног рочишта и заказивања главне расправе. Суд по претходном испитивању тужбе може донети решење којим се тужба одбацује ако утврди да тужилац у року који је суд одредио није отклонио недостатке из чл. 101 ЗПП, тако да се тужба после закључене главне расправе не може одбацивати. После закључене главне расправе суд је дужан да донесе мериторну одлуку, те произилази да је у овој правној ствари првостепени суд учинио битну повреду одредаба парничног поступка из чл. 374 ст. 1 ЗПП, доневши процесно решење о одбачају тужбе.

Питање неразумљивости и непотпуности поднеска у смислу чл. 101 ЗПП, суд расправља по пријему тужбе или на припремном рочишту а ако оно није одржано онда на рочишту за главну расправу, а како се ради о процесним условима за вођење спора, одлука о томе се не доноси након спроведеног парничног поступка, па према томе ни после закључене главне расправе. Дакле, после закључене главне расправе првостепени суд је требало да донесе мериторну одлуку као резултат контрадикторног поступка који је спроведен у смислу чл. 294 ЗПП којим је одређено да суд у фази претходног испитивања тужбе може да донесе решење којим се тужба одбацује ако утврди да је неуредна и уколико се у остављеном року тај недостатак не отклони, јер одбацивање тужбе представља одлуку парничног суда, донету у форми решења, којом се утврђује да нису задовољене основне процесне претпоставке да би се ушло у мериторно одлучивање.

(решење Вишег суда у Чачку ЗП.бр.11/10 од 08.09.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-286/16 од 20.04.2016.године)

*Сентенцу приредила: Јелена Младеновић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу.*

ПРИПРЕМНО РОЧИШТЕ, ПРЕСУДА ЗБОГ ПРОПУШТАЊА И БИТНА ПОВРЕДА ЗПП-а (Члан 301. став 2., члан 350. и члан 374. став 2. тачка 6. ЗПП)

Након заказивања и одржавања припремног рочишта, ако тужба на припремном рочишту није преиначена не може се донети пресуда због пропуштања.

Из образложења:

Тужилац је против туженог поднео тужбу ради дуга уз доставу прилога о основаности тужбеног захтева.

Након уредног уручења тужбе туженом првостепени суд је заказао припремно рочиште на које се није одазвао тужени већ само пуномоћник тужиоца који је предложио доношење пресуде због пропуштања и определио трошковник. На том рочишту првостепени суд изводи доказе читањем списка предмета, објављује да је доказни поступак завршен након чега доноси пресуду због пропуштања.

По оцени Апелационог суда, при оваквој ситуацији није било места доношењу пресуде због пропуштања. Ово из разлога, што се чланом 350. ЗПП јасно прописује да уколико тужени не поднесе одговор на тужбу у одређеном року суд доноси пресуду којом усваја тужбени захтев (пресуду због пропуштања), ако су испуњени услови који се таксативно набрајају у члану 350. ЗПП. У истом члану у ставу 3. се прописује да уколико из чињеница наведених у тужби не произилази основаност тужбеног захтева, суд ће да закаже припремно рочиште (само у овом случају се заказује припремно рочиште), а ако тужба на припремном рочишту није преиначена, суд ће да донесе пресуду којом се тужбени захтев одбија. Чланом 301. став 2. ЗПП прописује да ако тужени није поднео одговор на тужбу, а нема услова за доношење пресуде због пропуштања, суд ће припремно рочиште да закаже и одржи најкасније у року од 30 дана од дана када је истекао рок за достављање одговора на тужбу. У конкретном случају првостепени суд је

погрешно применио одредбе чл. 350 и чл. 301 ст. 2 ЗПП, јер је након уредне доставе тужбе са прилозима и обавештењем за давање одговора на тужбу туженом, одржао припремно рочиште иако није било одговора на тужбу, на истом изводио доказ у смислу увида и читања списка предмета, закључио расправу и донео пресуду због пропуштања. Оваквим поступањем првостепена пресуда је захваћена битним повредама одредаба парничног поступка из чл. 374 ст. 1 и чл. 374 ст. 2 тач. 6 ЗПП, што је морало довести до укидања првостепене пресуде.

(пресуда Основног суда у Крушевицу ЗП.бр.961/14 од 12.02.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2192/15 од 22.09.2015. године)

*Приредио: др Илија Зиндовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

СТВАРНО-ПРАВНИ ОДНОСИ

ОСНОВАНОСТ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА ЗА УПИС ПРАВА СВОЈИНЕ И НЕПОСЕДОВАЊЕ УПОТРЕБНЕ ДОЗВОЛЕ ЗА ГРАЂЕВИНСКИ ОБЈЕКАТ (Члан 33. ЗОСПО)

Постоји правни интерес и основаност тужбеног захтева за упис права својине на стану сходно чл. 33 ЗОСПО и ако за зграду у којој се налази купљени стан није издата употребна дозвола, а уговор о купопродаји није раскинут.

Из образложења:

Тужилац и тужени су дана 23.11.2006. године пред Општинским судом у Пожаревцу закључили и оверили уговор о купопродаји стана број С-206 у ламели А, површине 63,40 м² у стамбено – пословном објекту у Улици Лоле Рибара бр. 36 у Пожаревцу. Чланом 5. Уговора, тужени као продавац се обавезао да све радове на изградњи предметног стана као и прибављање употребне дозволе обезбеди до 31.12.2006. године и уведе тужиоца као купца у посед стана. Анексом уговора од 10.06.2008. године уговорена је коначна купопродајна цена стана на износ од 42.755 евра, а тужилац је туженом исплатио 36.500 евра. Дана 24.01.2008. године тужени као продавац је предао тужиоцу кључеве предметног стана, извршена је примопредаја стана о чему је сачињен записник. Стварна површина стана је 60,97 м². Упис права својине на стану у корист тужиоца није извршен, јер није извршен технички пријем зграде и тужени није добио употребну дозволу. Рачун туженог је у блокади, али исти се не налази у стечају.

Првостепени суд је одбио тужбени захтев да се утврди према туженом да је тужилац власник предметног стана и да има право да се као власник укњижи у надлежној јавној књизи или ће у супротном у ту сврху послужити донета пресуда, наводећи да тужилац није исплатио целу купопродајну цену, а за зграду није издата употребна дозвола.

По налажењу Апелационог суда у Крагујевцу, овакав став првостепеног суда је погрешан из следећих разлога:

Према члану 33. Закона о основама својинско-правних односа, прописано је да се на основу правног посла право својине на непокретности стиче уписом у јавну књигу, или на други одговарајући начин, одређен законом. Правни основ за стицање својине је у конкретном случају уговор о купопродаји, а начин стицања је упис у јавну књигу. Ни једна од странака не жели раскид уговора, па првостепени суд није требало да се бави облигационо – правним односом парничних странака, јер се неисплата дела купопродајне цене не може сматрати условом стицања права својине и без утицаја је на пренос својине. У овом случају требало је расправљати применом одредаба Закона о основама својинскоправних односа који регулише стицање права својине по основу правног посла, а не применом одредби Закона о облигационим односима. Код тужиоца постоји правни интерес за подношење овакве тужбе у смислу члана 294. ЗПП, а тужилац је тражио и да

наведена судска пресуда послужи – замени *clausulu intabulandi* ради укњижбе права својине на предметном стану.

Налазећи да је првостепени суд правилно утврдио чињенично стање, али да је погрешно применио материјално право (члан 33. ЗОСПО) и одредбе ЗОНА на које се у образложењу своје одлуке позива, то је Апелациони суд применом одредбе чл. 394 ст. 1 ЗПП, преиначио пресуду првостепеног суда и усвојио тужбени захтев тужиоца.

(пресуда Основног суда у Пожаревицу П-1613/2014 од 04.02.2015. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-513/15 од 16.12.2015.године)

*Приредио: др Илија Зиндовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

ПОТРАЖИВАЊЕ КАО ПРЕДМЕТ ПОКЛОНА (Члан 46. и 47 Закона о облигационим односима)

Предмет поклона, поред ствари, може бити неко имовинско право, тражено право, уколико је преносиво, односно уколико није строго везано за личност поклонодавца, те чињеница да поступак у коме се одлучује о том потраживању, није окончан, не чини уговор ништавим, у смислу чланова 46. и 47. ЗОО, већ упућује на закључак да је уговорна обавеза у тој ситуацији условљена, у смислу чл. 74 ЗОО, јер њен настанак зависи од будуће неизвесне околности.

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да су тужиоци А.Ж., М.Ж. и пок. М.Ж синови пок. Л.Ж, која је преминула 26.01.1983. године. Тужиље М.Р и Д.Ж. су наследници пок. М.Ж. Пок.Л.Ж. је оставила иза себе и кћерке, Б.Г., која је преминула 8.06.2009. године и у браку са пок. супругом није имала деце и М.К. која је иза смрти оставила сина, туженог Б.К. и кћерку која је преминула 2004. године и иза себе оставила сина, туженог С.С. Заоставштина пок. Л.Ж. расправљена је решењем Општинског суда у Краљеву, О.бр. 450/83 од 19.09.1983. године, којим су њени синови и кћерке оглашени за законске наследнике са 1/5 идеалном на имовини која је чинила заоставштину.

Законски наследници пок. Л.Ж. су 1999. године, а потом и 27.02.2009.године, поднели захтев за поништај решења Скупштине Општине Краљево, бр. 463-101-71 од 20.05.1971. године, којим је истој узето из поседа национализовано неизграђено грађевинско земљиште.

Покојна Б.Г. је, као поклонодавац, закључила уговор о поклону потраживања са својим унуком по умрлој сестричини, туженим С.С. који је оверен код Општинског суда у Краљеву, под Ов.бр. 7784/06 дана 27.07.2006.године. У члану 1. овог Уговора је наведено да је решењем Скупштине Општине Краљево, бр. 463-107-71 од 20.05.1971. године. узето из поседа национализовано грађевинско неизграђено земљиште, раније власништво Л.Ж. из Краљева. У уговору је наведено и то да је поклонодавац законски наследник пок. Л.Ж., да је на основу чл. 86 ст. 7 Закона о планирању и изградњи, Одељењу за урбанизам, грађевинарство и стамбено комуналне делатности Општинске управе Општине Краљево поднела захтев за поништај решења из члана 1. Уговора. Према члану 2. Уговора, Б.Г. као поклонодавац, поклања С.С. као поклонопримцу, потраживање које има по основу захтева за поништај решења Скупштине Општине Краљево из члана 1. Уговора, односно поклања потраживање које ће се остварити по захтеву из члана 1. овог Уговора било као стварно право на земљишту, било као облигационо право.

Тужиоци су током првостепеног поступка истицали да је наведени уговор о поклону ништав, између осталог и због тога што је поклонодавац располагала имовином коју није имала у тренутку сачињавања уговора о поклону.

Према становишту првостепеног суда, уговор о поклону је ништав, имајући у виду да поступак по предлогу за поништај решења СО Краљево, бр. 463-107-71 од 20.05.1971. године, није правноснажно окончан, да решење није стављено ван снаге и његове правне последице нису отклоњене, те земљиште није враћено наследницима ранијег власника, нити је утврђено право на обештећење. Овако означен предмет уговора није одредив, нити могућ, с обзиром на то да се обавеза састоји у нечему што је немогуће извршити, сходно чл. 46 и 47. ЗОО. Уговор о поклону је закључен супротно принудним прописима, имајући у виду да је поклонодавац располагала потраживањем које би било остварено по основу захтева за поништај решења, односно потраживањем које би се односило на стварно право на земљишту или на облигационо право, а које би тек настало поништајем наведеног решења. Према закључку првостепеног суда, уговор је закључен и супротно одредбама чл. 229 и чл. 231 Закона о наслеђивању.

По оцени Апелационог суда, закључак првостепеног суда донет је на основу погрешне примене материјалног права.

Одредбом члана 46. став 1. ЗОО, прописано је да се уговорна обавеза може састојати у давању, чињењу, нечињењу или трпљењу, став 2. истог члана да она мора бити могућа, допуштена и одређена, односно одредива. Одредбом члана 47. ЗОО, прописано је да када је предмет обавезе немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив, уговор је ништав.

Предмет поклона, поред ствари, може бити неко имовинско право, тражбено право, уколико је преносиво, односно уколико није строго везано за личност поклонодавца. Покојна Б.Г је у тренутку закључења уговора о поклону имала потраживање имовинске природе, засновано на захтеву, поднетом СО Краљево, за поништај решења којим је узето из поседа национализовано неизграђено грађевинско земљиште од правног претходника странака. Чињеница да овај поступак (покренут по захтеву правних следбеника пок. Л.Ж.) није окончан, не чини уговор ништавим, у смислу чл. 46 ЗОО. Уговорна обавеза се у конкретном случају огледа у давању, иста је могућа, допуштена и одређена. Наиме, уговорна обавеза поклонодавца да изврши одређено давање према поклонопримцу - да пренесе на њега потраживање, је одређена, али чињеница да је за сада исход овог поступка неизвестан, води закључку да се ради о обавези која је условљена, у смислу чл. 74 ЗОО, јер њен настанак зависи од будуће неизвесне околности. Предмет саме уговорне обавезе, у смислу чл. 47 ЗОО је у конкретном случају одредив, јер је оспореним уговором предвиђено да се потраживање огледа у стварном праву или у облигационом тражењу које подносиоци захтева у истом поступку остваре. С обзиром на наведено, располагање учињено наведеним уговором је пуноважно.

Закључак првостепеног суда да је наведени уговор о поклону закључен супротно одредбама чл. 229 и 231. Закона о наслеђивању није правилан. У првостепеном поступку је утврђено да је заоставштина пок. Л.Ж. расправљена решењем о наслеђивању Општинског суда у Краљеву, О.бр. 450/83 од 19.09.1983. године. Уговор о поклону закључен је након правноснажности наведеног решења. Одредбом чл. 128 Закона о ванпарничном поступку, прописано је да ако се по правноснажности решења о наслеђивању или решења о легату пронађе имовина, за коју се у време доношења решења није знало да припада заоставштини, суд неће поново расправљати заоставштину, већ ће ову имовину новим решењем расподелити на основу раније донесеног решења о наслеђивању. Имајући у виду да је решењем о наслеђивању пок. Б.Г. заједно са осталим законским наследницима пок. Л.Ж. оглашена за наследника на 1/5 имовине коју чини њена заоставштина, то би и новопронађена имовина била расподељена на основу раније

донетог решења о наслеђивању, са истим уделима наследника. С обзиром на то да би се правне последице решења о наслеђивању протезале и на будућу пронађену имовину и да је сваки од наследника могао уступити свој наследни део пре деобе наследства лицу које није санаследник, то се не може прихватити закључак првостепеног суда да је уговор о поклону закључен супротно наведеним одредбама Закона о наслеђивању.

Имајући у виду наведено, Апелациони суд је на основу одредбе чл. 394 тач. 4 ЗПП преиначио првостепену пресуду у наведеном делу.

(пресуда Вишег суда у Краљеву П.бр. 6/15 од 14.05.2015. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-1617/15 од 05.04.2016. године)

*Приредила: Јелена Раденковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ВРАЋАЊЕ КАПАРЕ (Члан 80. Закона о облигационим односима)

Капара се може вратити само у случају неизвршења уговора, а не и у случају неизвршења предуговора.

Из образложења:

Одредбом члана 80. Закона о облигационим односима прописано је да ако је за неизвршење уговора одговорна страна која је дала капару, друга страна може по свом избору тражити извршење уговора, ако је то још могуће или тражити накнаду штете, а капару рачунати у накнаду или вратити, или се задовољити примљеном капаром. На овај начин законом је регулисано враћање капаре само у случају неизвршења уговора, а не и случају неизвршења предуговора. Наиме, одредбом члана 79. Закона о облигационим односима је предвиђено да ако је у тренутку закључења уговора једна страна дала другој изван износ новца или извесну количину других заменљивих ствари као знак да је уговор закључен (капара), уговор се сматра закљученим кад је капара дата, ако није шта друго уговорено. Према томе, капара се даје у случају закључења уговора, као знак да је уговор закључен и као средство обезбеђења, а не у случају закључења предуговора. Како је предуговор уговор којим се преузима обавеза да се доцније закључи други, главни уговор, а све у смислу одредбе члана 45. став 1. Закона о облигационим односима, а у конкретном случају главни уговор није закључен, извршена исплата не може се сматрати капаром, која је акцесорна по својој природи, и која не може постојати без закљученог главног уговора. Отуда се предати износ од 146.660 евра, може једино сматрати као исплата дела купопродајне цене, а не као капара. Капара је акцесоран, споредан уговор и иста не може егзистирати без постојања главног уговора, односно главне обавезе.

С обзиром на напред наведено, тужена је у складу са чланом 210. Закона о облигационим односима, обавезна да врати оно што је примила на име дела купопродајне цене, јер није закључен главни уговор о купопродаји непокретности те се основ није ни остварио. Код оваквог стања ствари без значаја је чињеница да је тужилац одговоран што није закључен главни уговор.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу П-38/13 од 15.07.2014. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-3290/15 од 13.05.2016. године)

*Сентенцу приредила: Снежана Божанић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**ПОБИЈАЊЕ ДУЖНИКОВИХ ПРАВНИХ РАДЊИ
(Члан 283. став 1. Закона о облигационим односима)**

Неоснован је тужбени захтев којим се тражи побијање дужникових правних радњи у односу на непокретност која је била предмет спора за утврђење недопустивости извршења.

Из образложења:

Одредбом члана 283. став 1. Закона о облигационим односима, предвиђено је да се побијање може вршити тужбом или приговором. Из ове законске одредбе произилази да је тужила могла у предмету 8.П.бр.1394/10 у којем је била тужена као и ДОО “Т. С.“ да истакне приговор побијања дужникових правних радњи и да тражи да се утврди да уговор о поклону Ов.бр.5807/07 од 24.09.2007. године, губи правно дејство само према тужиљи у висини њеног потраживања, што иста није учинила нити је изјавила жалбу.

С обзиром на чињеницу постојања правноснажне и извршне пресуде Основног суда у Параћину - II Судске јединице у Ћуприји, П-8.П.1394/10 од 08.03.2010. године, у којој је утврђено да је недопустиво извршење на истом стану и овде тужила обавезана да трпи правне последице утврђења да је недопустиво извршење на истом стану, који је предмет уговора о поклону чије се побијање тражи у овом спору, то је по оцени Апелационог суда неоснован тужбени захтев тужиље којим тражи да се утврди да уговор о поклону нема дејство према тужиљи и да се дозволи да наплати потраживање продајом тог стана.

(пресуда Основног суда у Параћину, Друге Судске јединице у Ћуприји II 11 П 284/13 од 29.08.2013. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-3144/14 од 18.12.2015. године)

*Сентенцу приредила: Снежана Божанић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАСЛЕДНО ПРАВО

ПОВРЕДА НУЖНОГ ДЕЛА

(Члан 42., члан 59. став 2. и члан 184. Закона о наслеђивању)

Уговором о уступању и расподели имовине за живота не може се повредити нужни део. Захтеви учесника у оставинском поступку да им је уговором о поклону повређено право на нужни део имају карактер тужбе чији је рок застарелости три године од смрти оставиоца.

Из образложења:

Првостепени суд налази да је тестаментом ЗР.број 950/95 и уговором о уступању и расподели имовине за живота између покојне Н.К. и тужене Љ.С. тужиоцима повређен нужни наследни део тужилаца, па је утврдио да је тужилац Н. К. власник у квоти од 1/8, Б. Б. у квоти од 1/8, Б. Ђ. у квоти од 1/16 и Б. Г. у квоти од 1/16, на једнособном стану у Крушевцу, у улици М. Т. 20а, на другом спрату стамбене зграде, на к.п.број 863/4 КО Крушевац, стан број 7, површине 40,50 м², те да не производе правно дејство за означене квотне делове, а што је тужена дужна да призна и дозволи укњижење права својине на имена тужилаца у означеним квотама, стан преда у својину и државину путем цивилне или физичке деобе.

По оцени Апелационог суда, овакав закључак првостепеног суда се не може за сада прихватити. Одредбом члана 184. Закона о наслеђивању је предвиђено да уступљена имовина не улази у заоставштину и њоме се не могу намирити нужни наследници, па је изрека противречна, а и у супротности са образложењем из кога произилази да је суд закључио да се у конкретном случају ради о уговору о поклону, а не о уговору о уступању и расподели имовине за живота, док у изреци утврђује да је уговором о уступању повређен нужни део.

Уколико се ради о уговору о уступању и расподели имовине за живота, истим се не може повредити нужни део, јер је нужни део повређен ако је вредност оставиочевих завештајних располагања и поклона учињених нужном наследнику или лицу уместо кога овај долази на наслеђе мања од вредности наследниковог нужног дела, а све у смислу одредбе члана 42. Закона о наслеђивању. У случају да се утврди да је покојна Н. К. својој кћерки туженој Љ.С. поклонила стан у улици М. Т. број 20а/7, првостепени суд би требало да има у виду одредбу члана 59. став 2. Закона о наслеђивању, која прописује да се враћање поклона може захтевати у року од три године од смрти оставиоцeve. При томе посебно треба ценити захтеве које су тужиоци као учесници оставинског поступка истакли у предмету Општинског суда у Крушевцу О.бр.909/07. Ово из разлога, јер се рок од три године предвиђен у члану 59. став 2. Закона о наслеђивању односи на застарелост тужбе, а не потраживања, те исти има карактер материјалног преклузивног рока о којем суд води рачуна по службеној дужности, па се не могу занемарити захтеви тужилаца истакнути у оставинском поступку да им је предметним уговором повређено право на нужни део. Овакви захтеви имају карактер тужбе у материјалном смислу јер се њима постиже исти циљ, а то је враћање поклона због повреде права на нужни део. При томе треба појединачно ценити захтеве тужилаца поднете у оставинском поступку, јер нису

истакнути истовремено, и у односу на сваки утврђивати да ли је протекао рок од три године од смрти оставиоца Н. К, која је умрла 19.03.2006. године.

(пресуда Основног суда у Крушевцу П.бр.3255/10 од 24.09.2013. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж-96/14 од 13.11.2014. године)

*Сентенцу приредила: Снежана Божанић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РАДНО ПРАВО

РАДНИ ОДНОС ЛИЦА КОЈА ОБАВЉАЈУ САМОСТАЛНУ ДЕЛАТНОСТ (Члан 5. Закон о раду)

Лица која су самостално обављала делатност у складу са Законом о приватним предузетницима (“Службени гласник СРС”, бр. 54/89 и 9/90 и “Службени гласник РС”, бр. 19/91, ... 36/11 - други закон) нису у радном односу у смислу Закона о раду

Из образложења:

Тужила је била у радном односу код тужене на радном месту наставника математике почев од 14.06.2010. године, у почетку заснивајући радни однос на одређено време, да би 20.03.2012. године засновала са туженом радни однос на неодређено време, тако да је код тужене остварила радни стаж у укупном трајању од 5 година и 11 месеци. У периоду од 01.11.2004. године до 21.04.2010. године тужила је обављала самосталну делатност као власница самосталне трговинске радње. Подаци о запослењу и стажу осигурања тужиље уведени су у њену радну књижицу. Тужила се обратила туженом захтевом број 1239 од 30.12.2013. године за исплату јубиларне награде за 10 година радног стажа. Посебним колективним уговором за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр. 12/09 и 67/11) чланом 30. прописано је да је послодавац дужан да запосленом исплати јубиларну награду, као и да се јубиларна награда исплаћује у години када запослени наврши 10, 20 или 30 година рада оствареног у радном односу.

Правилно је, по оцени Апелационог суда, првостепени суд закључио да се период осигурања остварен по основу обављања самосталне делатности не рачуна у године за јубиларну награду, односно то време није рад остварен у радном односу, због чега је правилном применом одредаба материјалног права на које се у образложењу побијане пресуде позвао, одбио тужбени захтев тужиље. Према одредби члана 30. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009 и 32/2013) радни однос заснива се уговором о раду, који закључују запослени и послодавац. Запослени у смислу члана 5. истог Закона јесте физичко лице које је у радном односу код послодавца, а послодавац је домаће, односно страног правно или физичко лице које запошљава, односно радно ангажује, једно или више лица. Сходно наведеном, лица која су самостално обављала делатност у складу са Законом о приватним предузетницима (“Службени гласник СРС”, бр. 54/89 и 9/90 и “Службени гласник РС”, бр. 19/91, ... 36/11 - други закон) нису у радном односу у смислу Закона о раду. Стаж осигурања који ова лица остваре уплатом доприноса за пензијско и инвалидско осигурање и на основу кога остварују права из пензијског и инвалидског осигурања, не може се рачунати у време проведено у радном односу који је основ за испуњење услова да би се остварило право на исплату јубиларне награде, како то прописује члан 30. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр. 12/09 и 67/11) који је важио у време када је тужила, како она тврди, стекла право на исплату јубиларне награде за навршених 10 година рада оствареног у радном односу, нити како то прописује члан 31. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима

ученика („Службени гласник РС“, бр. 86/05), а који је важио у време када је тужила обављала самосталну делатност.

Такође, неосновано се жалбом истиче да чињеница да је тужила остварила сва права из радног односа за време самосталног обављања делатности потврђује тврдње да је иста у то време била у радном односу. Ово из разлога, што је тужила остварила права из пензијског и инвалидског осигурања, али и из здравственог осигурања јер је вршила уплате доприноса по наведеним основама, као посебна група осигураника, прописана чланом 7. став 1. тачка 6. и чланом 8. став 1. тачка 6. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурања („Службени гласник РС“, бр. 84/04, ... 47/13), при чему су запослени као лица у радном односу предвиђени као посебна категорија обвезника уплате доприноса прописана чланом 7. став 1. тачка 1. и чланом 8. став 1. тачка 1. истог Закона. Чланом 10. став 1. Закона о финансијској подршци породици са децом („Службени гласник РС“, бр. 16/2002, 115/2005 и 107/2009) прописано је да накнаду зараде за време породилског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и одсуства са рада ради посебне неге детета остварују: тачка 1) запослени код правних и физичких лица, и тачка 2) лица која самостално обављају делатност.“

(пресуда Основног сауда у Јагодини ПП-244/14 од 07.08.2015. и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-2048/15 од 21.01.2016. године)

*Сентенцу приредила: Александра Вучетић
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**НИШТАВОСТ УГОВОРА О РАДУ
(Чланови 5, 30. и 41. Закона о раду
(„Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09))**

Запослени који је засновао радни однос са пуним радним временом код једног послодавца не може за време трајања тог радног односа да заснује нови радни однос са пуним радним временом код другог послодавца, те уколико закључи са другим послодавцем уговор о раду исти ће бити ништав.

Из образложења:

Према члану 30. став 1. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09) радни однос заснива се уговором о раду. Према ставу 2. тог члана уговор о раду закључују запослени и послодавац. Према члану 5. став 1. Закона о раду, запослени, у смислу овог закона, јесте физичко лице које је у радном односу код послодавца. Према ставу 2. тог члана послодавац, у смислу овог закона, јесте домаће, односно страном правно или физичко лице које запошљава, односно радно ангажује, једно или више лица. Дакле, запослени је физичко лице које изнајмљује своје радне способности послодавцу, при чему, пре закључења уговора о раду, то лице нема статус запосленог, већ ће га стећи тек када закључи уговор о раду и ступи на рад. Статус запосленог губи се престанком радног односа, по основима и на начин који су предвиђени законом. Према члану 175. тачка 4. Закона о раду радни однос престаје, између осталог, отказом уговора о раду од стране послодавца или запосленог. Тужилац је имао заснован радни однос са Установом, као послодавцем, почев од 12.07.2012. године до 04.04.2013. године, када му је радни однос престао правоснажним решењем те установе. У време закључења уговора о раду тужиоца и туженог дана 20.03.2013. године тужилац је већ био у радном односу код Установе на

одређено време са пуним радним временом, тако да у смислу одредаба Закона о раду није могао да заснује радни однос код туженог. Тако закључен уговор о раду супротан је одредбама члана 5. и 30. Закона о раду, као и члану 41. истог Закона, према коме запослени који ради са непуним радним временом код једног послодавца може за остатак радног времена да заснује радни однос код другог послодавца и да на тај начин оствари пуно радно време. Дакле, запослени који је засновао радни однос са пуним радним временом код једног послодавца не може за време трајања тог радног односа да заснује нови радни однос са пуним радним временом код другог послодавца. Из наведених разлога, уговор о раду закључен између тужиоца и туженог је ништав, јер је супротан принудним прописима у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, "Службени лист СРЈ", бр. 31/93, (22/99, 23/99, 35/99, 44/99)), који се супсидијарно примењује у овој правној ствари.

(пресуда Основног суда у Крушевцу ПП.бр. 2/2015 од 17.06.2015. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3100/15 од 24.05.2016. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ГОДИШЊИ ОДМОР (Члан 75. став 1. Закона о раду)

Право на годишњи одмор није условљено претходним захтевом запосленог да одмор користи, већ је обавеза послодавца да одлучи о времену коришћењу годишњег одмора, уз претходну консултацију запосленог, како је то прописано одредбом члана 75. став 1. Закона о раду.

Из образложења:

Одредбом члана 68. став 4. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05, 54/09) прописано је да запослени не може да се одрекне права на годишњи одмор, нити му се то право може ускратити; одредбом члана 73. став 2. тог Закона, прописано је да ако запослени користи годишњи одмор у деловима, први део користи у трајању од најмање три радне недеље у току календарске године, а други део најкасније до 30. јуна наредне године; одредбом члана 75. истог Закона је прописано да у зависности од потребе посла, послодавац одлучује о времену коришћења годишњег одмора, уз претходну консултацију запосленог (став 1.) и да ако послодавац не достави запосленом решење, сматра се да је запосленом ускратио право на годишњи одмор (став 3.), а одредбом члана 76. наведеног Закона је прописано да ако кривицом послодавца запослени не користи годишњи одмор, има право на накнаду штете у висини просечне зараде у претходна три месеца, утврђене општим актом и уговором о раду. Одредбом члана 3. став 1. Конвенције МОП-а број 132 о плаћеном годишњем одмору прописано је да свако лице на које се примењује ова конвенција има право на плаћени годишњи одмор у одређеном минималном трајању, а одредбом члана 4. став 1. исте конвенције је прописано да лице чији је радни стаж у једној години мањи од оног који је потребан за стицање права на пуни одмор предвиђен у претходном члану, имаће за ту годину право на плаћени одмор у сразмери са дужином радног стажа у тој години. Одредбом члана 60. став 4. Устава Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 98/06) прописано је да свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, безбедне услове рада, потребну заштиту на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правичну

накнаду за рад и правну заштиту за случај престанка радног односа и да се нико тих права не може одрећи. Из наведених одредби материјалног права јасно произлази да је право на годишњи одмор право којег се запослени не може одрећи и да запослени има право на накнаду штете уколико кривицом послодавца није користио годишњи одмор. У конкретном случају, тужени је донео решење којим је тужилци утврдио право на годишњи одмор за 2013. годину, при чему је противно императивној одредби члана 73. став 2. Закона о раду, одредио да ће први део годишњег одмора користити у трајању од 5 радних дана, док решење о коришћењу годишњег одмора за 2014. годину није ни донео. Поред тога, супротно наводу жалбе, чињеница да је тужилци отказан уговор о раду због учињене повреде радне обавезе, не значи да не постоји кривица туженог који јој је ускратио уставом и законом гарантовано право на годишњи одмор који је остварен по основу неспорно обављеног рада код туженог у 2013. години и 3 месеца у 2014. години. Ово нарочито код чињенице да је тужени покретањем поступка отказивања уговора о раду знао да тужилци није искористила преостали део годишњег одмора за 2013. годину и да има право на сразмерни део годишњег одмора за 2014. годину, због чега је био у обавези да јој омогући коришћење истог, па како то није учинио дужан је да јој по том основу накнади штету у складу са одредбом члана 76. Закона о раду, како је то правилно закључио и првостепени суд. Жалбени навод туженог, да је тужилци била дужна да поднесе писани захтев за коришћење годишњег одмора оцењен је као неоснован, јер право на годишњи одмор ниједном одредбом материјалног права није условљено претходним захтевом запосленог да одмор користи, већ је обавеза послодавца да одлучи о времену коришћењу годишњег одмора, уз претходну консултацију запосленог, како је то прописано одредбом члана 75. став 1. Закона о раду.

(пресуда Основног суда у Краљеву П1-365/14 од 17.02.2016. године и (пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-1840/16 од 16.06.2016. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Павловић
судијски помоћник Апелационог суд у Крагујевцу*

ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ (Члан 179. тачка 9. Закона о раду)

Спровођење организационих, економских и технолошких промена спада у аутономну и самосталну област деловања послодавца, као привредног субјекта, чију целисходност и оправданост суд не може да цени, јер би то било у супротности са одредбом члана 82. Устава Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 98/06)

Из образложења:

Одредбом члана 179. тачка 9. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09) прописано је да послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдан разлог који се односи на радну способност запосленог, његово понашање и потребе послодавца, и то ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења обима посла, док је одредбама чланова 153-157 истог Закона, прописан поступак који је послодавац дужан да спроведе приликом оглашавања запослених технолошким вишком, као и мере које је дужан да предузме. Одредбом члана 158. став 1. Закона о раду прописано је да је послодавац дужан да пре отказа уговора о раду, у смислу члана 179. тачка 9. овог Закона, запосленом исплати отпремнину у висини утврђеној општим актом

или уговором о раду. Наведеним законским одредбама прописане су како материјално правне, тако и формално правне претпоставке за законитост одлуке послодавца о престанку радног односа из разлога прописаног одредбом члана 179. тачка 9. Закона о раду, и то: постојање технолошких, економских или организационих промена код послодавца, обавеза спровођења поступка у складу са одредбама чланова 153-157 тог Закона, као и обавеза исплате отпремнине запосленом, пре престанка радног односа. У конкретном случају из у поступку утврђених чињеница: да је тужени донео програм решавања вишка запослених; да се на предлог програма изјаснила како Национална служба за запошљавање, тако и синдикална организација код туженог, да је Правилником о изменама и допунама Правилника о организацији и систематизацији послова од 21.04.2011. године, брисано - укинато радно место тужиле и да је тужиле пре престанка радног односа исплаћена отпремнина, тужени је и по оцени Апелационог суда у свему поступио у складу са наведеним одредбама Закона о раду, а како је то правилно закључио и првостепени суд.

Навод жалбе да за радом тужиле није престала потреба, јер је тужени на пословима које је она обављала ангажовао друга лица, чиме је поступио супротно одредби члана 182. став 1. Закона о раду, којом је прописано да ако откаже уговор о раду запосленом у случају из члана 179. тачка 9. овог Закона, послодавац не може на истим пословима да запосли друго лице у року од шест месеци од дана престанка радног односа, оцењен је као неоснован. Ово из разлога, што у конкретном случају тужени није поступио супротно наведеној законској одредби, с обзиром на то да на пословима које је тужиле обављала, а који су општим актом туженог укинута, није запослио друга лица, већ је вршење тих послова поверио специјализованој агенцији, а све у складу са његовим правом да, као привредни субјект самостално, према својим потребама у циљу рационализације и уштеде и у складу са својом пословном политиком одреди начин на који ће организовати процес рада и обављање појединачних послова.

Апелациони суд је ценио и навод жалбе да оспорено решење не садржи разлоге због којих је престала потреба за радом тужиле и утврдио да је исти неоснован. Ово из разлога што је у образложењу оспореног решења наведено да је тужени извршио реорганизацију појединих сектора, одељења и радних јединица у циљу смањења укупних трошкова пословања, рационализације и оптимизације коришћења људских ресурса и прилагођавање потребама процеса и организације рада, из чега, супротно жалбеном наводу тужиле јасно произлази да је тужени навео разлоге због којих је престала потреба за радом тужиле, односно које је организационе промене у конкретном случају спровео и у ком циљу. При томе, суд је имао у виду да спровођење организационих, економских и технолошких промена спада у аутономну и самосталну област деловања туженог, као привредног субјекта, чију целисходност и оправданост не може да цени, јер би то било у супротности са одредбом члана 82. Устава Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 98/06)

(пресуда Основног суда у Аранђеловцу ПП-666/16 од 19.03.2015. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-2247/15 од 06.10.2015. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Павловић
судијски помоћник Апелационог суд у Крагујевцу*